

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXIV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1894. Aprilis 5.

14. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, télésre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Egyházkerületi közgyűlésünk részvétirata a Kossuth-családhoz.

Nagyságos udvardi Kossuth Ferenc urnak.

Budapest.

Az erdélyi evangélium szerint reformált anyaszentegyház, törvényeiben biztosított jogánál fogva, éppen közgyűlését tartván, annak nevében és egyhangulag hozott határozata következtében, teljesítjük a szomorú kötelességet, hogy hangot adjunk a részünkről is mélyen érzett ama fájdalomnak, a mely édes hazánkat, az új Magyarországot érte azon veszteség által, mely Kossuth Lajos halálával gyászba borított minden igazán érző hazafit.

E hazában minden talpalatnyi föld áldja az ő szellemét, mely általa szabaddá lett. Minden szív dicsőíti őt, mely általa lépett örök emberi jogaiba. Minden lélek telve van a háládatosságnak érzetével iránta, ki ember-feletti munka-erejével, a fönséges iránti lobogásával, maga által teremtett törhetetlen jellemével visszaszerezte jogát az akarat erejének, a gondolkodás szabadságának. A hódolat tiszteletével hajlik meg előtte a kegyelet, ki századokra szóló tettei és szenvedései által önmagában eszményét állította fel az önzetlen hazaszeretetnek.

Elvesztettük őt. A természet örök törvénye dicsőült meg az ő halálában.

Nagy a mi veszteségünk. Nagy az önök bánata.

A mi vigasztalásunk, hogy őt a gondviselés adta e hazának, hogy tettei a múltban, szelleme a jövőben lenne újjá teremtője. Önök szavakban ki nem fejezhető bánatára legyen enyhület a jóknak, az igazaknak, az egész nemzetnek, és benne az erkölcsi szabadságért, a józan felvilágosodásért, és hazánk örök életéért munkálkodó evangélium szerint reformált erdélyi anyaszentegyházunknak mélyen érzett részvéte.

Az erdélyi evang. reform. egyházkerületnek 1894. márc. 29 én tartott üléséből.

Szász Gerő,
egyházkerületi jegyző.

Br. Bánffy Dezső,
egyházk. főgondnok, mint elnök.

Br. Bánffy Dezső, főgondnok,
elnöki megnyitó beszéde.

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés!

Hosszu, a szokottnál hosszabb idő után van szerencsém az erdélyi ev. ref. egyház egyetemének közgyűlését ismét itt üdvözölhetni. Közbejött gátló körülmények és saját nagy mérvű elfoglaltatásaim tették lehetetlenné az 1893-ik év folyamán rendes közgyűlésünket megtarthatni; hasonló okok hatottak kényszerítőleg arra, hogy az ez év februárra hirdetett ülést is elhalasztani kellett. Bizom azonban a főtiszteletű közgyűlés tárgyilagos bírálatában arra nézve, hogy tekintetbe véve az eredményt, melylyel beszámolhatunk, mérlegelve az elért sikereket, melyek felett

véghatározatokat hozni, a tisztelt közgyűlés van hivatva, megnyerendem a késelemért a felmentést én, mint elnöklő főgondnok, és megnyerendi a helyeslő elhatározásokat a méltóságos állandó Igazgató-Tanács, mindenek felett pedig megnyerendi a méltán kiérdemelt hálás elismerést a főtiszteletű, méltóságos püspök ur, ki maga vette ki az oroszánrészt a munkából, odaadó, lelkes kitartással, fáradságot, áldozatot nem kimélő buzgalommal.

A méltóságos állandó Igazgató-Tanács előterjesztései részletesen tárják fel a végzett munkát, egyenkint tüntetik fel az elért eredményeket, melyek anyagi erőnk gyarapodásával ugy egyházi, mint nemzeti téren, elénk irt hivatásunk fokozott kielégítésére tesznek képesebbekké.

Ezerek és ezerek felett rendelkezhetünk ismét, figyelembe véve a naponta fokozódó igényeket, és habár kívánni való még sok van és marad; habár a munkának még csak kezdetén vagyunk, a haladás és erősbülés tudata a jövő iránti bizalmunkat jogosan elégitheti ki. Annál inkább lehetünk e tekintetben megnyugvással, mert maga az állam is belátva és felismerve azon fontos hivatást, melyet betölteni, elhiva vagyunk, fokozottabb mérvben nyújtja segítő jobbát, mit már bizonyít az 1894. évi államköltségvetésbe 150.000 frttal felvett újabb javadalmazása a protestáns két felekezetnek, mire nézve még kedvezőbb kilátást nyújt az 1848-ik év XX. t.-cikk szellemében tervbe vett javadalmazása a papi állásoknak. Ezen intézkedések minden kétséget kizárólag bőven fogják pótolni azon csekély veszteségeket, melyek a kormány egyházpolitikai programjának, általam mindenekfelett óhajtott keresztül vitele folytán, esetleg előállhatnak. Lelkészeink kettőzött buzgósága; hiveinknek megmaradó hithűsége biztosítanak engemet arról, hogy anyagi veszteségek alig lesznek de meg vagyok arról is győződve, hogy anyaszentegyházunk a mi szabadelvű, a kor szellemét és igényeit mindig megérteni tudó protestáns felekezetünk, mi evangélikus reformátusok, kik hitünkhöz hiven, mindig tudtunk és akartunk első sorban és mindenek felett jó hazafiak lenni, még áldozatok árán is, önérzettel járulnánk minden oly alkotáshoz, mely a magyar állam nemzeti egységét erősíteni, biztosítani, állandóan létrehozni van hivatva. De nem szabad félnünk oly törvényhozási alkotásoktól sem, melyek az egyes felekezetek egymás közötti védelmére alkotott, ma már tarthatatlan gátak mellőzését fogják előidézni, meg kell hogy védjen minket, mint századokon át, úgy jövőre is, az önbizalom, a szívós kitartás, buzgóság és összetartás, jövőre még annyivalis inkább, mert egyetemes zsinatunk által újabban alkotott, felséges királyunk által legközelebből szentesített és éppen ezen közgyűlés rendén bemutatott újabb egyházi törvényeink ismét szorosabbá fűzték azon kapcsokat melyek egy két millió lelket számláló felekezetet vannak hivatva rendezett egységes, erős bástyájává fokozottan fejleszteni a szabadelvű, hithű hazafiságnak.

A haladás szelleme minket mindig követői soraiban talált; ott fog találni most is; jövőre is leszünk, mik voltunk, mindenek felett igaz magyar hazafiak.

A közgyűlést ezennel megnyitom.

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

Másfélve annak, hogy a legközelebbi egyházkerületi közgyűlés megtartatott s így ez alkalommal az egyházkerület közigazgatásának felelős vezetésével megbízott Igazgató-Tanács köteleességszerű jelentését a lefolyt másfélévi munkásságáról szerencsés megtenni.

Másfélév. az anyaszentegyház örökéletehöz mérten, parányi idő, de egy ember életében hosszú pálya, széles küzdter s reánk nézve, főtiszt. egyházkerületi közgyűlés, kik az egyházkerületi kormány szervezet száz meg száz alkatrészének összhangzó működését felügyelni, a hiányok pótlását eszközölni s az egész kormánygépezet öntudatos, előrehaladó működését vezetni, felelősség mellett, kötelesek vagyunk, másfélévi idő a megvalósítandó feladatok nagy halmazát jelenti, melyet isten segédelmével, kitartó munkásság által, legnagyobb részben elvégeztünk sikerült. De nemcsak a mindennapi adminisztráció vitelének magában is számottevő munkája nyert el intézést a lefolyt egyházkerületi év alatt, hanem a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés 1889. évi 64. jkvi számú határozatainak s az 1891. évi rendkívüli közgyűlés határozatainak végrehajtása, illetve, a végrehajtási munkálatok legnehezebb befejező részének foganatosítása is erre az időre esik s főként e nagy fontosságú s egyházkerületünk előhaladásának, jövő nagyságának munkálására oly lényeges befolyást gyakorló határozatok kedvező elintézésének indokából állithatjuk, hogy a lefolyt egyházkerületi év eredményeire megnyugvással tekinthetünk vissza. Mielőtt azonban végzett munkálkodásunk tüzetesebb ismertetésébe fognánk, az ily nemű jelentések szokásos formáját megtartva, szóljunk előbb az egyetemes egyházi testületeknek a lefolyt idő alatt végzett működéséről.

1. A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes zsinata a múlt 1892. év novemberében ült össze harmadszor s ez alkalommal a törvényjavaslatot teljesen letárgyalta, megállapította s intézkedést tett a legfelsőbb királyi szentesítés kieszközölése iránt. A m. kir. közoktatási kormány azonban az új törvények 5. §-ában, mely az állami segédkezés igénybe vehetéséről szól, s az iskolaügyi fejezetben némely bővebb körülírásokat és csekély pótlásokat kívánván ezek megejtése végett újabb zsinati ülés összehívásának szüksége állott elő, mely is a múlt 1893. évi november hó 14. és 15-én a kívánt kiegészítéseket elfogadta s az így végleg megállapított törvényt, szentesítés végett, legfelsőbb helyre, illetékes úton felterjesztette s a szentesítés megnyerésének biztos reményében meg is választotta ama bizottság tagjait, mely ő Felsége előtt a magyarországi ref. egyetemes egyház hódoló köszönetét bemutatta. Egyházkerületünk részéről e bizottságba főtiszteletű Szász Domokos püspök, br. Bánffy Dezső főgondnok, Hegedüs Sándor, egyházkerületi képviselő és Bartha Lajos, esperes aai. lettek választva. Időközben aztán a törvény szentesítése megtörtént, a kellő számú példányok egyházkerületünkhez is megküldettek s a jelen egyházkerületi közgyűlés fog a tárgysorozat rendjén teendő külön előterjesztésünk alapján azok életbe léptetése iránt intézkedni.

Az 1892. évi novemberi zsinat, a törvényjavaslat letárgyalása után, a Debrecenben felállítandó bölcsészeti

és a Kolozsvártt felállítandó theologiai fakultások ügyét is tárgyalás alá vette s e tekintetben kimondotta, hogy a nevezett intézetek felállítására még szükséges összegek megszerzését, a kötelező megadóztatás mellőzésével, az önkintes adakozás folytonosan buzgó és kimerithetlen forrásának igénybe vételével kívánja beszereztetni.

Elhatározta továbbá a lelkészi özvegyek és árvák számára egy országos gyámintézet megalkotását; a lelkészek nyugdíjazási ügyének rendezését s a csekély díjazású tanítók segélyezéséről való gondoskodást is s ezen ügyek előkészítésével az egyetemes konventet bizta meg. Az országos gyámintézet, mint legsürgősebben megvalósítandó intézmény létesítésének előmunkálatai a konvent határozata folytán már meg is kezdték s így remélhető, hogy egyetemes egyházunk eme rég érzett szükségére mielőbb pótolva leend.

Az egyetemes konvent mult évi üléseit március hó 14. és 19. napjain tartotta Budapesten. főtiszt. Kun Bertalan püspök és nagyméltóságú Tisza Kálmán, főgondnok aai. elnöklete alatt. Általános érdekű határozatai közül nem mulaszthatjuk el e helyen is az országos közalap ügyeinek rendezése tárgyában hozott határozatokat felemlíteni, melyek a végrehajtó bizottság kimerítő s az országos közalap tíz éves fennállásának eredményeit lelkiismeretes pontossággal ismertető jelentése alapján hozattak. E bizottsági jelentésből egyfelől örömmel konstatálható, hogy az egyetemes ref. egyház anyagi erejének gyarapítására ezelőtt tíz évvel alapított közalap oly virágzó helyzetbe jutott, hogy teljes vagyonértéke a tíz év végén 425,555 frt. 80 krt tett, de másfelől aggodalommal tölt el a jelentés rendjén kimutatott ama fokozatos csökkenés, mely a közalap-adó befolyásában 1888. óta beállott s évről-évre növekedik, mert e tényből a föllángolt lelkesedés és áldozatkészség hanyatlásáról s talán az első fokú kezelők buzgalmanak fogyatkozásáról kell meggőzödrünk, melynek meggátolása érdekében a főtiszt. konvent idevonatkozólag hozott határozatait örömmel üdvözljük s pontos végrehajtásukat magunk részéről kötelességünknek tartjuk s a közalapi adó elsőfoku kiadását és felszedését intéző közegeinket azok pontos megtartására e helyen is figyelmeztetjük.

A főtiszt. egyetemes konventnek kizárólag egyházkerületünket érdeklő határozatai közül megemlítjük, hogy szilágyszolnoki egyházmegyénk tanácsának abbéli kérelmét, mely szerint a vallás- és közoktatási miniszterium kéressék föl, hogy a politikai hatóságokat utasítsa az egyházi és iskolai tartozások hátralékainak, zsinati törvényünk 5. §-a értelmében leendő fölhajtására, a konvent magáévá tette s illetékes helyre leendő fölterjesztésével az elnökséget bizta meg. A középiskolai vallástanári állások rendszeresítése és a vallástanári képesítés megállapítása tárgyában fölterjesztett javaslatunkra a főtiszt. konvent azt határozta, hogy habár azon okokat, melyekre való tekintettel egyházkerületünk a fön-tieket indítványozta, teljesen méltányolja is: e nagy fontosságú ügynek messzibbre kiható megoldását jelenleg még sürgetően szükségesnek, sem célszerűnek, sem időszzerűnek nem tartja; egyfelől, mert az új állások rendszeresítésével előállandó terhet iskoláink alig bírnák meg, másfelől pedig, mert az egyetemes zsinat éppen most tett

elhatározó lépést úgy a felekezeti tanárképzés, mint a magasabb színvonalu lelkészképzés célja felé, a debreceni bölcsészeti és kolozsvári theologiai fakultások felállításának kimondásával, mely fakultásoknak éppen az leendő magas hivatásuk, hogy középiskolai oktatásügyi életünket minden irányban neveljék, erősítsék. Addig is azonban, míg e nagy fontosságú kérdés egészen megoldható lenne, a konvent felhívta az iskola-fentartó testületeket, hogy mindenesetre törekedjenek arra, hogy középiskoláinkban a vallástanítás lehetőleg egy tanár kezében összpontosíttassék.

Az országos közalap 1892. évi bevétele volt összesen 100,835 frt. 78 kr. Ebből tőkésítésre 24,225 frt. 50 kr. missziói célokra 21,998 frt. 20 kr. lelkészi özvegyárvaik gyámintézetre 7799 frt. 28 kr. egyszer s mindenkori segélyekre 20,665 frt. 41 kr. tőkesegélyezésre 23,701 forint 60 kr. kezelési költségekre 1465 frt. 50 kr. fordított.

Egyházkerületünk befizetett az orsz. közalapba a mult 1892. év folyamán összesen 12,009 frtot. Beadott kérvényeinkre nyertünk az idén 4720 frt. egyszer s mindenkori és 500 frt. missziói segélyt s ezen kívül kiutaltatott a missziói célokra korábban rendszeresített 5950 frt. s az 5894 frt. tőkeszerző segély, tehát, egyházkerületünk ez évben összesen 17,064 frt. közalapi segélyben részesült.

3. A br. Baldácsy-alapítvány közgyűlése mult év május hó 14-én tartott ülésében az alapítvány mult évi költségvetését következőleg állapította meg. Bevételek összege 79,771 frt. 10 kr. Kiadások összege 48,660 frt. 46 kr. Tehát, tiszta jövedelem 31,110 frt. 64 kr. Ezen összegből a tizenegy egyházkerület részére kifizettetni rendeltetett egyenkint 2500 frt. tehát összesen 27,500 frt. a tartalék-alapra tőkésített 1,600 frt. s 2010 frt. 64 kr. pénztári maradványkint a jövő évre átvitetett. Az egyházkerületünket illető 2500 frtot két részletben kézhez vettük.

II.

Átérve most már kizárólag Igaztó-Tanácsunk ez évi működésének ismertetésére, tisztelettel jelentjük, hogy

1. Igaztó-Tanácsunk ügyforgalma a mult 1892. évi közgyűlés bezárása óta a következő volt: közigazgatási beadványok száma: 5219, kölcsönügyi beadványoké: 2378. Ezekből ellátott 7543 drb. s kiadványoztatott 10,468 drb. Az ellátatlan ügyiratok száma 54. A lefolyt idő alatt tartatott 52 igaztó-tanácsi ülés, melyeken a fontosabb ügyek intéztettek el, s az összes elnökieleg elintézett ügydarabok mikinti ellátásáról is jelentés tétetett. Az ügyvitel gyorsítása s a kezelés pontosabbá tétele érdekében lényeges újítások tétettek a levéltári kezelésben s az elnökieleg ellátott ügydarabok bejelentési módjában. Eddig ugyanis az volt az eljárás, hogy az ülésen kívül ellátott ügydarabok, az egyes előadók által magukból az aktákból ismertettek, a mi az ülések idejének nagy részét igénybe vette; ma pedig az ülésen kívül ellátott ügyek, levéltározás előtt, a határozat rövid ismertetésével, külön jegyzékbe foglaltnak, s e jegyzék olvastatik föl az üléseken, módjában állván az Igaztó-Tanács tagjainak az egyes ügyek bővebb ismertetését az illető előadóktól kérni, vagy a rendelkezésre álló aktákba betekinteni.

Levéltári kezelésünkben az egyházmegyei beosztással kombinált külön ügyenkinti csomózási rendszer van meghonosítva, mely két éves bevezetése után, teljesen megfelelőnek bizonyult. Könnyebb világlatban tartás szempontjából szabályszerű tárgy- és név-index, kiadó sorkönyv és irattári sorkönyv vezetetik. Nagyban hozzá fog járulni a kezelés gyorsításához és pontosabbá tételéhez az iroda-helyiségnek tervbe vett kibővítése, mert ma, midőn egy-egy szobában 2--3 előadó dolgozik, kikhez egy s más hivatalos ügyben kérdezősködő és tárgyaló felek csaknem mindennap jönnek, a zavartalan munkálkodás igen megnehezítették, eltekintve attól, hogy pl. pénztári hivatalunkban az éppen most bevezetés alatt álló új könyvelési rendszer által megkívánt segédkönyvek elhelyezésére egyáltalán hely sincsen.

E helyen látjuk rendjén, megemlékezni a főtiszt. közgyűlés elvi elhatározása alapján hatóságunk által megkésztett s a jelen közgyűlés elé terjesztendő nyugdíjszabályzatról is.

A múlt 1892. évben tartott főtiszt. közgyűlés u. i. belátván az igazgató-tanácsi tisztviselők nyugdíjazásáról való gondoskodásnak már-már elodázhatlan szükségét, a kimutatott tőke-többletből 6000 frtot volt kegyes adományozni a létesítendő nyugdíj-alap javára. Igazgató-Tanácsunk ennél fogva azonnal intézkedett is a megfelelő nyugdíjszabályzat elkészítése iránt, s annak eredményében már a jelen közgyűlés elé lesz szerencsénk előterjesztést tenni a megállapított szabályzat elfogadása tárgyában, hogy ezen üdvös intézmény nálunk is életbe lépjen. E tárgy külön előterjesztésünkben van szerencsénk a szabályzat főbb elveire rámutatni, s amaz eljárásunkat indokolni, mely szerint ezen intézmény kötelekébe a körlelkészeket és az egyházkerület egyeteme által fentartandólag létesítendő intézetek alkalmazottjait is felvettük, minél fogva e helyen csak annyit vagyunk bátrak megjegyezni, hogy a mennyire kikerülhetetlen volt a viszonyok újabb rendezése folytán rendszeresített igazgató-tanácsi tisztviselők részére, bár azok lényeges megterhelése árán is, nyugdíj-intézetet létesíteni: épp oly szükségképpen követelménykint állott elő a rendes papi szolgálatnál sokkal terhesebb szolgálatokat végző körlelkészeknek s az egyházkerület egyeteme által fentartandó intézetek (pl. theologiai fakultás) tanárainak is fölvétele. A körlelkészekre nézve annyival is inkább, minthogy részükre az 1887. évi rendkívüli közgyűlés 81. számú határozata alapján, e kedvezmény kilátásba volt helyezve, s csakis megfelelő alap hiányában kellett e kérdés megoldását elhalasztani.

2. Egyházközségeink szellemi és vagyoni előhaladásáról elég kedvezően nyilatkozhatunk. Az egyes konkrét ügyek tárgyalása alkalmából s a fölterjesztett vizitációi jegyzőkönyvekből minden téren, bár lassu, de fokozatos előhaladást észleltünk. Nagyobb rázkodások, átterések, hívek és egyházi személyek közötti összeütközések alig fordultak elő, sőt ellenkezőleg, a vallásosság és hitbuzgóság számos igen szép jelét volt alkalmunk konstatálni, dacára annak, hogy a más felekezetek részéről jött csábítások, egyházi terhekkel, fájdalom, még mindig nagy mérvben megrovott híveink között kedvező talajra taláhattak volna. Vajjon, a felekezet-nélküliség

törvényes szabadsága, avagy a polgári anyakönyvezés és házasság küszöbön álló behozatala, mint a hívek és pap közötti gyakoribb érintkezési kapcsolatot, legalább is a messze jövőben, részben széttépő intézmények nem fognak-e gyöngébb hitű atyánkfiai között tévelygéseket eredményezni: azt csak a jövő mutatja meg. De, mi szeretjük hinni, hogy nem; mert bizunk kötelességű papjaink buzgalmában s híveinknek szent vallásunkhoz való ragaszkodásában s ha e tényezők, a történelem tanúsítása szerint, oly nagy üldözésekkel és megpróbáltatásokkal szemben is sikerrel küzdöttek, bizonyára nem fognak kicsinyes érdekek előtt meghajolni.

Jelentésünk első részében volt szerencsénk jelezni, hogy a múlt 1893. évben az országos közalapból 17,064 frt. segélyt nyertek egyházaink és egyházi tisztviselőink. Hozzáadva ez összeghez a múlt évben kiosztott 15,743 frt. 08 kr. államsegélyt, 625 frt. Baldácsy-segélyt és 1623 frt. 33 kr. E. M. K. E. segélyt, tesz a kiosztott segélyek összege 35,055 frt. 41 krt. Az államsegély és Baldácsy-alapi segély mikinti kiosztásáról a jelentés mellékleteképpen csatolt kimutatások nyujtanak tájékoztatást, melyből láthatólag a segélyezésnél Igazgató-Tanácsunk az építkező gyengébb egyházakra s a csekély fizetésű, vagy elemi kárt szenvedett pap és tanító atyafiakra volt tekintettel. Örömmel említjük meg, hogy az államsegélyi 14,000 frt. emelkedése onnan ered, hogy az 1892. évtől kezdve az állami költségvetésbe, az öt egyházkerület részére, 8000 frttal magasabb összeg lett állandóan fölveve s ezen összegnek egyházkerületünkre eső 1723 frt. 08 krnyi hányada szolgáltatja az emelkedést.

Az E. M. K. E.-vel fennálló szerződésünk értelmében, a múlt év folyamán is megküldettek hatóságunkhoz a szerződésileg biztosított építkezési kamattjarulékok és a személyi segélyek s ezen összegek is rendeltetési céljukra fordítottak. A szerződésileg nem biztosított, hanem egyelőre csak tíz évi időtartamra megszavazott E. M. K. E. segélyek kiszolgáltatási módozatára nézve a lefolyt évben ama változás történt, hogy az egyesület kérése folytán, Igazgató-Tanácsunk beleegyezett e segélyeknek a segélyezett tanítók részére közvetlenül a E. M. K. E. által való kifizetésébe, mely eljárási módozat, az egyesület indokolása szerint, az E. M. K. E. iránti érdeklődés, s ebből eredhető áldozatkészség fokozását lesz hivatva előmozdítani.

3. Misszió-ügyünk állásáról szintén kedvezően jelenthetünk. Az 1893. év folyamán misszió-örállomásaink száma hárommal szaporodott, a mennyiben t. i. a múlt évi főtiszt. egyházkerületi közgyűlés engedélye alapján, brassói egyházközségünket körlelkészséggé szerveztük, a medgyesi körlelkészséget rendeztük s a Mezőségeen fekvő n. ölyvesi erőtlen egyházközséget, a hozzátartozó filiákkal együtt, szintén körlelkészséggé alakítottuk. Ezek szerint, jelenleg 35 szervezett körlelkészségünk van, kerületünk különböző exponált pontjain hirdetve anyaszentegyházunk állás foglalását, s becsülettel, derekasan küzdve híveink megtartásán és az elnemzetietlenedés annyi oldalról fenyegető veszélye ellen.

Tudva van a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés előtt, hogy a körlelkészségek szervezésének indoka három irányu volt: 1., az önmagukban erőtlen egyházközségek-

nek a csoportosítás útján való erősítése s ezáltal a felekezeti fentartása, 2., a református vallással összeforrott magyar nemzeti eszme ébrentartása s a vallásunkra s nemzetünkre nézve, más nemzetiségekbe való beolvadás által elvesztett magyarság lehető visszaszerzése úgy a felnőttek, mint a gyermekek anyanyelven való tanítása által s 3. a különböző községekben elszórtan élő ref. hívek lelki gondozásának lehetővé tétele. E három irányu szükséglet kielégítésére volt tekintettel Igazgató-Tanácsunk valamennyi körlelkészség szervezésének javaslatba hozásánál s hála a Gondviselésnek, ma az egészben is legexponáltabb helyzetű erdélyi egyházkerület legfőbb pontjain, feladatuk megvalósításán nemes ambícióval küzdő 35 körlelkészségünk működik. Hogy a fentebb jelzett feladatok mindenikének munkálása, több-kevesebb eredménnyel mindenütt folyamatban van, azt örömmel állíthatjuk, de fájdalom, közmondásos szegénységünk az előhaladás gyorsabbá tételét s az intenzívebb munkálkodást sok helyen bénítja. Hiszen, éppen a legszegényebb és elhagyatottabb egyházak szerveztettek körlelkészségekké, hol a belső egyház roskadozó épületének munkába vehetése céljából egyidejűleg a külső egyház romjaiból kellett és kell a viszonyoknak megfelelő új várakat építeni, s ha e nehéz feladat megvalósítása a rendelkezésre álló segélyforrások elenyésző csekélyisége mellett, csak lassan halad előre: csodálkozásra egyáltalában okunk nem lehet.

Vagyoni tekintetben leggyengébben állanak az oláh tenger közepette szervezett mezősi körlelkészségeink u. m. a detreheimi, patai, pulyoni és noszolyi körlelkészségek, melyekben templom-renoválásra, papiház, iskola, vagy más épületek emelésére fedezet alig van valami. Bár nem ily nagy mértékben, de még mindig gyenge vagyoni helyzetben van s részben a hívek részvétlenségével küzd maros-ludasi, pele-keszűi, ilosvai, szinyei, kidei és dicsőszentmártoni körlelkészségünk. Rendezettebb vagyoni állapotok léteznek a piski-telepi, ilyei m.-záhi, túri, ördögkúti, göröcsöni, esztényi, ördög-keresztúri, szász brétei, tancsi, küllővári, bolyavölgyi, oláh-újfalusi, segesvári, nyikóvölgyi és hétfalusi körlelkészségekben s végül, teljesen rendezett vagyoni helyzetben lévőknek nevezhetjük kackói, szamosujvári, besztercei, toplicai, erzsébetvárosi, segesvári, medgyesi, brassói és csikmegyei körlelkészségeinket, melyek a berendezkedés költségeire felvett vagy felveendő terhek hordozására képesek.

Szellemi téren minden irányban előhaladás észlelhető. A lelki gondozásban hosszú időn át éppen nem, vagy csak nagyon ritkán részesült hívek a körlelkészségi intézménnyel rokonszerveznek, buzgó templomgyakorlók, vallásosak, s egyházuk érdekében tehetségek szerint áldozatokat is hoznak. A hitbuzgóság és áldozatkészség legszebb példáit a csikszeredai, brassói, szamosujvári és hétfalusi körlelkészségek hívei körében tapasztaltuk, kik az egyházi célok előmozdítására irányuló kegyes adakozásokban vetélkedve buzgólkodnak. A körlelkészségek területén lakó, vagy ott bíró nagybirtokos aai. őseiktől öröklött buzgósággal sietnek mindenütt az egyház segítségére, s a mint körlelkészségeink megalapításának terhéből legtöbb helyt oroszlánrésztt vállaltak, úgy a fentartás terheihez is nagy mértékben hozzájárul-

nak. S bár ez általánosságban így áll, sajnos, oly eset is fordult elő, hogy a detreheimi körlelkészség területén egyik igen tekintélyes nagybirtokos aa. a körlelkészi fizetést képezett évi 50 frt patrocínium kiszolgáltatását megtagadta s Igazgató Tanácsunk többszöri kérését válasza sem méltatta.

A köteleességek teljesítésében körlelkészeink csaknem kivétel nélkül buzgók, s a mint Bitay Béla csikmegyei, Vásárhelyi Boldizsár szamosujvári, Nagy Károly brassói, Juhász Izidor piskii és Páll Károly toplicai körlelkészek az ő nagyobb működési körük betöltésében, apostoli buzgalommal és lelkesedéssel munkálnak. épp oly nuzgalommal és lelkesedéssel végzik a reájuk bízott kisebb körben többi körlelkészeink is fontos feladatukat.

A körlelkészségek név szerinti előszámítását s az azokban működő körlelkészek neveinek felsorolását e helyen mellőzve, a jelentés mellékleteképpen csatolt 3. sz. kimutatásra utalunk, melyben a körlelkészségekre vonatkozó némely adatok a legutóbbi összeírás szerint vannak feltüntetve.

Romániai missziói egyházmegyénkben, úgy anyagi, mint valláserkölcsi tekintetben folytonos haladás mutatkozik.

a) A bukaresti egyházközség anyagi viszonyai teljesen rendezettek. Az 1892. évi kimutatás szerint, 16.780 frank 75 bán pénzvagyonnal rendelkezik, melyet kikölcsonzés útján gyümölcsötvet. A múlt év folyamán 806 frank költséggel bevezettette a parochiára a vízvezeték, s földalatti vízlevezető csatornát épített. Az egyház lelkésze, Bartalus János aa. ugysis, mint egyházmegyei esperes, dicséretes buzgalommal végzi kötelességeit. Némi nehézséget okoz ezen egyházközségben a gyakori segédpap változás, mert a rendes lelkészek ez által okozott munkatöbblet terhét nem is említve, a felekezeti iskolában való oktatás kárára van a gyakori állomás-üresedés, minthogy a segédpap tanítói tisztet is tölt be.

b) Ploesti egyházközségünk volt buzgó papja, Gönci István aa. a múlt év folyamán kibédi pappá választatván, állomását elhagyta s helyét Nemes Sándor, volt galaci pap aa. foglalta el, ki hasonló buzgalommal tölti be hivatalát. Ezen egyházunknak n. Schuller Károly gyógyszerész végrendeletileg tekintélyes évjárdékot biztosított volt, de végrendeletét a törvényszék megsemmisítvén, most már csak a rokonok jóakaratótól függ, hogy az egyház a hagyatékból valamivel segélyeztessék.

c) Pitesti egyházunk papi állomása sokat javult, mióta szőlő birtokáért cserébe bérház építettett a parochia telkére, melynek jövedelme a lelkészt illeti. Az egyház azonban vagyoniilag gyengén áll; a közszükségletek fedezetlen részének pótlására közelebről 20 frt folyósított az egyházközség központi kezelés alatt álló alapjából.

d) Brailai egyházunk a közelmúltban nagy haladást tett. Presbiteriuma s különösen fáradhatlan misziáriusa buzgólkodása folytán templomot és két tanteremből álló iskolaépületet emelt, melynek értéke mintegy 22000 frank. A templom 1892. évi november 6. án szenteltetett fel a romániai összes ref. lelkészek közreműködése mellett.

e) Galac a múlt évig anyaegyház volt, ekkor azon-

ban a hívek megfoghatkozása s a papi fizetés csekélysége okán. Igazgató-Tanácsunk az egyházmegye ajánló fölterjesztésére, a papi állás helyett, 300 frt. fizetéssel dotált lévita-tanítói állás szervezését engedélyezte, s a papi teendők végzésével Nagy Sándor, brailai misszionáriust bizta meg, 100 frt beszoigálási honorárium folyósítása mellett.

Az elősorolt öt szervezett egyházközségén kívül, még Szászku-ton élnek nagyobb számban hiveink (30—40), kik azonban, mint román alattvalók, nemzetünkre nézve elveszték s ref. vallásuk fentartása is csak rövid idő kérdése, mert ottani előkönyörgők halála után a 80 frt fizetésre alig fog lévita találtatni.

A missziói egyházak állapotáról szóló jelentésünk befejezése előtt kell még pár szót szólnunk a Bukovinában fekvő andrásfalvi ref. magyar egyházközségről is, mint a mely egyházközség feletti felügyelet, a főt. egyetemes konvent 1890. évi 36 és 1892. évi 17 számú határozatai folytán, egyházkerületünkre van ruházva. Ezen egyházközség felett a főfelügyeleti jogot a viszonyok engedte mértékig régi időtől fogva az erdélyi egyházkerület gyakorolta volt, s levéltári adataink szerint, e jog gyakorlásában sem az ausztriai egyházi hatóságok, sem a magyarországi testvérkerületek által akadályozva nem volt. Ujabbban azonban megtörtént, hogy a megüresedett papi állás betöltési joga, az erdélyi és a tiszántúli testvéregyházkerület főhatósága között vitássá vált s ebből az alkalomból hozta a főtiszteletű konvent fentjelzett határozatát, utasítván egyúttal Ig.-Tanácsunkat, hogy a kérdéses külföldi egyházközségnek a magyar ref. egyházhoz s különösen erdélyi ref. egyházkerületünkhöz való viszonyát, az ausztriai egyházi törvények értelmében illetékes főhatósággal, a bécsi cs. és kir. egyházi Főtanácscsal tisztázni, igyekezzünk. Ezen utasítás folytán, Ig.-Tanácsunk haladéktalanul meg is kezdette a bécsi főtanácscsal való tárgyalásokat s azok eredményében, tisztelettel jelenthetjük, hogy a nevezett egyházközség papi és tanítói állomásainak betöltése körül a pályázat kihirdetésének s az ajánlat-tételnek, de nem határozott kandidációnak, joga egyházkerületünk részére elismertett s az egyházközség ügyeinek helyes vezetése feletti ellenőrzési jogunk a mindenkor pap részéről való évi jelentéstétel kötelezettségének kimondása által biztosítottatott. A tárgyalások megindításánál hangoztatott petíciónk az elért eredménynél természetesen sokkal meszszebbre terjedt, de mert az ausztriai egyházi viszonyok törvényes rendezése mellett többet elérnünk nem lehetett, s mert idegenbe szakadt véreink nemzetiségének és valásának épségben való tartására irányuló célunk ez úton is megvalósíthatónak látszik: tisztelettel kérjük, a hosszas alkudozások eredményekint létrejött emez egyezséget jóváhagyó tudomásul venni.

A mi az egyházközség jelenlegi helyzetét illeti, az némileg válságosnak mondható, a mennyiben eddigi buzgó lelkésze, Kecskeméthy Lajos aa. állásáról lemondott s haza költözött s ennél fogva az állomás rendes úton való betöltése iránt kell gondoskodnunk, a mely kérdés anyanyival nehezebben lesz megoldható, minthogy a kijelölendő pályázóknak a német nyelvet is tökéletesen kell birniok s a megválasztottnak külföldi bizottság előtt újabb papi-vizsgálatot kell kiállnia.

4. Kiváló gondoskodásunk tárgyát képezte a lefolyt egyházkerületi év alatt, a központi kezelés alatt álló alapok és egyházi pénzek jövedelmező és biztos módon való elhelyezése tárgyában kelt közgyűlési határozatok végrehajtása is.

A főtiszt. egyházkerületi közgyűlés 1891. évi 11, jkvi számú határozatával létesített segélykölcson pénztárából, a szintén közgyűlésileg megállapított szabályzatnak megfelelően kettős értékű jelzálogi biztosíték mellett, több mint 1.200.000 frtnyi összeg helyezettett el s az ezen felüli értékek egyrésze állampapirokban van egy részével pedig Kolozsvárt és Budapesten házastelkek s Magyar-Nagy-Zsomboron egy 700 holdat meghaladó, szeszyárral és malommal bíró földbirtok vásároltatott.

(Folytatása következik.)

Az egyházkerületi közgyűlés lefolyása.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek már évek óta a most lefolyt gyűlése volt a legvilágosabb, a legkönnyebben áttekinthető, a legegyszerűbben megérthető gyűlése. Ha képet akarna valaki róla festeni, olyan önkintelenül domborodnának ki azok a fontos momentumok, melyek a kontrovers nézetek, a zavaros tekinteteket teremtő szenvedélyek elnémulása mellett, minden szívet, minden lelket egy gondolatban, egy érzetben hoztak össze. Olyan sima, olyan egyenletes, olyan békés volt ez a közgyűlés, hogy igazán méltó volt azokra a nagy alkotásokra, melyeket létre hozott, melyek századokig fogják megörökíteni emlékezetét. Mintha felemelkedtek volna szívek a nagy gondolatokig és ott összetalálkozva, a a kicsinyes érdekeket, a megsemmisülésre méltó tekinteteket eifeledték volna: olyan szokatlan volt e közgyűlése alaphangulata, hogy már csaknem azt gondoltuk, hogy egy más világba szállottunk át mindnyájan. A csodálatos mind e mellett mégis az volt, hogy nem láttuk az arcokon a tünődés gondolatait, a megváltozott idők megjelentésének kifejezéseit. Az volt, hogy bár mindenki érezte az új áramlatot, mely oly ellentétes volt azzal, a mely évek óta uralkodott, mégis mindenki olyan természetesen találta azt. Mintha ennek tulajdonképpen mindig így kellett volna lenni. Mintha azok a régi szenvedélyes gyűlések csak egy kicserélt kerület gyűlései lettek volna, és mintha csak most értünk volna oda, hogy megtaláljuk azt a kapcsolatot, mely a folytonosságot ismét színre hozza. De jól volt ez így. Nagyot alkotott az erdélyi ev. ref. egyházkerület, s ez csak így mutathatta be mindjárt legelső hatását, projektumát a jövő idők történetének. Vajjon, így lesz-e mindig: ki tudná előre megmondani? De, hogy így volt most, az kétségen kívül nagyon örvedetes, mert legalább biztos ethikai erejének tudata kísérheti mindazt, a mi a mostani közgyűléssel kapcsolatban van.

Nem beszélünk sokat. Csak egy számot, egy időpontot írunk le ide. 1894. márc. 30. 12 óra 10 perc. Ha akarnók, más ilyen időpontot is kereshetnénk ki a ker. gyűlésből, de úgy gondoljuk, hogy ez mindenik közt a legkiválóbb, a leginkább kiemelkedő. Ez volt az az időpont, melyben az erdélyi egyházkerület kolozsvári theol. fakultása megszületett, melyben az elnöki szó enun-

ciálta ezt a százados monumentumát a mostani gyűlésen gondolatban és érzésben egybe forrott sziveknek és lelkeknek. Nem hiába hangzottak el magában a gyűlésben azok a szózatok, melyek ezt a gyűlést ennél az alkotásnál fogva korszakalkotónak nevezték, mert a mint látszott, csakugyan kezdetén voltunk egy olyan időnek, mikor nem csak modern intézménnyel gyarapodtunk, hanem a mikor nagyszerű közszellem érezte izmosító hatását, tán azért, mert mindenki új időket érzett. És ha nem csalódunk, ez az időpont tartalma határozta meg a közgyűlés ama méltóságos hangulatát, ez magyarázta meg az egésznek új színezetű történetét.

Mi ez úttal, mert tisztünk nem az, nem bocsátkozhatunk be a közgyűlés magyarázatába, történeti méltatásába; mi egyszerűen csak konstatálunk. S a mit fentebb leirtunk, abban csak jelezzük azt, a mit megfigyeltünk. Mi most egyszerűen csak tudósítani akarunk, fenhagyva mindenkinek, hogy benyomásait maga alkossa meg, ime, hogy meg kell elégednünk az egyszerű leírással, a tárgyalások egyszerű reprodukálásával. Ez pedig a következő.

A gyűlés megnyílik márc. 29. d. e. 10 órakor. Elnök br. Bánffy Dezső. A gyűlést elnöki beszéde nyitja meg, mely általános érdeklődés központja. A beszédet nagy tetszés, nagy éljenzés követi. Aztán kezdődik a gyűlés. Segédjegyzők kéretnek föl, a kerületi képviselők igazoltatnak, a jelenlevők és az elmaradottak számba vétetnek. Az új esperesek, az új jegyzők feleskettetnek, kiknek mindnyájoknak a közgyűlés hosszú és áldásos munkálkodást kívánt.

Ezzel az alakulás be lévén fejezve, következett volna a napirend megállapítása. Mindenekelőtt azonban Székely János, kézdi-vásárhelyi pap szólalt fel, ki is azt a mély gyásztól áthatott indítványt teszi, hogy a közgyűlés hazánk nagy fia, Kossuth Lajos, emlékezetét jegyzőkönyvileg örökítse meg és részvétének kifejezését juttassa el a Kossuth-családnak. A fennállva végighallgatott indítványt kivétel nélkül elfogadta mindenki s így Kossuth Lajos hallhatatlan nagy érdemei, az örök emberi jogoknak tett szolgálatai a közgyűlés osztatlan helyeslése mellett vezettetek be a jegyzőkönyvbe.

A napirend előtt még Bethlen Gábor gróf emelt szót az ellen, hogy a közgyűlést nem halasztották el. Mert, ugymond, így egyedül csak ő jelenhetett meg elvtársai közül a közgyűlésen, a miért is nem csoda, ha szava hiában hangzik el. Pedig szükség lett volna, hogy ők nézeteiket elmondják, mert félt, hogy olyan alkotásokat hoz létre a gyűlés, melyek régebbi jegyzőkönyvi határozatokba ütköznek. Ime, itt van a kolozsvári theol. fakultás ügye is, melyet az intézők annyi következetességgel hurcolnak gyűlésről-gyűlésre.

Elnök: Kérem, ne tessék érdemlegesen tárgyalni, erről csak akkor lehet szó, midőn tárgysorozat rendén e ponthoz fogunk jutni. Itt most csak a napirend megállapításáról lehet szó. (Helyes, ugy van.)

Bethlen Gábor gróf: Igaz, elfogadom e helyreigazítást, de kijelentem, hogy én az ár ellen nem küzdhetek. A ker. gyűlés annak idején elfogadta és kimondta, hogy megalkotja a kolozsvári theol. fakultást, (Zaj, felkiáltások: elfogadjuk, megalkotjuk) én azonban ünnepe-

lyesen óvást emelek minden ilyen határozat ellen, mert az régebbi határozatokkal ellenkezik.

Elnök: Kérem a mélt. főgondnok urat, ne tessék feledni, hogy nekünk jogunk van, határozatokat hozni, és azt nem vizsgálhatja felül senki, azt felebbezni nem lehet sehova. Mi határozatainkat mindig körültekintéssel hozzuk meg, igyekezzünk, hogy azok régebbi határozatokkal ne jöjjenek ellenmondásba, különösen, a hol szerzett jogokról van szó; de ez nem azt teszi, hogy mi soha új határozatokat ne hozhassunk (Ugy van! Zajos helyeslés, éljenzés).

E beszédek után elfogadtatott az Ig.-Tanács tárgysorozati javaslata, mely kinyomtatva lévén, a közgyűlés felolvasottnak tekintett. A tárgysorozat szerint, aztán legelőbb is a szokásos bizottságok küldettek ki azzal a megbízatással, hogy jelentéseiket az ülések későbbi folyamán tegyék meg.

Azután következett főt. Szász Domokos, püspök évi jelentése, melyet már lapunk előző számában közöltünk. A nagy szabású jelentést, mely a legszerencsésebb sikereknek egész sorozatát tünteti föl, a közgyűlés mindvégig kiváló érdeklődéssel hallgatta s a végén nagy éljenzéssel és meleg szerencse-kívánataival fejezte ki mély elismerését amaz áldásos munkálkodás iránt, melyet főt. püspök aa. kerületünk érdekében napról-napra fokozottabb mértékben kifejt.

A püspöki jelentés után az ülés öt percre felfüggesztetett.

Szünet után, előterjesztetett az Ig. Tanács javaslata a kolozsvári kollegium magyar-német tanszékének klaszifilologiai, a sz.-udvarhelyi kollegium német-latin tanszékének német-magyar tanszékké átalakítása s ehez képest való betöltése és a szászvárosi rajztanári állás: való választás tárgyában. Az előterjesztés elfogadtatván, kiadatott a tanárjelölő bizottságnak.

Majd Parádi Kálmán. tanügyi előadó olvasta fel évi jelentését kerületünk egy évi tanügyi állapotáról. A mély belátással, helyes megfigyeléssel és észrevételekkel készített jelentést közgyűlésünk szintén nagy érdeklődéssel hallgatta végig, mert hű képét tárta fel ama tanügyi mozgalmaknak, melyek hazánkat a legutóbbi időben kiváló mértékben foglalkoztatják. Elmondhatjuk, hogy valóban igen hű kép volt ez a jelentés által feltüntetett kép, általános és áttekintő, eiveket bíráló és eszméket adó. Ugy szívünkre vehetjük minden mondatát annak, mikor az iskolák és az állam. közti viszonyról beszél, mikor a nyugdíjtörvényt részletezi, vagy midőn a múlt év tanügyi eredményeit bírálgatja. A jelentést különben lapunkban is közölni fogjuk.

A tanügyi előadó jelentésével végződött a gyűlés az első nap délelőttjén.

Folytatása következett azonban a délutáni ülésen. A délutáni ülésen mindenek előtt az Ig.-Tanács jelentése olvastatott fel a központban kezelt tőkék elhelyezéséről, az elért nyereségről, illetve, a tőke-többletről, valamint ezek elhelyezéséről és felosztásáról. E jelentés mindenek előtt felemlíti, hogy a véghez vitt pénzügyi műveletek folytán 160.000 frt nyeresemény jutott a kerület birtokába. Majd ennek elhelyezésére vonatkozólag, a következő javaslatot teszi. Fordítottassék százhuszezer frt a Kolozsvártt

felállítandó theol. fakultásra, illetve, ez összeg csatoltasék ennek alapjához, ötezer frt a központi özvegy-árvai alapra, négyezer frt a szűkolködő papok felségelésére, négyezer frt a körlelkészségek újabb javadalmazásának alapjára, háromezer forint a sz.-udvarhelyi kollegiumra, háromezer frt a kerület történetének a millenium alkalmára való megiratására, kétezer frt a Kolozsvártt felállítandó polgári leányiskolára, kétezer frt a Marosvásárhelyt létesítendő ugyanilyen intézetre, négyezer frt. az egyházker. tisztviselők, körlelkészek és theol. tanárok nyugdíjalapjára, ötezer frt. az erdélyi püspökök és a kolozsvári theol. fakultás alapítóinak a fölépitendő új intézet dísztermében elhelyezendő képeinek megfestésére, négyezer frt. ez intézet lakószobáinak berendezésére, négyezer frt. új templomoknak építésére.

Az Ig. Tanács javaslatát a közgyűlés nagy elismeréssel teszi a magáévá és id. Zeyk József indítványára, háláját fejezi ki főt. püspök aa. lankadatlan és fáradalmat nem ismerő nagy munkásságáért (felkiáltások: éljen a püspök! helyeslés, szünni nem akaró tetszés nyilvánítás és éljenzés).

Most következett aztán a gyűlés legnagyobb tárgya a püspök előterjesztésére a felállítandó új theol. fakultásról. A tervezetet itt nem ismertetjük, mert la punkban egész terjedelmében fogjuk közölni. Mindössze csak azt említjük meg, hogy az új intézet megnyitását 1895. szept. 1-re javasolja.

Felolvastatván a javaslat, mindenek előtt Gyarmathi Zsigmond szólott hozzá. Az én támogatásomra, úgymond, az én gyenge erőmre nem szorult ily monumentális munka, mely anyaszentegyházunk jövőjét biztosítja. Évtizedek munkája volt ennek létrehozása s most követelőleg áll itt előttünk, hogy kimondjuk a »legyen« szót s így elvalahára testet adván neki, életre hívjuk. Főt. püspök aa. egy életet szentelt e munkára, és isten az ő munkáját megáldotta. Ki tudná itt a részleteket helyesen megbírálni, melyek már átmentek az Ig. Tanács kezén s a melyek ha még esetleg hiányosak volnának is, nem alterálhatnák az egész javaslatot. Fogadjuk el, végzi beszédét, az egészet en bloc, a maga teljességében (lelkes, sokáig tartó éljenzés.)

(Folytatása következik.)

Különfélék.

= Közgyűlésünk, mely márc. 29-én kezdődött, az ápr. 1-én végrehajtott papszenteléssel befejezte korszakot alkotó üléseit. Ápril. -án és 3-án a házassági főtörvényszék és köz-főtörvényszék is elintézve az eléjük felebbezett ügyeket: közgyűlésünk tagjai ma már otthonukban pihenik a munka fáradalmait, hogy egy pár nap múlva csak ismét hozzá lássanak, csak ismét hordogassák a homokszemeket amaz épülethez, melynek neve: az erdélyi ev. ref. egyházkerület java, előmenetele, dicsősége. Legyen istennek segedelve fáradozásaikon a jövőben, mint áldott volt a munka, melyet eddig teljesítettek. Azt hisszük, nincs senki, ki meglepődéssel és belső megnyugvással ne távozott volna ez alkalommal Kolozsvárról, meggyőződve arról, hogy közös egyetértéssel, vállatva, még gyenge erővel is nagy dolgokat lehet elérni. E közgyűlésünk is újabb bizonyága, hogy midőn egy forrongó eszme testet nyer, megvalósul, a különféle ellentétek kiegyenlítését nyernek és a közös szeretet ontja a békesség áldásait. Az egyértelműség felemelő ér-

zete, látása valóban ünnepélyessé tette ez üléseinket s bizton reméljük, hogy ennek fénye állandó marad egyházkerületünkben a jövőben is.

= A közelebről lefolyt egyházkerületi közgyűlés alkalmával a következő huszonhárom ifju paptársunk avatott fel a papi hivatal folytatására. Kovács Lajos, losádi, Nagy Károly, n.-enyedi, Nagy Mózes, t.-turi, Szécsi Ferenc felvinci, Bartha Lajos, ar.-gyéresi, Vajda Ferenc, szász-lónai, Péter Károly, m.-gy.-monostori, Csákány Miklós, m.-köblösi, Gáspár János, visai, Mihálc Ákos, árpástói, Szabolcska Mihály, felfalusi, Keresztes Gyula, n.-ercsei, Jancsó Sándor, m.-bándi, Ignác László, m.-péterfalvi, Benedek Pál, o.-ujfalusi, Biró András, peteki, Lakatos Áron, hévizi, Szász Károly, alsó-siménfalvi, Kolombán Ferenc, s.szt.-királyi, Takács Károly, kökösi, Szabó Jenő, barátosi, Elekes László, kovásznai, és Nemes Sándor, ploesti lelkesek. Isten adja kegyelmét mindnyájuknak bő mértékben, hogy örömmel végezhesék el futásukat, melyet vettek az ur Jézus Krisztustól. Az evangélium hirdetése által találják meg az életben mindnyájan amaz örök és szent célokat, melyek megvalósítására hivatattak és küldettek el, mint isten országának munkásai. Istennek szent és féltő szeretete virasszon ő felettük életük jó és rosz napjaiban egyiránt.

= Az egyházkerületi Papi Értekezlet ügye ismét egy lépéssel haladt előre. A közgyűlésre megjelent esperesek, jegyzők és képviselők ugyanis e tárgyról tanácskozni összegyűlvén, kimondták, hogy május havában fognak összegyűlni a végleges szervezkedés munkájának végrehajtására. Felhatalmazták az elnökséget, hogy helyes belátása szerint határozza meg a gyűlés időpontját, a mikorra külön hívja meg az egyházmegyei papi értekezleteket, hogy azok képviseltetésükről gondoskodhassanak. Ilyen értelmű határozatát azért tartotta e mostani értekezlet szükségesnek, hogy az egyházmegyék mind közönségesen részt vehessenek az alakulás nagy munkájában, s hogy a nagy munkát méltóképpen kezdhessék meg. Lassankint tehát csak megalakul végre e nagy fontosságú intézmény, melyet, ha nem kellő mefontolással alakítunk meg, önmagától romlik el, mielőtt még elcsenevészní ideje lett volna. A késedelmezés, ha óvatosságból történik, még mindig a legjobb eredményekre vezetett, várjunk azért türelemmel, mert az egyházkerületi Papi Értekezlet csak így fog az idők teljességében megszületni. Ha jól kezdünk, jól is fogunk munkálkodni, gondoskodjunk azért mindenek előtt arról, hogy míg várakozunk, addig mindentelöl ébredjen fel ez intézmény iránt a kell érdeklődés.

= Egyházkerületünkben majdnem általános a gyakorlat, hogy a konfirmációi oktatás a husvét és pünköst közti időre esik. Erre való tekintettel a britt és külföldi biblia-társulat budapesti raktára körlevéllel fordul a lelkipásztorokhoz és fölkéri, hogy igyekezzenek azon, hogy minden konfirmáló gyermek az innepély alkalmával kapjon egy bibliát az egyház nevében. Ez a kis ajándék erős bástyává lesz a protestáns egyház javára. Egy új-testamentum a zsolnárokkal együtt, 18 kr zsolnárok nélkül 12 kr., s tömegesebb megrendelésnél ebből is százalékot enged. Részünkről melegen ajánljuk az erkölcsi építésre valóban legalkalmasabb eszköz felhasználását, melynek haszna kiszámíthatatlan.

= Helyreigazítás. A «Prot. Közl.» f. é. 13. számában, Veritas aláírással, megjelent «Egy pár észrevétel» közül az, hogy a szászvárosi két pap a vallástanításért a kollegiumtól tiszteletdíjat húz, téves. Díjlevelük szerint, ingyen kötelesek végezni. Mint vallástanárok azonban, annyi anyagi jutalomban mégis részesülnek, hogy a kollegiumban tanuló fiaik, mint a többi rendes tanárok fiai, tandíjmentesek. Ez az összes tiszteletdíj. Az állami leányiskolától heti 4 óráért kapnak 25 frt. Talán ezzel tévesztette össze Veritas? Szászváros, 1894. március 30. Syvester Domokos, ev. ref. pap.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXIV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1894. Aprilis 12.

15. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

Protestáns egyetemek.

Vannak általános igazságok, melyeket minden ember kénytelen ilyenekül elismerni, mert cáfolhatatlan tények bizonyítják. Ilyen megcáfolhatatlan igazság az, hogy protestántizmus, és szellemi felvilágosodás egymással iker-testvérek. Három század történelme bizonyítja ezen igazságot. A reformáció bölcsőjénél a felvilágosodás szelleme állott őrt, az volt a dajka, kinek tejéből a gyöngye gyermek táplálkozott, és az volt később a hú segítő-társ, kitől a hamar férfúvá edződött gyermek mindig újabb, meg újabb erőket merített a küzdelmek között. Viszont, a protestántizmus is hatalmas segítő-társa, és gyámola volt a szellemi felvilágosodásnak, s ha a protestántizmus ettől kapta erőt, bizony, megfordítva, amaz is sokat köszönhet a protestántizmusnak.

A fönnebbi állítások igazságát legjobban megvilágosítja egy kis történelmi visszapillantás.

Luther Mártont egyszerűen a «wittembergi reformátor»-nak szokták nevezni, és Kálvin Jánost a «genfi reformátor»-nak. De mi jogon kapta meg e két város azon kitüntetését, hogy nevük jellemző bélyeg legyen ama két férfiú működésén? Talán, hatalmi súlyokkal adtak tekintélyt és szereztek elismerést a falaik között élő férfiak véleményének? Egyáltalában, nem. Mind Wittemberg, mind Genf kis városok. Mi adott mégis oly tekintélyt e kis városoknak, hogy szavuk döntő súlylyal bírt a reformáció mozgalmában. Az, hogy mindkettő szellemi központ, a felvilágosodás hatalmas székhelye volt a falaik között levő egyetemek folytán.

A wittembergi egyetem Luther mellett állott, annak első fellépésétől fogva, s annak ügyét saját ügyének tekintette; a Kálvin által alapított genfi egyetem pedig az ő nézeteit vallotta és hirdette. Mindkét egyetem rendes hallgatóinak száma több ezerre ment, kik az egyetemeken az új eszméket elsajátítván, azután azok apostoláivá

lettek. Németországnak az első protestáns papokat a wittembergi egyetem adta, Franciaországnak pedig a genfi egyetem; és hogy nevezett országokban a protestántizmus megszilárdulhatott, és fölvehette a küzdelmet a pápizmussal szemben, az első sorban e két egyetem érdeme.

Azt hiszem, már e tények is eléggé bizonyítják a reformáció és a szellemi felvilágosodás között levő erős kapcsolatot. Ezt a kapcsolatot bizonyítja a reformációnak egész terjedési története is, mert a reformáció nem csak a felsőbb köröket hódította meg a felvilágosodás által, hanem bevitte a felvilágosodást a nép legalsó rétegeibe is, és éppen erre alapította megtörhetetlen hatalmát a lelkek felett. Mig a római egyház virágzásának idejében, a közép korban, még a legfelsőbb körök tagjai sem tudtak írni és olvasni, s így elmondhatni, hogy a római egyház tagjainak butaságára alapította hatalmát, addig a protestáns egyház azon kezdette, hogy a legalsóbb néposztályt is megtanította írni és olvasni, és a római egyház által eltiltott bibliát a nép kezébe adta, hogy az saját szemeivel láthassa, mit kelljen hinnie és cselekednie. A népnevelésnek addig ismeretlen eszméjét a protestáns egyház hozta felszínre és e tekintetben a protestáns egyház nem csak maga ment jó példával elől, hanem kivivta azt is, hogy jelenleg az államok is legelső feladatuknak tekintik a nép-nevelést.

De, a protestántizmus nem csak a szorosabb értelemben vett népnevelést tekintette feladatának, hanem általában az emberi mivelődés terjesztését és fejlesztését minden fokon. Ezt bizonyítják azon számtalan közép- és legfelsőbb tanintézetek, főiskolák és egyetemek, melyeket úgy hazánkban, mint külföldön a protestántizmus szelleme szólított életre. De mig a külföldi protestáns államokban sikerült a közoktatás minden terén, úgy a népiskolákban, mint a közép- és legfelsőbb tanintézetekben, az egyetemeken, a protestáns

szellem uralmát mindjárt kezdetben állandósítani, mert az állam jött az egyház segítségére, addig hazánkban, hol egyrészt külellenség berohanásai, másrészt az állam-hatalomnak ellenséges magaviselete folytán a protestántizmussal szemben a békés fejlődés és haladás több tekintetben gátolt, sőt teljesen meg is akadályoztatott, még mindez ideig nem sikerült a közoktatás minden terén érvényt szerezni a protestántizmusnak. Büszkén mutathatunk ugyan azon nagy eredményekre, melyeket a népnevelés és a középoktatás terén elértünk, de fájdalommal érezzük, hogy itt megszakad az összeköttetés, és ifjaink legfelsőbb kiképzését idegen tényezőkre kell bízni.

Ha a protestántizmus hazánkban békésen fejlődhetett volna, most e felett nem kellene panaszkodnunk, mert hiszen a Bethlen Gábor fejedelem által alapított gyulafehérvári főiskola teljes egyetem volt, csak hogy a török-tatár dúlások, s a későbbi államhatalom részéről jövő támadások miatt, csak csonkán maradhatott fenn az enyedi főiskolában.

A mit Bethlen Gábor tervezett, azt akarja most megvalósítani a magyar protestáns társadalom. Egyetemes magyar református egyházunk zsinatja 1892-ben kimondta, hogy Debrecenben teljes protestáns egyetemet állít fel, Kolozsvárt pedig a meglévő egyetemmel kapcsolatban református theologiai akadémiát szervez, és a felállítási költségeket mindkét intézményre önkéntes adományokból teremti elő. Még nincs két éve, s máris az országosan megindított gyűjtések, melyek azonban nem terjedtek túl felekezetünk körén, oly szép eredményt tüntetnek fel, hogy a debreceni protestáns egyetem pár év alatt teljesen ki lesz egészítve, a kolozsvári theologiai akadémia pedig már az 1895/6. év őszén lesz megnyitható. Az igazságnak megfelelően, nem hallgathatom el ez utóbbira nézve, hogy ennek létre hozása a protestáns buzgóságon és áldozatkészségen kívül, főleg Szász Domokos erdélyi református püspöknek halhatatlan érdeme, minthogy az ő lankadni nem tudó munkássága tartotta ébren az érdeklődést ez intézmény iránt, és szerezte meg első sorban azon eszközöket, melyek a felállítást és az intézet megnyitását lehetővé teszik. Bátran nevezhetjük tehát Szász Domokos erdélyi püspököt a kolozsvári református theologiai akadémia valódi megalapítójának.

Addig is azonban fogjunk kezét egymással, atyámfiai, férfiak, és sorakozzunk a mi püspökünk körül. A protestántizmusnak soha sem szabad

annyira elégedettnek lennie saját magával, hogy ez elvet fogadja el cselekvéseinek irányadójaul: «tartsuk meg, a mink van»; hanem mikint szent Györgynek a sárkánnyal, úgy nekünk is szüntelenül küzdenünk kell a szellemi felvilágosodás fegyvereivel a butaság ellen, míg a teljes győzelmet kivívjuk. E küzdelemben nem szabad a testi kenyér felett töprengenünk, hanem munkálkodjunk a szellemi kenyérért, mely táplál minket az örök életre. Üdvözítő urunk megelégedett kenyérrel és hallal, a tanítvány pedig nem nagyobb az ő tanítójánál. Reformátoraink sem azt tartották fő-feladatuknak, hogy eszméik hirdetőinek nagy fizetést szerezzenek, hiszen, ők maguk is sokszor nélkülözést szenvedtek, hanem azt, hogy a protestáns eszmék diadalát biztosítsák. E végre állítottak fel alsóbb és felsőbb tanintézeteket, és protestáns egyetemeket.

A protestáns papi öltözetnek nem az a szerep tekintélyt, hogy viselője gazdag jövedelmeket élvez, hanem az, hogy viselője jellemre is, szellemi képzettségre is egész ember. Külföldön is a protestántizmus elsősorban a lelki szükségéről gondoskodott és csak azután gondolt a testiekre. Előbb izmosult meg mindenütt a szellemi élet, s csak azután szilárdult meg az anyagi helyzet is. Igaz, hogy nálunk a viszonyok kedvezőbbek voltak, mert a megpróbáltatás és győzelem után az államok mindenütt pártjukra állottak és a békés fejlődést nem akadályozták; míg nálunk még mai napig is az állam nem pártol, hanem csak tűr minket.

Azonban, e körülmény ne csüggyessen, sőt még nagyobb erőmegfeszítésre ösztönözzön bennünket. Mutassuk meg a magyar protestántizmus erejét az által, hogy a mit külföldön az államok és fejedelmek bőkezűsége hozott létre, azt nálunk kizárólag a protestáns hívek buzgósága, a protestáns társadalomnak a magas eszméért lelkesedni és áldozni tudó szelleme létesítse.

Elő tehát ismét amaz aláírási iverekkel, és ne mulasszuk el, azokat évenként soha körül hordozni az egész országban. Ha őseink egykor, a véres kard körül hordozására nem vonakodtak, vérüket és életüket áldozni a hazáért, mi se vonakodjunk most, filléreinket adni oda a nemzeti közmívelődés és szellemi előhaladásért, mert ez által nem csak felekezetünknek, hanem a hazának is megmaradását és megerősödését mozdítjuk elő, a mint hogy intésünkre van megírva: «elvész a nép, mely tudomány nélkül való.»

Fogjunk tehát kezét egymással, atyámiai, férfiak, és sorakozzunk a mi püspökünk körül! Ő a mi Jozsuénk, ki az ígélet földére fog vezetni minket, mert a szellemi megerősödés után, bizonyosan, matematikai pontossággal be fog következni az anyagi felvirágzás is, midőn nem lesznek többé szegény protestáns egyházközségek, és szegény protestáns papok, hanem a magyar protestáns Sion is bővölködni fog nem csak szellemi, hanem anyagi erőben és hatalomban is, és így semmi sem fogja többé gátolni abban, hogy magasztos hivatását a magyar államban betöltse; hogy valóban a magyar nemzeti egyházzá legyen, melynek felvirágzásában az állam is saját felvirágzását és megszilárdulását tekintse. Politikai körökben is mindinkább tisztulnak e részben a vélemények, azért, most a protestántizmus több reménnyel tekinthet hazánkban egy jobb jövő felé, mint eddig bármikor. Ne adja isten, hogy csalódjunk.

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

(Folytatás.)

Az ingatlan befektetéseknel kötelességének tartotta Igazgató-Tanácsunk, kellő óvatossággal eljárni, s ennél fogva úgy a ház-, mint földbirtokvásárlásoknál irányelvül tekintettük, hogy lehetőleg oly nagyobb szabású épületek és terjedelmesebb birtokok vásároltassanak meg, melyek kedvező jövedelmezőségük, fekvésük, szilárd építésük által, egyfelől a befektetendő tőkének legalább öt százalékát hosszabb időn át, emberileg számítható lehető bizonyossággal, kihajtsák, és magát a tőkét is törlesszék, vagy esetleg a teendő újabb beruházások esetére, mind e jövedelmet biztosítsák. A ház, vagy földbirtok megvásárlása iránt beérkezett ajánlatok mindannyiszor beható tárgyalás alá vétettek, s a mennyiben a vásári ügylet megkötése előnyösnek látszott, a helyszíni szemle és becsü megejtésére, igazgató-tanácsi tagok és szakértő mérnök, építész, vagy gazdákból álló bizottságok küldettek ki, s csakis ezen bizottságok ajánlata alapján vétettek az ügyek ismételt tárgyalás alá. A tőke-befektetési ügyletek tárgyalása alkalmából, Igazgató-Tanácsunk elvi határozatképpen azt is kimondotta, hogy a lehető eshetőségek kikerülése szempontjából, mind a zálogjogi kikölcsönzéseket, mind a házbirtok-vásárlást csak korlátolt mérvben, a rendelkezésre álló tőkék egy bizonyos hányadáig eszközli, s a legbiztosabb befektetési módnak a földbirtok szerzését ismervén, nagyobb kiterjedésű, tagosított, s megfelelő jövedelmezőségű birtok-terestek megvásárlását tűzte ki főcéljává.

A földbirtok ára, azonban, az utóbbi időkben törént rohamos emelkedés folytán, legtöbb alkudozásunknál oly magasnak találtatott, hogy Igazgató-Tanácsunk nagyobb szabású vásár megkötésébe bele nem bocsátkozhatott, s így a beérkezett ajánlatok, bár egy néhány birtok meg szemlélésére bizottság is volt kiküldve, ered-

ménytelenül adattak vissza. A múlt év őszén, azonban, ajánlatot nyert Igazgató-Tanácsunk a magyar-nagy-zsombori Weinberger Pál-féle 700 holdat meghaladó tagosított birtok megvásárlása iránt, s minthogy a kiküldött becsülő bizottság kedvező ajánlatot terjesztett elő, ezen birtok, mely egy, napi hét hektóliter termelési képességgel bíró szeszgyárral, malommal és megfelelő gazdasági épületekkel is el van látva, 75,000 forinton egyházkerületi közalapunk részére meg is vásároltatott, s az átkebelezés foganatosítása és a bérbeadási tárgyalások folyamatba is indultak.

Ugyancsak Weinberger Pál örökösaitől vásárolta meg Igazgató Tanácsunk a helybeli külközép-utcában fekvő «Török-fő» szállodát és a mellette fekvő bérházat, 40,000 forinton, mely teleknek nagysága, a beépített területekkel együtt, 1224 m² tesz, s így a ma meglevő épületek kellő jövedelmezőségétől eltekintve is, a rohamosan fejlődésnek indult városrészben fekvő e nagy telek, esetleges nagyobb építkezési beruházások után, kétségen felül, szép jövedelmet fog közalapunknak biztosítani.

A belszen- (ma «Jókai») utca 5. és 7. számok alatt fekvő emeletes ház 49,000 forint vételáron vásárolta meg Igazgató-Tanácsunk az előbbi tulajdonos, dr. Groisz Győzőtől, s bár e telek a múlt évben eszközölt vízvezetési bevezetés és a nagyobb mérvű renoválás költségei miatt, a múlt évre előirányzott jövedelmet be nem hajtotta: alapos reményünk van az iránt, hogy a «Nemzeti szálloda» épület lebontása folytán létesített utca-szabályozással e házunk értéke, a szabad kilátás megnyílta, s a főtérhez való közelsége okán, tetemesen emelkedni fog, s mint élénk forgalmi hely, a földszinten tervbe vett holt-helyiségek berendezése által, a netto öt százaléknál is magasabb jövedelmet fog hajtani.

Ugyancsak ez alkalommal van szerencsénk jelentést tenni a külmagyar-utcai 7. szám alatt fekvő, s 1011 négyszögöl területű házas telek megvásárlásáról, s az e telken létesített nagyobb szabású építkezésekről. A kérdéses telket ugyanis Igazgató-Tanácsunk még az 1892. év folyamán vásárolta volt meg 50,000 forinton. Nem nyújtott ugyan a telken akkor állott emeletes épület bérjévédelme kellő fedezetet a vételári összeg tehermentes öt százalékának bevételeire, de azon körülmény, hogy e szép nagy telek a kolozsvári theol. fakultás bérháza, és a kolozsvári ref. egyházközség papi telke között, két utcára nyílólag, a külmagyar-utca elején, tehát a városnak egyik legélénkebb forgalmu és a trencsintéri park létesítése óta a legnagyobb fejlődésnek indult részén fekszik: hathatós indokul szolgáltak a telek megvásárlására annál is inkább, minthogy az akkori viszonyok szerint, még a theol. fakultás elhelyezésére szánt Plihál-féle telek udvarának kibővítése is csak ez úton látszott elérhetőnek. Mindjárt a megvásárlás után, gondoskodott is Igazgató-Tanácsunk a megvett telek kellő jövedelmezőségének biztosítása céljából szükségesnek mutatkozott befektetési módok megvitatásáról, s az ez irányban először fölmerült gőzfürdő-építési tervet, mint erkölcsi testület által nehezen értékesíthető iparvállalatot, napirendről levévén a meglevő épület részbeni átalakításával, az egész teleknek egy a modern igényeknek megfelelően berendezett, s több, mint 20 lakosztályt tartalmazó egy emeletes bérházzal való beépítését határozta el. E határozat azután az 1893.

év folyamán végre is hajtattott Endstrasser Benedek, helybeli jóhirű építész által, ki az építés elvállalására kitűzött verseny-tárgyaláson a legelőnyösebb ajánlatot tette, s ki az Igazgató-Tanács által kiküldött szakértő építetők bizottság folytonos ellenőrzése mellett, a kérdéses épületeket teljesen kifogástalanul fel is építette.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a telek beépítésére vonatkozólag az eredetileg készített terveink időközben lényeges módosulást szenvedtek, mert Kolozsvár város közönsége felszólítottatott a közoktatásügyi miniszter ur által, hogy a theol. fakultás tulajdonát képező teleknek a Szamos árka néző homlokzatával szemben levő pusztá-utcához, mint melynek Szamos felőli szögletén az állam által épített tanítónőképző hatalmas épülete fekszik, a külmagyar-utcából egyenes közlekedő utat nyisson s ennél fogva a városi tanács hatóságunkkal alkudozásokba bocsátkozott a theol. fakultás telkéből 10 méter széles utcának kisajátítása iránt. Az alkudozások eredményre vezettek, s Ig.-Tanácsunk a kérdéses területet 19.495 frton a városnak átengedte. A theol. fakultás telkének ily módon történt kettészelése által a nyitandó új utcának a közalap telke felőli szélénél mintegy 6 méternyi keskeny terület maradt fenn, a Szamos-felőli szárnyépülettel együtt, melyet önállóan értékesíteni, az illető alap javára egyáltalán nem lehetett, s így kénytelenek voltunk, e területet közalapunk javára megvásárolni, s a már épülő félben állott bérházzal összekötve, beépíteni. E vásár által a közalap telke 22,631 frt. 30 kr. vételári összeg, és az újabb építkezések által okozott 35—40,000 frtnyi teher árán, harmadik oldalán is homlokzatot nyervén, tetemesen értékesedett, s a szakértők által készített jövedelmezőségi kimutatás szerint, mely a már eddig elkészült és kiadott lakrészek bérösszege által nagy részben igazoltatott is, a telek vásárlásába befektetett 50,000 frtnak, és az új építkezések által okozott 140—150,000 frt. kiadásnak tiszta 5%-át biztosan ki fogja hajtani.

Megvásároltuk végül 21,000 frt vételáron özv. dr. Nagy Józsefnétől a szintén csak a külmagyar-utcában fekvő s külső templomunk közvetlen szomszédságában levő terjedelmes kerttel bíró telket, mely azonban, a kötött szerződés szerint, csak ez év április havában fog átadatni s a vételári összeg is akkor lesz fizetendő. E telek mostani épülete a pompás diszkertben fekvő pavilon, a vételári összeg megfelelő kamatát aligha fedezni fogja, de a többi egyházi épületek szomszédságában való fekvésére és nagy kiterjedésére tekintettel, egyházkerületünk b. e. püspökének, n. Nagy Péter aa.-nak tulajdonát képezett e házastelekért a talán előszereteti árnak látszó ez összeget annyival bizonyosabban megadhattuk, minthogy a telek ketté választásával, s a két utcasorra igen csekély befektetéssel építendő kisebbszerű lakházak emelése esetén, sokkal nagyobb jövedelem lesz igen könnyen biztosítható.

A tőke-befektetések legelőnyösebb módozatainak gondos kutatása közben, nem kerülhette el Igazgató-Tanácsunk figyelmét a fővárosi építkezések és házbérvizonyok tanulmányozása sem. A főváros egyes részeinek bámulatosan gyors emelkedése, s ennél fogva az illető városrészekben fekvő telkek értékének rohamos

növekedése megismertetvén: célszerűnek tartottuk, a budapesti telekvásárlások eszméjét tárgyalás alá venni, s miután az ez irányban teendő lépések felől nagyságos Hegedüs Sándor kiváló buzgóságu egyházkerületi képviselő atyánkfiatól, mint a fővárosi viszonyokat legapróbb részletekig ismerő egyéntől, s az általa ajánlott, s különben is előnyösen ismert budapesti műépítész, Feszty Gyula urtól, részletes tájékozást nyertünk, sőt több telek megvásárlása iránt konkrét ajánlatot is kaptunk, főtiszteletű püspök aa. elnöklete alatt Hegedüs Sándor orsz. képviselő, Feszty Gyula műépítész és Márkus János titkár aa. személyében bizottságot küldöttünk ki, oly megbízással, hogy Budapest fő- és székváros területén megvásárlásra följajánlott telkeket, illetve házastelkeket megvizsgálják, s a mennyiben azok kedvező fekvésűek, s megfelelő jövedelmezőségűek volnának, megvásárlásuk iránt az előleges lépéseket megtenni, s eljárásuk eredményéről, a továbbiak végett, Ig.-Tanácsunkhoz jelentést tenni, sziveskedjenek.

E bizottság küldetésében eljárván, részletes és minden oldalról tájékoztató jelentését megtette, s annak alapján, Ig.-Tanácsunk 1., a Vesselényi- és Izabella-utcák sarkán fekvő 239.10 négyszög öl területű telket, négyszög ölet 120 forintjával, összesen 28,692 frton, 2., az István és Murányi-utcák sarkán levő két egymás melletti telket 400.24 négyszög öl területtel, négyszög ölet 90 és 75 forintjával, összesen 33.501 frt. 60 kron. 3., a Dohány-utca és Almási-utca sarkán levő házastelket 497 négyszög öl területtel, 63,000 frton s végül, a József utca és Nagy-Fuvaros-utca sarkán levő és a Mátyás-térre kirugó 200.74 négyszög öl területű telket 24,000 frton, az egyházkerületi közalap javára megvásárolta.

Ezen telkek részbeni beépítésére nézve a szükséges terveket s általán-összegben számított költségvetéseket Feszty Gyula műépítész ur teljesen díjtalanul volt szives elkészíteni, ki egyszersmind kellő biztosítékot nyújtó ajánlatot is tett arra nézve, hogy a mennyiben a tervbe vett épületek felépítése reá bizatnék, akár az összes épületek bérbe-vevése, akár csak a bérbeadás feletti felügyelet jogának átengedése útján, az összes befektetett tőkék tiszta 6 százalékos kamatának befolyását biztosítja. Az egyes telkek beépítése céljából szükséges építési költségek fedezésére nézve, a tárgysorozat rendjén, lesz szerencsénk, külön indokolt előterjesztést a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés bölcs elhatározása alá terjeszteni.

5. A Kolozsvártt felállítandó theologiai fakultás alapjának állásáról szóló jelentésünket s ezzel kapcsolatosan a további lépések megtétele iránti javaslatunkat, szintén a tárgysorozat rendjén lesz szerencsénk kimerítően ismertetni, miért is e helyen csak amaz örvendetes tény konstataálására szoritkozunk, hogy a jelzett intézet felállításához szükséges alap rendelkezésre jutása folytán, a theologiai fakultás legközelebből leendő megnyitása iránt fogunk a főtiszteletű közgyűlés elé javaslattal járulni.

Egyetemes zsinatunk ugyanis erdélyi ref. egyházkerületünk közgyűlésének még 1839-ben kimondott ama határozatát, hogy a kolozsvári tudományos egyetemmel lehető kapcsolatban egy ref. theologiai akadémia és tanárképző intézet felállítása egyetemes egyházunk első-

rendü szükségletét képezi, magáévá tette, s 1892. évi április hó 2-án tartott ülésében, erre vonatkozó határozatát akkint hozta meg, hogy a bölcsészeti karnak, mint középiskolai tanárképző intézetnek, a debreceni főiskolával kapcsolatban leendő felállítását mondotta ki, s így egyházkerületünk terhül csak a theologiai kar felállítását hagyta, ugyanazon év december hó 1-én és 2-án tartott üléseiben azt is elhatározván, hogy a két intézet felállítási és fentartási költségeinek megszerzése céljából, a kötelező megadóztatás mellőzésével, az önkéntes adakozás folytonosan buzgó és kimeríthetlen forrását kívánja első sorban igénybe venni. E határozat értelmében aztán a zsinat adakozásra felhívó szózata minden irányban ki is bocsáttatott, s hogy anyaszentegyházunk legtöbb tagja kész örömmel is sietett a nagy fontosságú intézetek felállítására irányuló hő óhajának vagyoni tehetségéhez mért áldozata által kifejezést adni, azt a nyilvánosság előtt ismeretes alapítvány-tételekből s egyházkerületünkre vonatkozólag közelebről is az ezen jelentéshez csatolt 4. számú kimutatásból örömmel láthatni. Kedves kötelességének tartotta ugyan Ig.-Tanácsunk az alapítványt tevő, évjáradék-fizetési kötelezettséget vállalt, vagy a szent cél megvalósításához egyszersmindenkori adományjal járult kedves híveinknek és egyházainknak őszinte köszönetét tolmácsolni, de kérjük a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlést, hogy magas elismerését és köszönetét az illetők részére, maga részéről is kinyilvánítani, kegyeskedjék.

A theologiai fakultás elhelyezése tárgyában szintén külön előterjesztést fogunk a főtiszteletű közgyűlés elé tenni, mert az eddigi tervezetek szerint, a fakultás elhelyezésére szánt s a theologiai alap tulajdonát képező külmagyar-utcai Plihal-féle ház, az ennek telkén keresztül történt utca-nyitás folytán, e célra teljesen alkalmatlanná vált, s így az intézet elhelyezésére más alkalmas épület, vagy ilyen létesíthetése alkalmas telek megszerzéséről kellett gondoskodnunk. (Vége következik)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár. 1894. ápril 5.

Elnökölt: főtiszt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: Dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes, Szász Gerő, közjegyző, Domokos Antal, igazg. tanácsos, Deák József, pénztárnok, dr. Deák Albert, ügyvéd, Márkus János, titkár, Bodor Antal, k.-előadó és Kádár János, s.-titkár.

Az ülés megnyitása és az időközben elintézett ügydarabok ismertetése és jóváhagyó tudomásul vétele után, a következő ügyek nyertek elintézést.

Főtiszt. püspök aa. ajánlata alapján, az erzsébetvárosi körlelkési állomásra, a 17 pályázó közül, Zayzon János, akad. papjelölt és sz.-udvarhelyi vallás-tanár aa. neveztetett ki, kinek szép tehetsége és ismert lankadatlan munka-kedve kellő biztosítékot ígér arra nézve, hogy fontos elhivatásának közmegelégedésre fog megfelelni.

Deési egyházközségünk ama határozata ellen, melylyel az adminisztrátori teendőkkal megbízott segéd-pap részére a rendes papi fizetést egészben folyósította, felelősség és panasz adatván be, az egyházközségtől felkért adatok alapján, Igazgató-Tanácsunk az ügyet meg-

vizsgálta, s miután a kebli tanács eljárását törvénytelennek találta: a kérdéses határozatot feloldotta, s utasította az egyházközséget a törvény 281. paragrafus értelmében leendő eljárásra.

A szamosfalvi egyházközség indokolt kérésére, templomának és papi házának renoválására, s mellék-épületek emelésére, a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés által a missziói egyházak segélyezésére rendelt 4000 frtból, 300 frt. segély folyósított.

Az igazg.-tanácsi iroda-helyiség kibővítésére vonatkozó tervek és költségvetések ismertetése után, a már halaszthatatlanná vált építkezés foganatosítása kimondott, s a kivitelre Endstrasser Benedek, helybeli építész vétetett föl.

A kézdi-vásárhelyi egyházközség bérház-építési terve és költségvetése, némi csekély módosításokkal, elfogadtott, de a kivitel iránti lépések megtétele addig függőben tartatott, míg az egyházközség a tervbe vett építkezések jövedelmezőségéről, s általában az építkezési ügy pénzügyi oldaláról kellő felvilágosítást nem nyújt.

Hasonló megszorítással engedélyeztetett a nyárad-szeredai egyházközség torony- és bérház-építése is.

A magyarói egyházközség iskola- és tanítói laképítési terve, műszaki aa. módosításaival, szintén elfogadtott, s az építkezés megkezdése engedélyeztetett.

Beke Dénes, siklódi pap aának az egyházközség által elfogadott, s az egyházmegyei tanács által is ajánlott nyugalmazási kérésére, évi 300 forinttal, mint fél-fizetéssel való nyugdíjazása, engedélyeztetett.

Farcádi egyházközségünk indokolt kérésére megengedett, hogy a templom belső felszerelésére szükséges összegből még hiányzó 150 forintot a templomalapból való visszahelyezés feltétele mellett, iskolai alapjából kölcsönözhesse, köteleztetvén az egyházközség a minél rövidebb idő alatt való visszafizetésre.

A magyar-nagy-zsombori birtok házi kezelésének megkezdhetése céljából, Vajda Károly aa. évi 600 forint készpénz fizetés és különböző termény-járandóságok élvezete mellett, gazdatisztnak fölvétetett, s utasított állomása haladéktalan elfoglalására, kiutaltatván a birtok első berendezésére, ígás ökrök és gazdasági felszerelések vásárlására 3000 frt. egyházkerületi közalapunkból.

Végül, a közelebről tartott egyházkerületi közgyűlés által a theol. fakultás és budapesti bérházak építése tárgyában hozott határozatok végrehajtása iránt tettettek részletes intézkedések, s ezek után az ülés bezáratott.

r. s.

Az egyházkerületi közgyűlés lefolyása.

(Vége.)

Gyarmathi Zsigmond után, dr. Kovács Ödön emelt szót. Többször szólt hozzá már ez ügyhez, mondá, nem akarja a rég mondottakat még egyszer ismételni. Az előterjesztés alapjára helyezkedik. És erről akarja elmondani megjegyzéseit. Csak megjegyzéseit, mert bírálatot nem tudhat mondani. A költségvetésre van először is pár észrevétele. Nem mondja, hogy az irreális, de ki tudná mondani, hogy reális? Hiszen, ott van pl. az is, hogy 1894-ben kezdődnek meg az építések, holott a ka-

matok felhasználása időpontjának csak 1895. szept. 1-re van kitűzve. Kombinációba van véve az enyedi konviktusnak 1894-re adandó 1000 forint is, holott azt már régen elköltötte a konviktus. Hogy milyen az intézet tervezete? Egyike itt a legnagyobb szerencsétlenségeknek, hogy a tanárok fizetése közt megkülönböztetések vannak. Hogy van 2000 és 1500 forintos fizetés. Ez nem vezethet jóra. Tegyük egytormává. Hiszen, ott van a két docensi állás, melyek ezer forinttal vannak dotálva. Ezeknek öt-ötszáz forint is elég volna. Ott van a konviktus. Hogyan fizessenek ennek vissza az ifjak kétezer forintot, mikor mind szegények? Az épület-terv? Nagyon ártalmas benne a kaszárnya-rendszer. Itt, a hol csengettyű-szóra fog menni minden, nem igen fog önállóan dolgozni egyetlen ifju sem. Ám, mégis, mondjuk, hogy ezek mind mellékesek. De van egy dolog, a mi igenis első rendű, s a miért sürgetik is tényleg oly nagyon ez intézetet. Miben áll az az oly nagyon sürgetett kapcsolat a kolozsvári egyetemmel? Ezt nem lehet tisztán látni. Tegyük hát ezt először világossá. Minta van rá. Legyen olyan ez a kapcsolat, mint a milyen van a bécsi evang. theol. fakultás és az ottani egyetem közt. Mikor ez meglesz, akkor kezdjenek hozzá a tervezgetéshez. Ennélfogva álláspontja ez: igenis, fogadjuk örömmel a kolozsvári theol. fakultás felállítását, de küldessék ki egy bizottság, mely a tervet, költségvetést, a kormányfővel kötendő tárgyalásokat még egyszer nézze át, illetve azt folytassa; aztán a végleges döntést halasszuk a következő gyűlésre.

E beszédre főtiszt. püspök aa. válaszolt. Örömmel konstatálja, hogy már annyira vagyunk, hogy elvileg nincs ellentét. A mi a részleteket illeti, ha hosszasan beszélne, kimutathatná, hogy ott is teljes bizonyosság van. Ám, a kerületi gyűlés nem foglalkozhatik a részletekkel, hanem csak azzal a nagy elvvel felállítja-e a fakultást, vagy nem? A részleteket megállapítja az Igazgató-Tanács. Miután tehát csak az általános keret elfogadása forog szóban, kéri a közgyűlést, méltóztassék az előterjesztést elfogadni, s annak kivitelével az Igazgató-Tanácsot megbízni.

Többen kívánván még a tárgyhoz szólni, elnök a gyűlést a következő napra halasztotta.

A gyűlés bezárása előtt azonban még a szavazatszedő bizottság adta be jelentését, melyből kиеemeljük, hogy a megüresült öt igazgató-tanácsi állásra megválasztottak: elnök-helyettesnek dr. Kolozsvári Sándor, továbbá dr. Kovács Ödön, Gyarmathi Miklós, Parádi Kálmán, tanügy-előadó, és Domokos Antal. Konventi tagnak megválasztott: dr. Kovács Ödön.

Gyűlés vége este 7 órakor.

A második napi ülés (márc. 30.) a jegyzőkönyv hitelesítése után, az előző napi vita folytatásával vette kezdetét. Részt vettek benne Makkai Domokos, Gyarmathi Miklós, Dósa Dénes, id. Szász Károly, püspök, dr. Deák Albert, Csathó János, Berde Sándor, Kovács Gyula és Nemes Árpád.

Makkai Domokos a Kovács Ödön indítványához csatlakozott, megtoldván ezt azzal, hogy az előterjesztés nyomattassék ki, hogy a közgyűlési tagok teljesen tájékozva legyenek.

Éppen ez értelemben szólalt fel Dósa Dénes is, ki

erkölcsi képtelenséget lát abban, hogy a felállítás elhalasztassék. Csak azt a pótindítványt teszi, hogy egy kilences bizottság küldessék ki, mely az ügyet megvizsgálja, az Igazgató-Tanács elé terjessze, mely azután így fogjon hozzá az intézet felállításához.

Csathó János is így beszélt. Bár ő kimondatni óhajtott, hogy még 1895. szept. 1-én ne nyitassék meg az új intézet.

Nagy sikerrel és általános hatással érvelt ezek, valamint Kovács Ödön előző napi beszéde ellen id. Szász Károly, dunamelléki püspök aa. Beszéde végével a közgyűlés általános helyeslése kísérte amaz indítványát, hogy egy percig se késedelmezzünk, hanem igenis, mondassék ki az új intézet felállítása, s a további teendők bizassanak az Igazgató-Tanácsra.

Dr. Deák Albert beszélt ezután a javaslat mellett, igen élénken és ügyesen bizonyítgatván az ellenindítványok hiábanvalóságát; azután, az ülés öt percre felfüggesztetett.

Majd Berde Sándor festette le a theol. akadémia mostani állapotát, mutatta ki annak tarthatatlanságát, és bizonyította be azt, hogy egy új, a modern igényeknek egészen megfelelő intézet nyitassék meg, mely új életet fog bizonyosan adni az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek.

Még Kovács Gyula beszélt az épület-tervezet ellen, kinek észrevételeit főtiszt. püspök aa. rektifikálta.

Végre, Nemes Árpád rövid fejtegetései, s a záró beszédek megtartása után, következett a szavazás.

A gyűlés nagy többséggel elfogadta az Igazgató-Tanács javaslatát, s ezzel a kolozsvári theol. fakultás ügye befejeztetett. (Általános, hosszan tartó éljenzés; a tagok csoportosan hagyják el a közgyűlési termet.)

Következett a budapesti telekvásárlás ügye. Vita nélkül elfogadtatott.

Az igazgató-tanácsi tisztviselők, theol. tanárok, körlelkészek nyugdíjintézetéről szóló előterjesztés tárgyalása került ezután szőnyegre. Barabás József, Berde S. Deák Lajos felszólalásai után, ez is elfogadtatott.

A zsinati törvények 1895-ben lépnek életbe. Ehhez útmutatások készülnek.

Gyűlés folytatása délután.

Ekkor már nincs vita. Az érdeklődés megcsappant. Az Igazgató-Tanács jelentései szó nélkül fogadtatnak el.

Nem is történik semmi nevezetesebb dolog. A Bethlen-kollégium előterjesztése a szűnidők tárgyában mellőztetik, mert ezt nem sokára egyetemlegesen kell elintézni. A tanárjelöltek segélyezése ügyében tett előterjesztés is elfogadtatik. Még egy pár kisebb ügy intéztetett el, s ezzel ez az ülés is végződött.

Az utolsó ülés legfontosabb tárgya Nagy Domokos abbéli indítványának tárgyalása volt, hogy állitassék fel Kolozsvártt egy árvaház a papfiuk számára, melyet általános helyeslés követett. Ezen az ülésen tárgyalattak a kiküldött bizottságok jelentései is, melyeket a közgyűlés mind tudomásul vett, s jegyzőkönyvbe iktatott. És ezzel bevégeződött minden. Több tárgy nem volt.

A következő nap, vasárnap az ifju papok felavatása ment végbe, a szokásos ünnepélyességek mellett.

Azután, szétszlott a közgyűlés. Vége szakadt. Vége szakadt, mint történeti jelenetnek, de nem, mint egy nagy alkotás megteremtőjének. Művében a kolozsvári theologiai fakultásban élni fog soha el nem feledhető emléke. Éljen is mindig, el az időknek végéig. A

mi általa, mint a teremtés gondolata, ott született meg a kolozsvári intézet bölcsőjénél, ez hasson, hozzon új életet forrón szeretett anyaszentegyházunkba, mely nekünk drágább, mint ez a világ, mint ez az élet, és ennek az életnek kényelmei. Éljen a kolozsvári theologiai új intézet!

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

I.

A marossszéki ev. ref. ekkleziák száma és népessége az 1766-i összeírás szerint.

Az ekkleziák nevei.

1. Maros-Vásárhely 1051 férfi, 1113 nő. Mező-Madaras 188 férfi, 221 nő. 3. Harc 40 f. 47 nő. 4. Panit 271 f. 272 nő. 5. Csitt-Szent-Iván, Malomfalva 145 f. 144 nő. 6. Bergenye 104 f. 89 nő. 7. Mező-Bánd, Száltelek 144 f. 152 nő. 8. Sámsond, Lekence (Rücs, Pagocsa, Torda megyében) 155 f. 160 nő. 9. Fele, Szabéd, Ménes 190 f. 163 nő. 10. Kölpény 156 f. 124 nő. 11. Mező-Kövesd 62 f. 64 nő. 12. Szentkirály Hidvég, Názánfalva, Egerszeg, Remeteszeg 126 f. 113 nő. 13. Somosd, Csóka 129 f. 222 nő. 14. Fintaháza 68 f. 84 nő. 15. Káposztás-Szent-Miklós, Csiba 191 f. 175 nő. 16. Lukafalva, Ilencfalva 210 f. 187 nő. 17. Lőrincfalva 78 f. 103 nő. 18. Maros-Keresztur, Nyárádtő 88 f. 92 nő. 19. Kakasd, Medgyesfalva 56 f. 66 nő. 20. Hagymás (v. Békás) Bodon 29 f. 42 nő. 21. Galambod 44 f. 50 nő. 22. Karácsonfalva, Fojfalva 211 f. 186 nő. 23. Mező-Csávás 125 f. 124 nő. 24. Nyárad-Szent-Benedek, Ákosfalva, Cserefalva 293 f. 265 nő. 25. Backa-Madaras, Szt.-László, Nyomat 223 f. 236 nő. 26. Harasztkerék 161 f. 168 nő. 27. Szövérd 115 f. 111 nő. 28. Kelemtelke 95 f. 83 nő. 29. Erdő-Szt.-György, Havadtő 286 f. 258 nő. 30. Gyalakuta, Bordos 219 f. 204 nő. 31. Vaja, Göcs, Kis-Görgény 345 f. 359 nő. 32. Kebele Szt.-Jván, Boos, Agárd 109 f. 109 nő. 33. Nagy-Ernye 137 f. 150 nő. 34. Bő, Moson 65 f. 59 nő. 35. Csej 89 f. 76 nő. 36. Koronka 120 f. 115 nő. 37. Udvarfalva 142 f. 153 nő. 38. Székes 172 f. 146 nő. 39. Szereda, mezőváros, Andrásfalva 114 f. 98 nő. 40. Ikland, Kál, Vadad, Iszló 160 f. 170 nő. 41. Tompa, Sárd, Gálfalva 116 f. 135 nő. 42. Jedd, Maros-Szent-György 167 f. 175 nő. 43. Csikfalva, Buzaháza, Cs.-Szt.-Márton, Jobbágyfalva 107 f. 122 nő. 44. Szent-Imre, Torboszló, Seprőd 238 f. 242 nő. 45. Geges 145 f. 134 nő. 46. Havad, Kis és Nagy-Adorján 210 f. 197 nő. 47. Szereda-Szt.-Anna, Demeterfalva 309 f. 179 nő. 48. Sóvárád 333 f. 332 nő. 49. Selye 113 f. 139 nő. 50. Bere-keresztur, Magyarós, Bere, Kendő, Mákod, Mája 673 f. 666 nő. 51. Szent-Simon, Rigmány 131 f. 142 nő. 52. Makfalva, Abod 332 f. 296 nő. 53. Kibéd 462 f. 423 nő. 54. Szent-Gerlice, Szent-Háromság 155 f. 179 nő. 55. Szent-István, Atosfalva, Csókfalva 226 f. 203 nő. 56. Vadasd, Bede 199 férfi 276 nő.

(Összesen, férfi: 10,632; nő: 10,590; együtt: 21,230.)

Ma, a régi marossszék tulajdonképpen a marosi ev. ref. egyházmegye, mert ugyanazok az egyházak alkotják és a melynek, idei Névkönyvünk szerint, mai ev. ref. lakossága 42,013. Tehát, százharminc esztendő alatt csak megkétszereződött. Erdekes tanulmányra adhatna alkalmat valamelyik marosi egyházmegyei paptársunknak. Szívesen fel is kérjük e szép feladatra valamelyiküket. A statisztika hideg számainak lelke van: beszél az, ha van, ki vele beszéljen. Szerk.)

II.

Udvarhelymegyében volt esperesek névjegyzéke.

1. Galgóczi János, udvarhelyi pap. Csulai György udvarhelyi pap és azután szuperintendens. 3. Veresmarti Gáspár, udvarhelyi pap és azután szuperintendens. 4. Ormá-

nyi Péter, patakfalvi pap, † Nagy-Galambfalván. 5. Csernátfalvi Iván, etédi pap. 6. Gelei Katona István ifj. udvarhelyi pap. 7. Igaz Kálmán (kolozsvári) udvarhelyi pap. 8. Szentgyörgyi Dávid, udvarhelyi pap. 9. Eszéki István udvarhelyi pap. 10. Veszpremi István, udvarhelyi pap és azután szuperintendens. 11. Dályai István, kereszturi pap, ott is halt meg. 12. Miskolci Gáspár, udvarhelyi pap, választatott 1696. ott halt meg. 13. Nánási Mihály, etédi pap, meghalt Maros-Vásárhelyt, 1706. in exilio. 14. Szokolyai István, udvarhelyi pap, választ. 1706. meghalt M.-Vásárhelyt. 15. Jenei Samuel, udvarhelyi pap, választ. 1716. ott halt meg 1719. 16. Szathmári Ferenc, etédi pap, választ. 1719. meghalt 1741. 17. Zágoni Gábor, udvarhelyi pap, választ. 1741. in lecto doloris, quoe mort. 18. K. Vásárhelyi Péter, udvarhelyi pap, választ. 1742. meghalt ott 1746. 19. Csernátfalvi P. Márton, sófalvi pap, választ. 1746 meghalt K.-Galambfalván 1762. 20. Pálfi János, agyagfalvi pap.

Summe venerandus, cui hunc catalogum ao 1775. 1. dec. ex scriptum debemus adhuc in vita praedecessoris electus Notarius Dioeceseos R. Kovásznai, pastor Musnensis Successor rev. Nicolai Csejdi, p. Udvarhelyensis memoriae desideratissimae.

(Lásd Benkő József Transilvania, pars specialis, Tom. II. §. 13. pag. 99. ms.)

III.

A maros-vásárhelyi ekkleziának papjai.

1. Gócsi Máthé, ki püspök is volt, 1576-tól kezdve. 2. Szilvási János 1586-tól. 3. Piskolti Kovács Mátyás 1591-től. 4. Batizi János, esperes volt 1602-től. 5. Körösi Pál, mszéki, később görgényi esperes 1627-től. 6. Tiszabecsi István, esperes 1633-tól. 7. Veresmarti Gáspár, esperes 1642-től. 8. Bihari Gergely, 1643-tól. 9. Kocsárdi N. 1648-tól. 10. Kézdi-Vásárhelyi Péter, esperes 1649-től. 11. Szent-Miklósi Turcsák Mihály 1651-től. 12. Naményi Mihály 1660-tól. 13. Dévai János 1660-tól. 14. Szentgyörgyi György 1678-tól. 15. Enyedi István, később enyedi professzor 1691-től. 16. Zilahi István 1691-től. 17. Felfalusi József esperes 1692-től. 18. Nádudvari Péter, később szászvárosi pap 1700-tól. 19. Csabai András 1705-től. 20. Szokolyai István, esperes 1716-tól. 21. Dezső Mihály 1721-től. 22. Kaproncai György 1721-től. 23. Bonyhai Simon György, később püspök, 1729-től. Bonyhai káplánjai a) Albisi Vas Gábor 1730-tól. b) Zágoni Aranka György 1732-től, c) Solymosi Benkő Ferenc 1734-től. 24. Ugyanezen Benkő Ferenc, rendes pap († 1745.) 1738-tól. 25. Berkes István 1745-től. 26. Zágoni Aranka György, előbb széki 1732. s 1755. újból széki pap, 1765—1767-ig püspök 1747-től. 27. Basa István 1749-től. 28. Borosnyai Lukács János, püspök 1751-től. Káplánok a) Nemes Gábor 1752-től. b) Kacsó István 1755. 29. Nemes Gábor, rendes pap 1755-től. 30. Kacsó István 1760-tól. 31. Borosnyai Lukács Simon, előbb a kistemplomnál szolgált, onnan jött Kacsó István helyére 1767-től. Nemes Gábornak káplánjai voltak a) Miklósfalvi András, ki innen Panitba, onnan Fogarasba vitetett. 32. b) Borosnyai L. György, ki addig a kistemplomnál szolgált, Nemes Gábor nyugalomba lépven, lehozott a nagy templom mellé 1778. Borosnyai L. Simeonnak káplánja volt: Antal János, sáromberki udvari káplán 1798-ban, ki a professzorságra lépett. 33. Székely Márton 1799—1827. 34. Viski Pál 1803—1815. 35. Vályi Elek 1807—1811-ig. 36. Zabolai Kis Samuel 1811-től néhány hónapig. 37. Hegedüs Lajos 1813—

1863-ig. 38. Péterfi Károly, első ízben 1816—1818-ig. 39. Z. Bodola Sámuel 1819—1820-ig. 40. Péterfi József 1819—1873-ig. 41. Dimény József 1826—1843.

Közli: Konc József.

Különfélék.

— Márciusi pályacikkeinkre szavaztak

1. »Az egyházkerületi közgyűlés figyelmébe« című cikke: Kerekes Endre, Benedek Árpád. Szerzője: Zayzon János.

»Papi nyugdíj-intézetünk ügye« feliratura: id. Lészai Ferenc, egyház. főgondnok, Bartha Károly, Bartók Béla, Kiss Károly. Szerzője Nemes Árpád, m.-bodoni pap.

3. »Egy pár észrevétel. Irta: Kerekes Endre.

E szerint, a csekélyke jutalmat el fogjuk küldeni Nemes Árpád barátunknak, buzdítva benne és általa másokat is a nemes versenyre, a közhasznú munkálkodásra.

— Főtiszt. Szász Domokos, püspök aa. mint az egye-

temes özvegy-árvai gyámintézet és az egyetemes papi nyugdíj-intézet felállítására érdekében kiküldött bizottság elnöke, Budapestre utazott. Hisszük, reméljük, majd nem biztosak vagyunk benne, hogy e tanácskozások, a körülményekhez képest, eredményre fognak vezetni. Szász Domokos nem az az ember, ki a markába engedje szakadni azt a dolgot, a melyről meg van győződve, hogy jó, hasznos, sőt most már elkerülhetetlenül szükséges. Ez a dolog pedig az. Az előmunkálatokat ismerve, bizton merjük mondani: «a reménységben örvendeztetek!»

— A ki felfogni képes nem volt, hogy a Megváltó üresen maradt sirján hogyan épült fel a keresztyén-ség óriási épülete, ha ugyan földi dolgokat égiekhez, embereket isteniekhez lehet hasonlítani: az napjainkban megtanulhatta abból a mélységes, országos gyászból, mely egyik határártól a másikig, hosszában és szélességében elborította nagy Magyarországot. A vesztés feletti fájdalomnak az a külső nyilvánulása, melylyel Magyarország Kossuth elhaló porait, a megszentelt hamvakat átadta az anyaföldnek az páratlanul áll a világtörténelemben. A kunyhóktól a palotáig csak egyetlen egy érzelem, egy gondolat uralkodott a szíveken, az foglalta le a szellemeket hogy a mely nép ilyen férfiakat veszthet, az a nép el nem veszhet, annak a népnek örök élete van. S a hulló könnyeken keresztül csak előtört a nagy idők iránt való hálás kegyelet, a jövődőkbe vetett bizodalom; az elhatározás, az akarat szenvedélye és a hazaszeretet lelkesedése: élni a hazáért, és ha kell, meghalni a hazáért. Ez nem halál; ez megdicsőülés Kossuthra nézve. Mert az ő sirja, mint a Galgocsa a tanítványoknak,

lett a sok századokon keresztül méltatlanul bántott magyar népnek reménység, erő, bizodalom, öntudat, hit és soha nem muló záloga istennek hozzánk való szeretete felől. Ezért tódul a nép mindenfelé a protestáns templomokba, gyászistentiszteleteket rendez, és leborul a mindenható előtt, ki a halálból életet hoz elő.

— A kassai ev. ref. egyház husvét első napján ülte meg fennállásának 250-ik évfordulóját. Oda való pap, a derék Révész Kálmán mellett, még budapesti tanár, Kenessey Béla is szolgált, s emelkedett szellemű beszédekkel hosszú időkre tették feledhetetlenné e napot a hívek lelkében, kik közül a kassai nők egy 300 forintos kelyhet készítették e nap emlékére. Ez a szép, ez az élő hit, ez szolgál az ur országának dicsőségére, és nem a szentelt viz!

— «A Magyar Mese- és Mondavilág» című irodalmi vállalatból (Irja Benedek Elek, kiadja az Athenaeum) megjelent az 5-ik füzet az eddigiekhez hasonló gazdag tartalommal és szép képekkel. E füzetben a gyönyörű mesék sorozatát egy monda váltja fel és «Az Isten kardja» cím alatt, mely a Hun-mondakör egyik legszebb részét képezi. Benedek Elek mesemondó tehetsége a mondákban épp oly magas fokon tündöklök, mint a mesék és regék előadásában. A füzet ára 25 kr., s kapható minden könyvkereskedésben. A hazafias vállalatot nemzetünk minden olvasni tudó fiának őszintén ajánljuk.

— Magyar történelmünk a ponyván. A biztatóan megindult hazafias vállalat nagyon jó nyomon halad előre. Ujabban négy füzetet küldtek be hozzánk. VII. sz. Nehány Árpád-házbéli magyar király tanulságos históriája tizenegy képpel. VIII. sz. II. Endre, a jeruzsálemi király, IV Béla király és az utolsó Árpád-házbéli királyok szomorú históriája. 11 képpel. IX. sz. Az Anzsu-házi magyar királyok igaz históriája. 11 képpel. X. sz. Az áldott jó fiu, vagy az erős és vitéz Toldi Miklós gyönyörű históriája. 2 képpel. Mind a négy füzetet Böngérfi János írta. Egytől-egyig mind hazafias szellemben írvák, a magyar nemzeti szellem át-megáthatja az egyes füzeteket. Különösen szép és sikerült olvasmány »A kik az édes anyjukat szeretik« c. történeti elbeszélés, a mely a könyvekig megható. Toldi Miklós földolgozásáról is csak jót mondhatunk. Egyszerű, népies, de tiszgyökeres magyarsággal nyújtja Arany Toldiját. A jó és rosz testvér küzdelme az emberiség gyermekkori testvér-viszályára, a bibliabeli Kain és Ábel esetére emlékezteti a népet. Toldi Miklós az igaz és jó ember, győz, György, a fondorkodó és gonosz, elveszi büntetését. Ilyen olvasmányok a népnek nemzeti érzületére és erkölcsiségére egyiránt előnyösen hatnak. Lelkészek és tanítók terjesszék a nép között. A füzeteket a Rózsa K. és neje (Bpest, Szenkirályi-u. 30.) cég adta ki s áruk 2—4 kr. Valóban csekély ár!

HIVATALOS RÉSZ.

826—1894.

KÖRLEVÉL

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. tt. Elöljáróságának.

Mihez tartás és további eljárás végett, tudatjuk, hogy a közoktat. m. kir. miniszter f. é. március 16-án, 13,501. sz. alatt kelt intézményével, a folyó tanév végén tartandó érettségi vizsgálatokhoz az 1883. évi XXX. t.-c. 23. §-ából kifolyólag, kormány-képviselőül a zilahi és kolozsvári főgimnaziumhoz Szóts Farkas budapesti ev. ref. főiskolai tanárt, a marosvásárhelyihez dr. Felméri Lajos, kolozsvári egyetemi ny. r. tanárt, a szászvárosihoz dr. Högyes Endre, budapesti egyetem ny. r. tanárt, a nagy-enyedihez dr. König Gyula, műegyetemi rectort, a székely-udvarhelyihez Géresi Kálmán, debreceni ev. ref. főiskolai tanárt, végül, a sepsi-szentgyörgyihez dr. Illosvay Lajos, műegyetemi ny. r. tanárt küldötte ki.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. évi március hó 27-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

425—1894.

PÁLYÁZAT.

(Harmad-ízben köröztetik.)

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett s z.-ballai egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel, már harmad-ízben, pályázat nyitattik.

Javadalom: száz véka búza, száz veder must (vedre 80 krral fizettetik), 29 frt. fa-pénz. Mindennapos tankötelesek után 70—80 véka szemes tengeri, 17 frt. 50 kr; 20—30 ismétlő-tanköteles után 10 frt. tandíj; egy 800 négyszögöl kaszálónak harmada; 400 négyszögöl szántóföld; az iskola-kert 1200 négyszögöl veteményese egészen; a gyümölcsstermésnek fele. Egyházhatósítlag becsült érték 321 frt osztr. érték. Ezen kívül, stóla, minden temetéséért 50 kr. és a nyári menedékház vezetéseért évi 50 frt. Két szobából, konyhából, kamarából álló jó lakás, gazdasági épületekkel.

Pályázati határnap: május 15. Folyamodványok nt. Viski Pál esperes aa.-hoz küldendők, Zoványra.

Kolozsvártt, 1894. ápril. 8. Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXIV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1894. Aprilis 19.

16. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Ultramontán hazafiság.

Beszélünk protestáns hazafiságról. Hát, szóljunk ultramontán hazafiságról is. A ki e felől eddig tájékozatlan volt volna, azt az utóbbi napok eseményei, a nagy nemzeti gyász tanulságos részletei, megható jelenségei felvilágosíthatták, hogy milyenszerű az ultramontán hazafiság. Nagy szó ez a maga valódi jelentőségében hazafiság. Nagy szerencséje nemzetünknek, hogy nincs tájékozatlanságban e magasztos erénynek tartalma, és valódi értéke felől, mert jóban-rosszban változatos ezer éves multjában a nemzeti hősök és kiváló nagy alakok egész tündöklő sora emelte ez erényt az eszményiség magasságába és tisztaságába, hogy az világítson és termékenyítsen, mint a jóságos nap, mindeneknek. Oda emelték azok, kiknek haló porai ugyan porladnak szerteszét e hon megszentelt hantjai alatt, de munkájuk, emléküek, életüknek áldása az örökkévalóságé minden utódok számára. Igaz, hogy ily nagy mérvű szolgálattal magasztalni, s példányképpé emelni a hazafiság erényét, mi, nagy közönség, nem tudjuk; de, megismerni ez erény igazságát, s elismerni ama nagyok érdemét, lelkesedni példájukon, megőrizni emléküket ez is már hazafiság, melyet ápolni, nem csak szükség, hanem kötelesség is. Részt venni a nemzet örömeiben, hogy azt meg sokasítsuk; bánatában, hogy ezt megosszuk, érezni a haza szívének megdobbanását, s cselekedni készséggel, egyetértően, a mint e dobbanás parancsol, demonstrálni a hazához való édes ragaszkodásunkat őszintén, utó-gondolat, vonakodás nélkül, s ezzel demonstrálni annak egységét, erejét, nagyságát, demonstrálni a nemzeti méltóságot és erkölcsi hatalmat: szintén hazafiság, melynek ápolása szintén kötelesség, s melynek szolgálatára mindnyájan képesek vagyunk.

A Kossuth Lajos halála miatti nagy nemzeti gyászban a nemzeti közérzet és faji öntudat

ősereje oly tüneményeszerű és hihetetlen módon nyilatkozott, hogy e gyász messze túlhaladta a közönséges emberi fájdalom mindennapias méreteit, s azokon felül a vigasztalásnak, önbizalomnak, nemzeti jövőnk és dicsőségünk édes reményeinek gazdagon buzgó forrásává magasztosult. És hogy az így van, erről maga a nemzet tett tanubizonyságot, mert e gyászban részt vett, és a temetésen ott volt szívének, lelkének honfui fájalmával, és szeretetével az egész nemzet, kivéve az ismeretes kontrovers politikai szempontok hivatalos képviselőit; nó, és a «hazafias» magyar katolikus egyházat. Azaz, hogy részt vett e gyászban a kath. vallásu hazafias közönség is, melynek hazafiságát az egyedül idvezítő dogmák öldöklő hidege még nem fagyasztá meg; de nem vett részt, sőt szándékosan tüntetett az ellen és sértette egy fájalmában megtört lelkü nemzetnek kegyeletét a hivatalos kath. egyház, az ultramontánizmus. És vajjon, miért?

Vegyük figyelembe az illetékes oldalról hangoztatott feleletet. Ez a felelet így hangzik a nemzet elhunyt hőse iránt, ha ez véletlenül nem katolikusnak született, ne mondjuk, szeretetet, magasztalást, csak a köteles tiszteletet tanusítani, s e tiszteletet kézzelfoghatólag, szemlélhetően demonstrálni tiltja az egyedül idvezítő egyház dogmája. (Szerettük volna, ha Cselka Nándor budapesti vikárius idézte volna e bizonyos dogma címét, számát és ide vonatkozó tételeit is szórúlszóra.) A helyett, hogy ez első tekintetre képtelen, és kétségbeesett ürügynek látszó mentséget részletesebben cáfolgatni, igyekezném, bátor vagyok, egyszerűen arra hivatkozni, hogy a hirlapok közlései szerint, Bubits Zsigmond, kassai püspök, úgy maga, mint egyházmegyéjében a katolikus egyházközségek lobogó-kitűzés által hivatalosan is részt vettek a nemzeti gyászban; és egyszersmind arra, hogy, szintén a hirlapok közlése szerint, Samassa József, egri érsek, személyes megjelenésével részt

vett a Kossuth temetésén. Minthogy pedig úgy a nem gyászoló hercegprimás és Cselka Nándor, valamint a gyászoló Bubics és Samassa a róm. kath. egyház képviselőiül tekinthetők és kell is, hogy tekintessenek: a megtörténekből azonnal észre veheti a kiskoru gyermek is, s még Zichy Nándor gróf is, azt a világos logikát, hogy vagy a nem gyászoló primás, Cselka et Comp. vagy a gyászoló Bubics-Samassa nem ismerik, hogy mi legyen az egyedül idevezítő egyház idevágó dogmája, a mi minden esetre elég nagy baj és röstelni való dolog, bármelyik részen legyen a hiba. De fogadjuk el a hallott illetékes nyilatkozatok alapján, hogy nem Samassáéknak, hanem Cselkának és a zászló-ellenességeért macska-zenével megtisztelt váci püspöknek van igaza: ebben az esetben Bubicsot és Samassát kérdőre vonni dogmasértésükért, a hercegprimásnak, vagy a pápának, mint a dogmák legfőbb őrének feladata, a mi tehát nem tartozik reánk. De, ránk tartozik a Cselka-féle ultramontanizmus megítélése.

Tehát, az általános nemzeti gyászban lobogó kitűzése által való részvétel dogmába ütközik. Már most, az a szokás, hogy a közgyász jeléül lobogót szoktunk kitűzni: vagy egy üres, jelentőség-nélküli, hagyományos szokás, pusztá formálítás; vagy pedig annak valami jelentősége, fontos értelmezése van. Ha az előbbi eset áll, úgy nem tudom, mit bámuljak inkább: annak a dogmának a mai hívőnek hálával és kegyelettel eltelt lelke előtt mélyen aláhanyatlott, kicsinyesnek tetsző vallásos és erkölcsi tartalmát, mondhatnám: üres, értéktelen voltát-e, hogy egy semmit mondó, pusztá formálítás, egy zászló-kitűzés már veszélyeztetheti tekintélyét, vagy pedig a kath. egyháznak tiszteletre méltó ragaszkodását e kicsinyes, lapos dogmához? Ha pedig az utóbbi eset áll, hogy t. i. a zászló kitűzésének mélyebb jelentősége van, akkor e felismert jelentőség szerint kell megítelnünk a kath. egyház magatartását. A jelenlegi kérdésben ez utóbbi eset áll. Mikint komoly gondolkozásu egyének, testületek és hatóságok felfogása szerint a lobogó használatának mindig valami fontos értelme van, úgy Kossuth halálakor is a kitűzött gyászlobogók sokat mondó hirdetői voltak nagy és komoly igazságoknak. Az a tavaszi szél-lengette gyászlepel a mélyen érző, öntudatos hazafiui lélek előtt nem csak formalitás, hanem igenis jelenti azt a nagy, azt a tanulságos és dicső multat, melyet ez a név foglal magában: Kossuth Lajos; és hirdeti azt a szép és dicső

jövendőjét hazánkknak, mely abból a multból az isteni igazságosság szerint meg kell hogy születésék. Az a gyászlobogó a magyar ember házán legalább is jelent annyit, hogy az az ember ismeri, s igaznak és áldásosnak vallja Kossuthnak nemzet-alkotó munkásságát, átérzi az ő megváltói szenvedését, s tudja, hogy kit és mit sirat benne Magyarország. Ezt tudni, érezni, és e szerint cselekedni, hazafisághoz tartozik. A ki pedig tudja, s érzi a gyászlobogó e jelentőségét, és még sem a szerint cselekszik, az magatartásával megtagadja, arcul üti a hazafiságot, kigúnyolja a nemzet mély-séges fájdalmát, elkülöníti önmagát az együtt szenvedő nemzet-család köréből, s így saját maga demonstrálja azt, hogy e honban idegen istenek oltárán áldozik. Lehet tehát, hogy az a dogma nem oly értéktelen, mint az imént gondoltuk; de vajjon, ez a magatartás a dogma tekintélyére, javára válik-e?

De hát az élő vallásos hitnek miféle boldogító erejét rejti magában az a dogma, mely a hazafiui érzelmekkel megtelt lelket ilyen meghasonlásba hozza

(Vége következik)

Az országos ev. ref. lelkészi özvegy- árvai gyámintézet alapszabályai.

A napokban egy füzetet vettünk, mely első lapján a címben leírt pár sort viseli. A füzet ama bizottságtól került hozzánk, melyet a konvent küldött volt ki, hogy állapítsa meg a szóban forgó gyámintézet alapszabálytervezetét. E füzetben vannak lerakva mindazon alapelvek, alapszabályok, melyek úgy a nevezett intézménynek, mint általa az ev. ref. hazai papság legkiáltóbb szükségének, nyomasztó helyzetéből való szabadulásának, egy jobb jövő reménye kecsegtetésének legbiztosabb fundamentumai.

Az egyetemes ev. ref. özvegy-árvai gyámintézet megalapításáról, illetve, életbe-léptetéséről van szó e füzetben. Olyan intézménynek, melyhez hasonló sem célzataiban, sem hatásaiban, sem természetét illetőleg még nem volt a mi magyar protestáns egyházunkban. S tán még a törekvések is, melyek érte fáradoztak, inkább pásztortüzek voltak, nagy messziségben egymástól, mint egész egyetemes egyházunkat átölelő, minden egyes tagját magával ragadó delej-folyam.

Nagy munka végzéséről tanuskodó fáradozás után, itt áll most előttünk ez új intézmény strukturája. Erdélyrészi püspökünk, főtiszt. Szász Domokos aa. egész belátása, páratlan körültekintése, nagy pénzügyi jártassága és ezek összes erejének latba vetése után alakulhatott csak ki ez a szóban forgó nagy intézmény.

Most már megvan. Üdvözet és hála érte mindazoknak, kik létrejöttén munkálkodtak. A magyarországi ev. ref. egyetemes papságnak egy szebb, egy jobb jövőt

igér ez, mikor nem kell aggódnia oly nagyon azért, mi lesz az ő szeretteiből, ha neki le kell fejét hajtania arra a párnára, melyről többé felébredés nincsen.

Égetően szükségünk volt ez intézményre; azt tán mindenki jól tudja. Hiszen, ha feltárja bárki is a mi állapotainkat, oly megdöbbenően, mint a milyen hiven, csak akkor látható, hogy az több, mint szomorú, mert az teljességgel kétségbeesítő.

Nekünk ez új intézmény azt jelenti, hogy ez a mi számunkra olyan számba megy, mint mikor a testnél nem zsirra, hanem izom-erőre dolgozunk; mikor azt igyekszünk elérni, a mi ugyan nem mutatós, hanem annál erőteljesebb; a mi nem annyira formás, kerekded, mint mukabiró, életteltjes. Ha szabad hasonlattal élünk, és a mi egyházunkat, fájdalom, ez idő szerint csak egy nagy mekhanikai műhez, mondjuk, egy lokomotivhoz hasonlítanunk: ez az az intézmény, a mely segítője, elsőrendű közrehatójává válik annak a mozgató erőnek, a mely az egészbe életet önt és tevékenységet teremt. Azt jelenti ez az intézmény, hogy ez mindnyájunkat egy nagy közös test kontaktusába fog bevonni, melyben nem lesz lehetséges, hogy csak egyetlen tag is hasonló lehessen ahhoz az elszigetelt sejthez, melyet a közös érzelmek nem igen hatnak át.

Az új intézmény egyszerű és igen reális alapokon nyugszik. Mindezeket igen érthetően, igazán és bőven felmutatja az a terjedelmes indokolás, melyet Szász Domokos, püspök aa. az Alapszabály tervezete melléklete képpen közreadott.

Az özvegy-árvai intézmény, mint teljesen új intézmény kontempláltatik, melynek semmi köze nem lesz a már életben levő egyházmegyei özvegy-árvai intézményekkel. Fentartására három faktor lesz befolyással: 1. az egyetemes egyház, illetve, ennek közalapja, mely az E. T. 209. paragrafussa szerint kötelezve van, ily célra állandó segílyt adni, 2. az egyes egyházközségek, melyek a papi jövedelem egy százalékát fogják fizetni fentartói illeték címén, és 3. minden egyes rendes és állandóan működő helyettes lelkipásztor, kik 1895. szept. 1-től évi rendes illetéket fognak fizetni és pedig évi fizetésük két és fél százalékát, a melyen kívül az ujonnan választandó és így egészen kötelezett rendes tagok évi fizetésük tíz százalékát is fogják, mint belépési járulékot fizetni.

Az egyházmegyei özvegy-árvaintézeteknek jövőre egyetlen egy új lelkész sem lehet tagja, mostani tagjainak jogai azonban egészen érvényben maradnak, kik ha e jogaikat tovább is megtartják és rendes tagjai maradnak e gyámintézetnek, özvegyeik és árváik két forrásból is kaphatnak segílyt. A mikor az egyházmegyék özvegy-árvai gyámintézetének alapjai teljesen felszabadulnak, akkor ennek járuléka felhasználhatók lesznek arra, hogy az egyházmegye kötelekébe tartozó lelkipásztorok központi járulékait részben, vagy egészben fedezzék.

Az intézmény első tíz évében az özvegyek életfogytig járó ellátási díjat nem nyernek, hanem csak végkielégítést. Az árvák is ez ideig csak évről évre megállapítandó növeltetési költségeket kapnak, melyet azután a tizenegyedik évtől állandó segíly vált fel. Ez intézkedés érvénye mindjárt kezdettől fogva életbe lép.

A mi az állandó évjáradékot illeti, ezek élvezetére az özvegyek csak férjük tíz évi tagsága után számithatnak. És pedig olyan arányban, a mint ezek fizetése a 700 frtot meghaladta, vagy nem. A 700 frtot meg nem haladó évi fizetéssel birt lelkészek özvegyei 10—15 évig terjedő szolgálati idő után 100 frtot; 15—20-ig 150 frtot; 20—25-ig 200 frtot; 25—30-ig 250 frtot; 30—40-ig 300 frtot; és 40—50-ig 400 frtot nyernek. A 700 forintot meghaladó fizetéssel bíró lelkészek özvegyei pedig 10—15 évig terjedő szolgálati idő után évi 150 frt, 15—20-ig 200 frt, 20—25-ig 250 frt, 25—30-ig 300 frt, 40—40-ig 400 frt, 40—50-ig 500 frt. évjáradék élvezetére jogosultak.

Az árvák részére folyósítandó növeltetési segíly összege, csak atyátlan árváknál, minden egyes árvára külön-külön az özvegy anya részére meghatározott évjáradék egy-hatodában állapittatik meg; a szülők nélküli árvák pedig az anyát megilletetett évjáradék egy-negyed összegét nyerik növeltetési segíly címen. A növeltetési segíly összege, azonban, atyátlan árváknál az özvegy anya járulékanak fele-összegét; szülőtlén árváknál az anyát megilletetett évjáradék három-negyed összegét felül nem haladhatja.

Ez évjáradékokon kívül, az egyetemes özvegy-árvai gyámintézet még temetési költségeket is ad, mely az elhunyt beszámitható fizetésének tíz százalékát felül nem haladhatja.

A mi pedig e gyámintézet kezelését illeti, azt a következőképpen kontemplálja az alapszabály-tervezet. A gyámintézetet, s annak ügyeit egyik, a konvent által megbizandó egyházkerület vezetné. Ettől másodfoku határozathozattal az országos közalap végrehajtó bizottsága bizatnék meg, mely a konvent elé tenne évenként előterjesztéseket, mely a harmadik foku intéző hatóság lenne.

Ennyiben össze lehet foglalni az összes főbb elveket, melyeknek az előadottakon kívül van még egy másik, még csak a jövőben megvalósulható céljuk: az országos papi nyugdíjintézet, melyre nézve úgy intézkedik az alapszabály-tervezet, hogy az összes jövedelem évi huszonöt százalékára e célra folytonosan tőkésítessék.

Hogy nagyszabásu mivoltában is mennyire realis ez intézmény, egy kis hozzávetőleges számítás kimutatja. Az első három év alatt a most élő s az ez idő alatt átlagos számítással évenként elhaló 45 lelkész helyére lépendő tagok után a belépési díj, a fizetések után járó 10% szerint 150.000 frt., vagyis, három évenként 50—50.000 frt. A negyedik évben a 45 új lelkész 3375 forintjából csak egy harmad, 1125 frt. vehető; az ötödik évben ennek kétszerese, tehát 2250 frt., azon túl pedig mindig a háromféle részletből évenként ismétlődő 3375 frt. Ugyanezen idő alatt tagdíjak s más állandó természetű évi járadékok címén évi 75.000 frt. számitható. E bevételekkel szemben állanak a kiadások, a tőkésítések s a papi nyugdíj-intézetre fordítandó összeg és a temetési segílyek. Temetési segíly évi 3375 frt. Végellátás, illetve, kielégítés címen, az első tíz év alatt kiadatik összesen 16.000 forint. Az árvák is 50 forintjával számítva, a tizedik év végén, ha felszaporodás szerint, mondjuk, 680-ra megy számuk, évi 34.000 frt. igényelnek. Mindezeknek fedezete tehát teljesen biztosítva van. Hátra van a pénztári ma-

radvány. Ez a tizedik év végével, a nyugdíj-intézeti alaptőke javára, 225.114 frt. 44 kr. s a gyámintézeti alaptőkére 283.263 frt. 4 kr.

Bonyolultabb egy kissé a számítás a második tiz évben, mert az állandó évi járulékok itt veszik kezdetüket, holott a bevétel mindvégig ugyanaz marad. De kiegyenlíti ezt az, hogy az árvák száma majd mindig ugyanaz marad, aztán a végkielégítések elmaradása azon címen, mert helyettük állandó évjáradékok lépnek. Kiegyenlíti végül a fluktuációt az a nagy arány, mely az egyetemes egyház összes papjai után előáll. E nagy méretekben kiterjedő arány fel sem veheti azt a kevés évi változást, mely esetleg nagyobb halandóság, vagy több árva ellátása címén némi változást hozna létre a számításokban.

Különben az egész intézmény minden tiz év után revízió alá vettetik s az ugyanakkor készülő mérleg új meg új számításokat vehet fel mindig.

Annyi biztosan megállapítható, hogy a 20-ik év végével a tőkésítés eredménye az lesz, hogy a papi nyugdíjalap 557.922 frt. 62 kr. s a gyámintézeti törzstőke 738.251 frt. 62 kr. fog lenni. Oly tekintélyes összeg tehát, melylyel már akkor a legnagyobb szabású intézményt is fenn lehet tartani.

Mind erre az eredményre pedig kívülről jövő segítség nélkül, csak önerőnkre támaszkodva, fogunk eljutni, hiszen főt. püspök aa. hiában tárgyalt a biztosító-intézetekkel, hogy azok adják meg nekünk a kívánt segítyt, azok csak a maguk hasznát nézték, nem a mi előnyünket. Csak úgy érjük el hát, a miképpen még eddig nálunk mindenféle dolog sikerült. De el fogjuk érni, meg kell ennek lenni, mert az ilyen egyes intézményeket vehetjük mindig, még akkor is, ha tán a legkisebbek is, hogy úgy mondjuk, egyetemes egyházunk s minden törekvéseink gyémánt kiadásának, a mennyiben mindenütt ugyanazokat a jelenségeket látjuk, hogy ismétlődnek. Egyetemes egyházunk él, élni fog: ez a hit s benne a jövő ezután még inkább hatalmába keríti az embereket, hogy erejével még erősebbé tegye őket. Eppen így minden intézmény is, mely belőle fejlődik ki, mely egy erős, és suiyban kiváló egyház esze járásának és szíve lüktetésének módjait, s így gondolat és érzésvilágát, vagyis jellemét, más szóval geniuszát fejezi ki.

Olyan szerencsétlen az a nemzet, melynek nincsenek nagy nemzeti alkotásai! Eppen ilyen az az egyház is, melynek egyetemét nem fogják át azok az intézmények, melyek nevelik a hozzátartozókban az egyházi érzületet, annak szeretetét, az iránt való kötelességérzetet és a leghivebb ragaszkodást.

Az egyetemes özv.-árvai intézmény egyike azoknak a nagy hatású alkotásoknak, melyek törekvéseink emeltyűjévé kell hogy váljanak. Mindig óhajtottuk s mert nem volt meg, ha tán ellankadtunk, a többek közt ezen is okoltuk. Most már lehet tehát, hogy egyetemes egyházunkban munkánk biztos sikerének ez is egyik archimedesi sarkpontja legyen.

Csak tehát munkálkodnunk kell már. Hiszen, nekünk nincs más hierarchiánk, csak az egyén erőfeszítése. Kárhoztassuk tehát magunkat arra, hogy hasznosak legyünk és pedig úgy, hogy alóla ne menekülhessünk.

Lassankint mindent megériünk, csak legyen élő és munkás bennünk a törekvés, hogy anyaszentegyházunkat fel-emeljük s úgy megépítjük, hogy az megtartassék a századok számára.

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

(Vége.)

Igen kedvező megoldást is nyert e kérdés csakhamar a kolozsvári ref. egyházköztség «Három Liliom» nevű külmagyar-utcai 1. számú telkének, az alap javára 20,000 forinton történt megvásárlása által, mint-hogy e telken az intézet céljaira szükséges s az összes tanári lakásokat is magában foglaló épület kényelmesen elhelyezhető. A theologiai alap ezen új telkének vételára a Plihal-féle telken nyitott utca kisajátítási árából, s a közalap javára átengedett telekrész árából fedeztetett, sőt ezen felül, az e címen befolyt összegek, a Plihal-ház bérházzá való átalakítási költségeinek fedezése után is oly mérvben járultak hozzá az alap által kiadott Plihal házféle vételári összeg törlesztéséhez, hogy ez idők szerint a theologiai alap jelzett bérháza hét-nyolc százalék tiszta jövedelmet biztosít.

Ugyanitt, van szerencsénk, tisztelettel bejelenteni a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlésnek, hogy kolozsvári theologiai fakultásunk alapjának terhére nt. Berde Sándor nagy-enyedi exmittált theologiai tanár aa. fizetésének emelésére még évi 360 forintot folyósítottunk, hogy ez által nevezett tanár aa. javadalma az enyedi tanárok fizetésével egyformásíttassék.

6. Az egyházkerületi vizsgálat és felülvizsgálat alá tartozó számadásokról az 5 számú melléklet nyújt felvilágosítást, mely szerint örömmel állapíthatjuk meg, hogy a Pataki-Ágotha alap kivételével, minden számadás be van fejezve 1892. év végéig. A kollegiumoknak a közgyűlés óta két évi költségelőirányzatai kerültek tárgyalás alá, t. i. az 1893-iki és 1894-dikié, s mindkét évben, mindenik előirányzat felesleget mutat.

A mult évi egyházkerületi közgyűlés óta az alábbi alapok, egyházak és kollegiumok felhajthatlan követeléseinek törlése engedélyeztetett.

- a) marosvásárhelyi kollegiumunknál a magyarósi egyházzal szemben fennállott 13 frt. 86 kr. hátrálékkamat;
- b) szászvárosi kollegiumunknál a Barsai Ákos és néh. neje 400, illetve, 100 frt. alapítványi tartozása;
- c) nagy-enyedi kollegiumunknál a néh. br. Kemény György-féle 518 frt. 52 $\frac{1}{2}$ kr. tőke és járulécai;
- d) fogarasi egyházunknál az Imre István elleni 9 frt. s a néh. Meszlényi Károly elleni 54 frt. 46 kr. követelés és járulécai;
- e) szászvárosi egyházunknál több adóssal szemben fennálló 515 frt. 73 kr. tőke és kamat;
- f) egyházkerületi közpénztárunknál a néhai Torockai Lászlóné elleni 294 frt. tőke, 381 frt. 54 kr. kamat, és 77 frt. 33 kr. perköltség-követelés;
- g) a br. Wesselényi Róza alapnál br. Bánffy Béla ellen fennálló 820 frt. 80 kr. elévült kamat-követelés;
- h) építési alapunknál, a dicsőszentmártoni egyházközséggel szemben fennálló 219 frt. 79 kr., és a fejrődi egyházzal szemben fennálló 137 frt. 91 kr. kamat-követelés;

i) egyházkerületi közpénztárunknál, a néhai Boros József hagyatéka ellen fennálló 60 frt. 24 kr. hátrálék kamat-követelés;

k) zilahi kollégiumunknál több, végképp fizetés-képtelenné vált adósnál lévő 63 frt. 79 kr. tőke és 34 frt. 71 krajcár kamat-követelés.

Mind e követelések felhajtása ismételten meg volt kísérelve, sőt legnagyobb részt a peres lépések is megtétettek, de a vagyontalanság bebizonyítása után, vagy fizetőköteles örökösök hiányában, a leírásokat engedélyezni voltunk kénytelenek, miért is ezen intézkedéseink jóváhagyó tudomásul-vételét tisztelettel kérjük.

7. A mult évi közgyűlés óta csernátfalusi, gyulafehérvári, fülei és kökösi egyházközségeink, és kolozsvári kollégiumunk szenvedett kisebb mérvű tűzkárt; a kárta-
lanítási összegek, azonban, az első magyar általános biztosító-társaság által pontosan kifizetettek, és a ref. egyházi épületek biztosítási díjai után szerződésileg kikötött jutalék, 264 frt. 81 krajcárban a generális özvegy-árvai alap javára is beszolgáltatott.

8. Felségadományt a mult év folyamán négy egyházközségünk nyert: u. m. héjjasfalvi egyházközségünk iskolaépítésre 80 forintot, szászvesszősi egyházközségünk iskola építésre 80 frtot, dévai egyházközségünk templom-renoválásra 100 frtot és alpestesi egyházközségünk templom-renoválásra 50 frtot. Gondja volt Igazgató-Tanácsunknak arra, hogy e kegyes adomány-összegek nyugtázása alkalmával egyházkerületünk legmélyebb köszönete és hódolatának kifejezése is a trón zsámolya elé juttattassék.

9. Az egyházi célokra alapítványokat tett kegyes adakozók névsorát az alábbiakban van szerencsénk bemutatni, kérve a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlést, hogy az adományozásokról szíves tudomást venni, s a még életben lévő kedves aainak köszönetét nyilvánítani, kegyeskedjék.

a) Főtiszteletű Püspök aa. a következő adományokat tette: 1. Az Emkének évi járulék 1893-ra és 1894. I. felére 300 frt. 2. A segesvári körlelkészségnek évi járulék 100 frt. 3. Theologiai alapítvány kamata 100 frt. 4. A székely múzeumra 50 frt. 5., A székely fiuk árvaházában egy ágyhely alapítására 40 frt. 6. Ördögkúti egyházközségnek 50 frt. 7. Vármezei egyházközségnek 50 frt. 8. Dévai templomra 10 frt. 9. Déllői templomra 10 frt. 10. Népkonyhának 35 frt. 11. Kollegiumi jutalmakra 4 drb. arany (érték k. b. 24 frt.) 12. Iparosok menházára 10 frt. Összesen 779 frt.

b) Br. Radák Ádám patronus aa. 400 frt alapítványt tett a kolozsvári és 400 frtot a marosvásárhelyi leányiskolák javára, megboldogult néh. édes anyja, br. Radák Istvánné, gróf Rhédey Klára nevére.

c) Néh. Br. Kemény György, lándori volt nagybirtokos aa. 30.000 frt. alapítványt tett végrendeletileg, nagyenyedi kollegiumunkhoz, oly rendeltetéssel, hogy 20.000 frtnak a kamatai a br. Kemény-fiuknak adandók ki, még ha nem is a nagyenyedi kollegiumban tanulnak, 10.000 frt. kamatait pedig 10 szegény sorsu. jó tanuló fiú élvezze.

d) Kávássy Sándor, érkávási földbirtokos aa. 2000 forint alapítványt tett, az érkávási papi fizetés emelésére.

e) Néh. Tamászovics Domokos és neje Kövecsi

Róza, székely-udvarhelyi hiveink, 4000 frtos alapítványt tettek az egyházközség javára, temető-óri-lakás építése, valamint az abba felvett szegények élelmezése céljából.

f) Ferenci Sámuel, középlaki birtokos aa. középlaki iskolánk telkének kibővítésére, egy 475 négyszög öl területű belső-telket, s a kántortanítói fizetés gyarapítására, Tamásfalva községében, 1 hold 795 négyszög öl területű fekvőséget és egy malmot ajándékozott.

g) A már szintén csak néhai Kovács Sámuel, volt deési pap aa. megboldogult neje, halála előtt kevéssel, 4.000 forint alapítványt tett le elhalt fia, Kovács Endre nevére és emlékére egyházkerületi pénztárunkba oly rendeltetéssel, hogy ezen összeg évi kamatai a deési egyházmegye négy szegény sorsu és segélyre érdemes papjának évenként kifizetessenek.

h) Bodor János, zágoni pap aa. a sepsi-szent-györgyi Mikó-kollégium tápintézete javára 500 forint alapítványt tett, és végül,

i) néhai Szabó Sámuel, volt abafái pap aa. a legnagyobb egyszerűségben átélt hosszú életének csaknem teljes keresményét, hangya-szorgalommal végzett munkálkodásának összes gyümölcsét közcélokra hagyományozta: kicsiny és szegény egyházközségének 17 hold birtokát rendelve, s ezen kívül tanítói fizetés-alapra 500 forintot, s taneszköz-vásárlási alapra 300 forintot hagyván. A görgényi egyházmegye kezelése alá 1300 forintos alapítványt rendelt, szegényebb ref. papok tanuló fiainak segélyezésére, s a rokonok részére hagyományozott 2200—2300 forinton felüli összes vagyonát, mintegy 7000 frtot a marosvásárhelyi kollégiumhoz rendelte letétni családi alapítványként oly rendeltetéssel, hogy annak jövedelméből első sorban a Szabó-fiuk, s ilyenek nem létében, más szegény és jó igyekezetű tanulók segélyeztessenek.

10. A mult évi főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés 38. jkvi számú határozatával az egyes alapok és egyházak segélyezésére rendelt összegek a határozatnak megfelelően számoltattak el, illetőleg, adattak ki, s a segélyezett kolozsvári, pusztakamarási és gyergyó-szentmiklósi egyházak a részükre juttatott segélyösszegekért a főtiszteletű kerületi közgyűléshez intézett feliratban köszönetet is mondtak, mit szíves tudomásvétel végett ezennel bejelentünk.

A pusztakamarási egyházközségnél azonban a főtiszteletű közgyűlés ama határozatát, hogy a tőke-segély visszatérítése céljából az egyház az egy és fél százalékot 32 éven át fizesse be egyházkerületi pénztárunkba, az egyházközség szegénysége okán, nem exequálhattuk, miért is tisztelettel kérjük a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlést, hogy ezen egyházunkat, a fentjelzett kötelezettség alól felmenteni, szíveskedjék.

11. Az 1891. évi főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés 41 jkvi számú határozatával, fölterjesztés intézette volt az egyetemes konvent útján a m. kir. pénzügyminiszter urhoz, az egyházközségi kepeváltó alapok kamatjöveldmi adó alól való mentesítése tárgyában, s e fölterjesztésünkre a mult 1893. év folyamán érkezett meg a pénzügyminiszter válasza, mely azonban kérésünk elutasítását foglalja magában, amaz indokolással, hogy a m. kir. pénzügyi közigazgatósági bíróság, mely ezen ügy-

ben egyedül van hivatva itélni, a kérdéses jövedelmek adókötelezettségét döntvényileg megállapította.

12. Egyházmegyei és kollegiumi főgondnok, mélt. Gr. Kuún Kocsárd aa. jubilaris ünnepélyéről is jelentenünk kell a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlésnek. A nevezett főgondnok aa. ugyanis a múlt 1893. év június hó 25-én töltötte be áldásos és jótettekben páratlanul gazdag életének 90. évét, s ez alkalommal tisztelői Szászvároson diszes ünnepélyt rendeztek, melyen egyházkerületünk képviselőjében főtiszteletű Püspök, Szász Gerő, közjegyző és Dr. Kolozsvári Sándor elnökhelyettes aai. vettek részt, tolmácsolva az egyházkerület ama mély tiszteletét, és szeretetét, melylyel a nemes Gróf iránt, valóban páratlan áldozatkészségeért, ebből fakadt fejedelmi adományaiért az egész ország, de első sorban egyházkerületünk eltelve van, melynek egyházait és iskoláit egész életén át bőkezűen segítette s melynek egyik büszkeségét, a nevére címzett szászvárosi kollegiumot alapította, s anyagi segítségén kívül, mint az intézet főgondnoka, szellemileg is oda munkált, hogy nevezett kollegiumunk teljesen megerősödött s virágzásnak indult.

Engedje a Mindenható, hogy mélt. gróf Kuún Kocsárd aát, az ifju lelkü agg főgondnokot, egyházkerületünk legnagyobb patronusát, körünkben még sokáig tisztelhessek, s hogy mély vallásossága, lángoló hazaszeretete, melynek hosszú élete gyümölcseit oly nemesen áldozta, mindnyájunk előtt követendő példaként lebegjen!

13. A főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásától feltételezetten, a szilágyszolnoki egyházmegyében fekvő szécsi desolalt egyházközség eladott fekvőségei 300 frtnyi eladási árának kamatját esperesi fizetéspótlásra engedélyeztük.

A nagyenyedi Bethlen-kollegium új jószág- és jogigazgatójának utasítását, a Rikán belőli communitás, n.-sajói, kolozskalotai és széki egyházmegyék özvegyárvai gyámintézetnek alapszabályait, a n.-sajói egyházmegye pénzkezelési szabályait, s a görgényi egyházmegye tanítói temetkezési egyletének alapszabályait megerősítettük és a terem-ujfalusi egyházközség részére a must-kepenek évi 100 frttal, a nyárad-andrásfalvi egyház részére pedig a buza és zabkepenek évi 209 frttal való megváltását engedélyeztük.

Végül, megerősítési záradékkal láttuk el a 6. számú kimutatásban foglalt díjleveleket, melyekben, a kimuta-

tásból láthatólag, csaknem mindenütt fizetés-emelés mutatkozik.

Tisztelettel kérjük ezen intézkedéseink jóváhagyó tudomásul vételét.

14. Egyházkerületünk kebelében viselt tisztükről lemondottak az elmúlt egyházkerületi év alatt:

a) Méltóságos br. Wesselényi Béla aa. a zilahi kollegium főgondnokságáról;

b) Méltóságos Székely Gergely aa. a sepsi-szentgyörgyi kollegium főgondnokságáról és

c) Baló László aa. a k.-vásárhelyi egyházközség főgondnoki állásáról.

Midőn e lemondásokat a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlésnek, elfogadás végett, tisztelettel bejelentjük, kérjük, hogy nevezett aai. nak az anyaszentegyház közügyei érdekében eddig kifejtett munkálkodásáért jegyzőkönyvileg elismerést nyilvánítani, méltóztassék.

15. A kérlelhetetlen halál sem kimélte meg e másfél év alatt egyházkerületünk vezetőit, munkásait, sőt, fájdalom, jelentésünk e passusa a jobblétre szenderült főtisztviselők szokatlanul hosszú névsorát kénytelen bemutatni.

Néh. Dull László aa.-ban szilágyszolnoki egyházmegyénk főgondnokát és zilahi kollegiumunk algondnokát gyászolja; néh. Szentpáli Ignác aa. elhalálása enyedi egyházmegyénk szép reményeinek valósulását hiúsította meg, melyeket az egyházmegye a csak legközelebből főgondnokra választott nevezett aa. működéséhez fűzött. Hasonló veszteség érte székely-udvarhelyi kollegiumunkat néh. Nagy Lajos buzgó főgondnok aa. elhaltával és széki egyházmegyénket Gr. Wass Ádám, deési egyházmegyénket Róth Pál, szebeni egyházmegyénket Csongrády Kálmán és kézdii egyházmegyénket, Kovács István, algondnok aainak ugyancsak közelebből történt elhunytával.

Espereseink közül b. e. Nagy László, szilágyszolnoki esperes és egyházkerületi közügyigazgató aát és Hegedüs Lajos, enyedi esperes aát ragadta el, buzgó munkálkodásuk közepette, a halál.

Tisztelettel kérjük a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlést, hogy e bejelentésünket szomorú tudásul venni, s ezzel be is fejezett évi jelentésünket kegyesen elfogadni, méltóztassék.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvárt, 1894. március 11-én tartott üléséből.

Szász Domokos,

Márkus János.

ev. ref. püspök, mint elnök.

titkár.

TÁRCA.

Epigon imádságírás.

(Vigasz a síralom völgyében; vasárnapi, ünnepi, alkalmi imádságok. *Hetesi Viktor*, dráva-foki ev. ref. lelkész. Köznapi imák, templomi használatra. *Gyöngyösi Sámuel*, néh. tiszánánai ev. ref. pap.)

Nem régiben egy könyvbírálatot olvastam. A könyv egyházi sajtónk egyik terméke volt. A bíráló keveset szólott ugyan magáról a könyvről, hanem a helyett ajánlotta az olvasóknak, t. i. azoknak, a kik az e fajta könyveknek hasznát vehetik, hogy minden ilyen könyvet vegyenek meg, mert hiszen az ilyen könyvek használatától függ egyházi munkásságuk; ha nincsenek ilyen könyvek, miből imádkozzanak, miből predikáljanak?

Akkor én is elgondolkoztam. Nem értettem, mit akart ezzel mondani a bíráló, azért gondolkodtam. És utóvégre arra jutottam, hogy csak egy magyarázata lehet az ő felfogásának. Az illető könyv ugyanis nagyon is szolgál utánpótlásának. Az illető könyv ugyanis nagyon is szolgál utánpótlásának, a mit ugyan az illető bíráló nem vett észre. Hogy az lehet a magyarázata, vegyük meg az ilyen könyveket, mert ezekből legjobban lehet megtanulni és látni azokat a módokat és eszközöket is, melyek szükségesek, ha előbbre haladni, szándékozunk. Ki tagadná, hogy nagyhatása van annak, ha mi egy-egy Sokrates, egy-egy Cicero, vagy mások helyén képzeljük magunkat, úgy próbálunk írni,

ugy igyekszünk szólani, mint a hogy ők irtak és szólottak? Hiszen, mi akkor cselekszünk, ha erre incitálva vagyunk, s ha ismert helyen mozgolódunk, mennyivel inkább tudatával bír a lélek annak az erőfeszítésnek, melyet egyes fogások elsajátítása végett tesz, ha előtte áll a minta, a melyen botlásait újra meg újra kikorrigálhatja? Ha pedig azt is nyomon kísérhetjük, a mikor ezt az erőlködést egy idegen lélek megteszi, ez még inkább hasznosabb tőkét szerez nekünk.

Mindez azért jutott most eszembe, mert most én is olyan helyzetbe jutottam, hogy könyvekről akarok bírálatot írni, a melyekről tulajdonképpen ezt már akkor megírták, midőn az az exemplár megjelent, a mely után ők készültek.

Két könyvről akarok ez idő szerint megemlékezni, két imádságos könyvről. Az egyiket írta Hetesy Viktor, a másikat Gyöngyösi Sámuel, néhai tiszánánai pap. Mind a kettőt imádkozó pap írta, hogy imádkozzanak velük belőle azok az emberek, a kik csak úgy papok, mint ők.

Átolvastam mind a két könyvet. Kerestem bennök egyfelől az egyént, annak karakterisztikus sajátosságait; aztán kerestem a papot, a ki tudja, hogy mi az imádság, és ehhez képest fog imádkozni. És én nem tapasztaltam azt, a mit vártam volna.

Nem szólok én arról, hogy mikor a szokásos elméleteknek hódolnak ez írók, ezt mennyire értik, mennyire közelítik meg. Arról is csak későbbben fogok megemlékezni, hogy ezek az írók mintha kicserélték volna fejüket, anynyira beleélték magukat abba a szerepbe, melyet magukra erőszakoltak.

Egy kérdést szeretnék itt eldönteni, hogy tovább haladassunk. Vajjon, mi a papnak az imádság? Felelet: az, a mi volt ama csillag, mely a napkeleti bölcseket vezérelte, a mely fenn ragyogott az égen, és ott haladt előre. Az imádság egy papnál egy jelentésű azzal a hatalommal, mely úgy kitágítja a szívet, hogy az befogadjon minden erényt, minden valódi nemességet, tán, még magát az istent is. Az imádság a papnál: az ékesség, a leglényegesebb vonás, minden tettnek, minden erénynek a lelke. Segélye, ha a sötétség uralmát dönti meg; bátorítója, ha ismeretlen veszélyekkel küzd; az emelkedett lélek tisztulásának harmatcseppje, a mikor valódi emberré lesz, az isteni mesternek igaz tanítványa. E nélkül csak egy fántom, melyben nincs szív, nincs lélek, élet és erő. Az ő munkája és szolgálatainak sikere felett az imádság angyala örökös; az ő hitének az imádság adja az égi vigasztalás balzsamát, ez az ő számára amaz égi lajtorja, melyen szíve a magasságba emelkedik fel, hogy ott megtermékenyüljön a főséges gondolatok között, s hogy felvigye oda, az irgalom atyjának trónusához azokat a szíveket, melyek ő reá tekintenek. Az imádság által a pap a nép szája istenhez. Ha nem imádkozik a pap, olyan, mint a nyári fű harmat és eső nélkül, olyan, mint a szántóföld belevetett magvak nélkül. Vethet ő ekkor, és nem lát áldást: beszéde csak mint a zengő érc és a pengő cimbalom, mondhatja az Örökkévaló dicséretét, de nem dicséri őt, mert csak szája jár s a mit mond, csak mint a semmi, csak mint a szó. Mikor a pap nem akarja hivatását érteni és teljesíteni, csak szünjék meg imádkozni. Hiszen, az imádság a pap összes érzelmeinek finomsága, gyöngédsége, mondhatók idealizmusa, ha belőle ez vész el: akkor ez az ő lelkének virágait pusztítja ki, az érzések költőiségét, az eszmék fenköltőségét, a kedély nemességét.

Hogy megnézzék az árnyékok az ő feje felett, hogy beborul az ég, s mint a vándor madarak hogy elszállanak az ő reményei, ha nem tud, ha nem szeret imádkozni! Hiszen, csak az imádság teszi feladatát elviselhetővé, és édesíti meg annak keserűségeit, ez veszi el fájdalmait s ez biztatja, ha még oly kevés sikert ér is el. S míg e földön bűnösök lesznek, míg tehát a fájdalom és a gyász osztályrészei lesznek istenszolgáinak; míg izrael fiai csak amaz örületes táncokra gondolnak, melyeket az aranyborjú tiszteletére rendeznek, hogy ezt látva a hegyen a valóságos Mózesek, megszállgassák ruháikat, és elsírják a keserű könnyeket: mindaddig folytonosan az imádság fogja a papot segíteni, beléje lelket és vigasztalást önteni. Aztán, a világ örvendez, az idők fiai hajszojják a földi örömeiket, előtör ajkaikon az öröm kiáltása és rohannak a veszedelem örvényébe: a szomorúság csak megül a papnak lelkén, hogy panaszos imádságában elsírja szíve fájdalmát s azután hogy szívéből, mely keble szemfedője alatt, mint egy koporsó nyugszik, élő virág fakadjon fel: a remény és a hit virága.

Ám, imádkozni lehet a papnak, ez könnyű mesterség, ha csak szavakból áll, csak kigondolt frázisokba öntött, eltanult kérésekből; de imádkozni valójában, a szív szentek-szentjében; imádkozni úgy, hogy az valóságos imádság legyen, még pedig a pap ihletett szájában: a nyugodt szív hitvallása, az érező szív meleg dobogásában az élet, a remény, a múlt, a jövő, az ihletés szent lehelle, hol megizleljük az ég örömeit, hol isten szent szeretetének édes érzelmei uralkodnak; imádkozni úgy, hogy abban benne legyünk mi, kik isten fainak neveztetünk, bizony, ez e földön kevés embernek adatott, mint a hogy kevés ember érezheti itt a megváltás felvirradásának örömeit, a mikor csak mintha feltárulna előttünk a mérhetetlen égbolt végtelen kékségével, melyet mintha csupa napsugár fonna keresztül. Imádkozni úgy, a mint egy prot. pap imádkozhatik, ki szívében az étellel és annak szeretetével, innen az életből megy isten elé, holott tán unos untig tele van ezzel; imádkozni e földön akkor, mikor még azt a kapcsolatot is alig tudja megtalálni, mely összeköti őt urával, a Krisztussal; mikor ott szántanak lelke mélyén az égő szenvedélyek, azok a lázongó érzelmek, melyek mintha felemésztenék lelkét; mikor ott vannak az emlékek, melyek földülják keblének csendjét, vagy legalább ott hagyják kigyóharapásuk nyomát: micsoda erős lélek, mily felemelkedett érzélem, az istentől megnyugtatót szív, mily magasztos fensége kívántatik ide, hol ez a valóságos imádság hangzik el, mely ilyen értelemben a legigazabb imádság gyöngyeit fakasztja fel a lélekben.

(Vége következik.)

Különfélek.

== **Az első csata megtörtént.** Az egyházpolitikai javaslatok közül a polgári házasságról szóló felett szavazott a képviselőház folyó hó 12-én. 413 igazolt magyar képviselő közül 281 «igennek», 106 «nemmel» szavazott; távol volt 25 képviselő. Tehát, a Ház a polgári házasságról szóló törvényjavaslatot 175 szavazat-többséggel elfogadta. Az után a varju-károkozás után, melylyel az ultramontánizmus fölvernii igyekezett a tömegeket; az után a lelkiismeretlen hajsza és valóban lázításnak beillő tivornya után, melylyel minden esetre jobb ügyhez méltó szenvedélyességgel szórta mérgét egy néhány fővárosi lap: az eredmény a legvérmesebb reményűeket is meglepte. 1848 óta ennél szebb diadala nem volt a szabadelvűségnek Magyarországon, és méltán keltett

nagy örömet a nemesebb elmékben. Azóta már a javaslatot részleteiben is letárgyalták. Most már jön a főrendi ház. Ebbe vetik bizalmukat azok, kik ellenségei minden haladásnak. Hát, mi nem vagyunk eléggé tájékozottak az ott uralkodó gondolkodás és viszonyok felől, bár mindenki sejtetheti; meglehet, hogy bajt csinálhatnak; a méltóságos főrendek és a milliókkal kalmárkodó excellenciás klérus megpróbálja, belekapaszkodni az idők kerekébe de azt ugyan többé megállítani, képes nem lesz. Sőt, ha vakmerő ellenállásával szertelenkedik, oly lökést adhat a dolgoknak, a melyet különben kívánni kéltene minden józanul gondolkozó embernek, mert az teljes megtörésére vezetne annak a reakcionárius, ultramontán egyházi hatalomnak és pöffeszkedő dölyfnek, mely míg egyfelől megalázása az állam souverain méltóságának, másfelől méltatlan mellőzése a hazaszeretettben excelláló protestáns felekezeteknek. Majd eljön az is. Most egyelőre örüljünk amaz elégtétel felett, hogy a fejsze oda vettetett egy nagy darab ó-világ alá, melynek összeomlása mentől több szemetet fog maga alá temetni, annál szebb hajtásokban lesz gazdag az új világ.

= **A n-enyedi ev. ref. tanító-képzőben** a folyó évi tanító-képesítő vizsgálatok ideje az írásbeliekre nézve május 23-án, a szóbeliekre nézve jún. 25-én kezdődőleg tüzetett ki. Folyamodni kívánók, okmányokkal fölszerelt kérvényeiket május 16-ig terjesszék be az Igazgatósághoz ci-

mezve. N.-Enyeden, ápril 15. 1894. Nagy Lajos, képezdei igazgató.

= **A széki egyházmegye lelkészeihez!** A kiknek nyomtatványokra van szükségük: szükségletüket folyó hó 24-ig hozzám jelentsék be. Retteg, ápr. 12. 1894. Z. Kiss Sándor, ev. ref. lelkész.

= **Megjelent a «Prot. Szemle»** 1894. 4-ik füzeté ugyanazzal a gazdag tartalommal, mint az előbbieket. Az értekezések és tanulmányok; a magy. prot. irod. Társaság felolvasásai; és az irodalmi szemle előtt, Kenessey Béla ir. igaz. lelkes és hazaszeretettől áthatott cikket nagy hazánkfia, Kossuth Lajos haláláról. Ugy hisszük, hogy nem kell már ajánlanunk e derék vállalatot paptársaink figyelmébe, ott van az minden papi ház íróasztalán.

= **Ugyancsak a Prot. Szemle** mellékleteként küldetett szét az alapítók, a rendes és pártoló tagok számára ingyen: «A prot. egyház feladata, tekintettel a jelen egyházipolitikai és társadalmi kérdésekre» című füzetecske, melyet Fejes István írt, és felolvasta a társaság felolvasó estélyén, márc. 16-án, Budapesten. Az író neve; a hely, hol felolvasatott; a cég, a mely alatt közre bocsátatott; az egészen a mai napnak szóló, tehát aktuális értekezés nagyon megérdemli, hogy minél szélesebb körökben elterjedjen. Megrendelhető 20 kr-ért akár Kenessey-nél (IX. Csepel-rakpart 7. sz. II. em. 9.), akár Hornyánszky Viktornál.

HIVATALOS RÉSZ.

457—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben. a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett nagy-pacali egyházközség IV-ik osztályu lelkési állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: a) készpénz 24 frt. 25 kr.; b) elegy-búza 178 véka, 17 kupa; c) faváltság 48 frt.; d) borváltság 107 frt.; e) szántó haszonélvezete 3 frt. 78 kr.; f) kaszáló haszonélvezete 10 forint 55 kr. Ezeknek összege, egyházmegyei becslés szerint, 371 forint, 58 kr. Lakás, kert, melléképületek.

Pályázati határnap: május 20. Folyamodványok nt. Viski Pál, esperes aához küldendők, Zoványra.

Kolozsvártt, 1894. ápril 17. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

441—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. reform. egyházkerületben, a nagy-enyedi egyházmegyébe kebelezett istvánházi egyházközség kántor-tanítói állomása eltávozás folytán megüresedvén, köröztetik.

Javadalom egyházhathatósági becslés szerint, 185 forint 37 kr. melyből 55 frt. készpénz, 15 frt. 87 kr. a 8 hold 66 négyszögöl kanonika-porcio kataszteri tiszta jövedelme. A többi búza-, törökbúza-kepe, közmunka és tűzifa értéke. Van hozzá tisztességes lakás, gazdasági épületekkel és kerttel.

Pályázati határnap: folyó év május 8-ka. Folyamodványok nt. Sándor János, esperes aához küldendők, Miriszlóra, (u. p. Nagy-Enyed, Alsófehérmegye).

Kolozsvártt, 1894. ápril 17. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

669—1894.

FELHIVÁS.

Felhivom tiszt. paptársaimat, sziveskedjenek utasítani egyházközségükben lakó azon papi és tanítói özvegyeket, árvákat, kik az udvarhelyi egyházmegye gyámintézetétől segílyt nyerni jogosultak, hogy életben létük s özvegyégi bizonyítványaikat folyó évi május 10-ig adják be tiszt. Kis Károly gyámintézeti pénztáros aához, Agyagfalvára (u. p. Bögöz.) Az elkésve érkező folyamodványok nem vétetnek figyelembe.

Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától. Kecsetben, 1894. ápril 11-én. *Menyhárt András,*
ev. ref. esperes

305—1894.

KÖRLEVÉL.

A küüllői ev. ref. egyházmegye f. évi ápril 26-án köztörvénytörvényes ülést fog tartani D.-Szt.-Mártonban. a szokott helyen, d. e. 9 órán kezdve; melyre a mt. gondnok és tt. üllők urakat hivatalosan van szerencsém meghívni.

Az iskolaszékek t. lelkész-elnökeit, egyházmegyei tanácsunk múlt évi határozata folytán, hivatalosan felhivom, hogy az ez évi vizsgálatok idejéről, e. m. tanügyi előadó, t. Nemes Árpád urat, jó előre értesítsék, hogy hivatalos kötelességét teljesithesse.

Pénztáros afa arról értesit, hogy még több egyház nem fizette be közpénz, és közalap tartozását. A hátralékosokat hivatalosan felkérem, hogy fizessék be hátraléktartozásaikat, hogy ne legyenek kénytelen, a törvény szigorát alkalmazni.

V.-Gálfalva, 1894. ápr. 13. *Kovács Elek,*
ev. ref. esperes

9—1894.

MEGHIVÓ.

A Rikán belöli öz. árvai gyámintézet f. évi rendes közgyűlése jövő május 1-ső napján, d. e. 10 órakor Sepső-Szent-Györgyön a Székely-Mikó kollegium egyik tantermében fog megtartatni, melyre a közgyűlés összes tagjait, van szerencsém, tisztelettel meghívni.

A rendes tárgyak mellett főleg az új alapszabályok életbe léptetése feletti intézkedés fog fölvetetni.

Ilyefalva, 1894. ápril. 10. *Kis Albert,*
gyám-int. elnök.

555—1894.

MEGHIVÓ.

A kolozs-kalotai ref. egyházmegye házassági törvénytörvényes illetékes tagjait a B.-Hunyadon f. év május 1-én d. e. 10 órakor tartandó házassági törvénytörvényes üléstre ezenel meghívom.

A tiszteletes urakat fölkérem, figyelmeztessék válópereseiket a szükséges lépések megtevésére; az ügyvéd urakat pedig kérem, hogy pereik kellő felszereléséről gondoskodjanak.

Gyalu, 1894. ápril. 13. *Deési Gyula,*
ev. ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXIV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1894. Aprilis 26.

17. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Ultramontán hazafiság.

(Vége.)

Itélhetnek Kossuthról bármikor bármiképpen, de azt soha senki sem tagadhatja meg, hogy ő nemzete jóléteért, jövőjeért küzdött, hazájáért élt, szenvedett. És ezért a magyar nemzet hálája iránta örök, megtagadhatatlan. Ha a nemzet meg tudna feledkezni e kötelességéről valaha, nem érdemelné meg, hogy egy percig is tovább éljen. És ha Kossuth nem úgy hal meg, mint a hogy meghalt, nem amaz erős bizodalommal ideáljainak igazsága felől, s hajthatatlan szilárdsággal elvei mellett: én nem tudom, miféle ereje és igazsága volna még az eszméknek, és mit neveznénk jellemnek? Mind e momentumokat pedig az egyháznak, legyen az akár katolikus, akár protestáns egyház, semmibe se venni, nem szabad; annál kevésbé szabad az örök emberi eszméket és jogokat képviselő, s azokat az utódok számára megőrző nagy jellemű a tiszteletet megtagadni, s annak halálakor, mikor a már rég tartozásban levő tisztelet és hála parányi leróására az egyedüli alkalom kínálkozik, részvétlenséggel tüntetni. Mert e részvétlenség nem egyéb, mint hálátlanság, e tüntetés hazafiatlanság, vagy, a mi egyre megy: ultramontán hazafiság. Dogma tiltja a hálának e kifejezését? Hol van gyökere a nemzet lelkében, nemcsak az érző, a hálás, a lelkesülő, a teremtő és jóságos istennel rokon emberi lélekben ennek a dogmának? Mi értéke van annak a dogmának, mely az emberi szív legtisztább és legnemesebb érzelmeivel, a hála és kegyelet legemberibb kötelességével harcban áll? Ezeket mutassa ki nekem, nekünk és mindnyájunknak a tudós klérus, s akkor mindnyájan meghajlunk az ultramontán hazafiság előtt; de addig csak megmaradunk a mi egyszerű és természetes protestáns hazafiságunkkal, melynek csiráit isten oltá szívkünkbe, s melynek tápláló erejét az anyai tejjel szívtuk magunkba.

A mikor a nemzet örvend, vagy gyászol, a templom sem lehet az iránt közömbös, mert abban a templomban nem csak az ember, mint ilyen, hanem az ország határain belül a magyar ember emeli fel szavát az élet és halál urához. Hazafiúi örömem csak úgy lesz megszentelve, fájdalom-mamra gyógyító balsamot, gyászomra vigasztalást csak úgy nyerhetek, ha örömeimet és gyászomat, az ima közös helyének, a templomnak magasztossága sugározza körül mennyei fényvel. A Kossuth halálakor nyilvánult őszinte, megható gyásznak mélysége és igazsága megnemesíti, felmagasztosítja az embert, összeolvasztja a sziveket, hogy egyetlen érzelemben dobbanjon minden hű hazafi szíve. A kit a gyásznak e mély fájdalma, a temetésnek megrázó fönsége nem tudott meghatni és megindítani egynek érezhette-e, s érezheti-e magát nemzetével? Hol voltál hát «h a z a f i a s» katolikus klérus, mikor a magyar nemzet gyászolt, és temetett? S hol vagy bármely időben, mikor a lelkesülő, vagy könnyező nemzet milliói együtt éreznek? És hol a te hazád, oh, ultramontán hazafiság? Hol a te szived, oh, önző, erkölcsi hálált terjesztő jezsuitizmus, a ki szerint még a korpónak, a sir rögeinek is katolikusnak kell lenniök, hogy a kiszenvedett bennük nyugodtan alhassék; a ki azt követeled, hogy a menyország is katolikus legyen, s itt e földön is minden víz, levegő, napsugár, és a harang szava, mert ha nem, úgy istennek teremtett világa is átkozott? Vagy, te hazafiságnak mered nevezni e rideg dogmatikus magatartást? Pokolba az ilyen hazafisággal, és tűzbe az ilyen dogmával! Nem zsiros jövedelmek, hanem a nemesen érző, nagy lelkű nemzet mély megvetése legyen méltó jutalma e hamis szívű, álnok farizeusoknak, kik azt hazudják, hogy ők Krisztusnak, az igazság és szeretet fejedelmének szolgái és hogy az ő nevében tanítanak. Eddig is tudtuk azt, hogy a szabadelvűség céljaival és a felvilágosultság eszméivel hadi lábon áll az ultra-

montánizmus, de hogy az álnokság köpenyébe burkolózva, képes legyen, hideg vérrel beledöfni dogmájának rozsdás vasát a hálától és kegyelettől felmagasztosult nemzet szívébe, azt most látjuk, láthatja minden ép érzékű és elfogulatlan magyar ember.

De hát, miért mondom én mindezeket? Vajjon, szüksége van-e valakinek ez igazságokra? És a kinek szüksége van, vajjon, meg tudja most tanulni ezeket a dolgokat, a miket születésétől fogva tudnia kellett volna, ha magát magyar embernek vallja? Jól tudják a katolikus főpapok is bizonyára, hogy mi az a hála, mi a kegyelet, csak hogy egyebet is tudtak ők most. Főlt tudták használni ezt a kedvező alkalmat saját érdekükben. Igen, mert ott, a pápás egyházban nem a szív joga, nem az egyén szabad önelhatározása, nem az ember hálája, hanem a csalhatatlan egyház önzése és érdeke az első. Ime, mily szerencsés, mily soha nem ismétlődő, páratlan alkalom vala a Kossuth halála arra, hogy a «hazafias» magyar katolikus egyház fölfelé egy bókot csináljon. Hogyan szalasztotta volna el ez alkalmat, ha mindjárt jobb érzését kellett is elfojtania, az a rendszer, mely kész volna, a meny ellen is szövethozni az ördögök táborával, csak hogy hatalmi érdekeit kielégíthesse? Hogy ne foglalta volna el titkos örömmel a kínálkozó pose-t, mintegy hangosan, tüntetően hirdetve fölfelé ime, nem sirok a lázadó Kossuth koporsója felett, nem tűzők fekete lobogót templomainkra, püspöki lakjainkra, nem magasztalom a forradalmár emlékét, nem helyeslem, most sem helyeslem az ő rendbontó «szabadelvü» eszméit, a melyek romlását célozzák az egyedül idvezítő egyháznak, s a Regnum Mariánumnak is; az én hűségem tehát megbizhatóbb, ragaszkodásom a trónhoz kitartóbb, nyugodtabb, mint a többi felekezeteké, a melyek tüntetnek, illoyálisok, mint a szabadelvü magyaroké, sőt mint a kormányé, s az országgyűlésé is, mert engem nem ejt ki hideg véreimből a szabadság és egyenlőség híres bajnokának halála; ime, engem neveztek eddig reakciónáriusnak, pedig nem inkább megérdemlik-e e nevet azok a «szabadelvüek», kik a máj államrendet utolsó lehelletéig tagadó Kossuthot siratják és dicsőítik? Hol találhatjátok fel hát egyebütt a monárkhia békességének, a magyar állam nyugalmanak, rendjének, s a népek erkölcsének legfőbb biztosítékát, mint az egyedül idvezítő egyházban, mint a pápizmus (jezsuitizmus) befolyásának, hatalmának terjedésében? Miért tú-

röd el hát, hogy a «szabadelvüek» kormánya az új idők követelte reformokkal veszélyeztesse az én nyugalmanat, s gátatvetve az én kielégíthetetlen önzésemnek, leszorítson az én eddig is illetéketlenül birt hatalmi területemről?

Bizonyára, ez áhítatos, s őszinteségtől és szeretettől duzzadó szent szavakat mormolta, kezeit önelégülten dörzsölgetve, az ultramontánizmus az alatt, míg a nemzet tört lélekkel, könny-záporral és fájó szeretettel ölelte körül azt a koporsót, mely némaságában is hangosan hirdette e hon minden fiának «légy híve rendületlenül hazádnak óh, magyar!»

És ennek az ultramontán hazafiságnak önmagára nézve tökéletesen igaza van. Nem tagadta meg magát. Hogy is lennének hálások a szabadság, egyenlőség és testvériség bajnoka, a lelkiismereti és alkotmányos politikai szabadság hőse iránt a lelki szolgaság, a társadalmi kiváltságok és önző tekintély gögös urai? A szabadelvü nemzeti eszme legbátrabb és legnagyobb védőjének emléke iránt a személyi és nemzeti individuálitás karakterét sorvasztó tömjénszagu szent kozmopolitizmus keresztes lovagjai? A kik szerint bizonyosan a Kossuth szobrára való adakozás is dogmába fog ütközni.

Édes hazám népe, mikor látod be, hogy ez a rendszer, ez az egyedül idvezítő dogma nem a te természetedhez való, hogy az a te józan, bátor, őszinte észjárásodnak, jóságos, nemes lelkületednek megölő mérge?

És te kicsiny, de igaz hazafiúi szeretetben gazdag evangyéliumi sereg, nehogy azt hidd, hogy vagyonban, hatalomban gyengébb létedre le tudod dönteni test szerint a sokkal nagyobb ellenfélt. Nem, ezt nem tudod megtenni; de nincs is szükséged ily felesleges munkára. Te csak légy hű saját magadhoz, végezd kitartással és hűséggel, mindig bízva, soha sem csüggedve munkádat, s védelmezd meg nagy éberséggel és bátorsággal minden támadás ellen az evangyélium igazait. A többit bízd az isteni gondviselésre és igazságosságra, az ultramontán hazafiságot önmagára, majd megtalálja ez méltó jutalmát az igazság urának hatalmas kezéből!

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1894. ápril 22.

Elnökölt: főt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: Dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes, Szász Gerő, közjegyző, Gyarmathy Miklós, dr. Vályi Gábor, Domo-

kos Antal, ig.-tanácsosok, Deák József, pénztárnok, dr. Deák Albert ügyvéd, Bodor Antal, k. előadó, Márkus János, titkár és Kádár János, s. titkár.

Az ülésen kívül elintézett ügydarabok ismertetése s a tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétele után, következett a napirend.

Kolozs-kalotai egyházmegyénk esperese kéri a káplánok papi állomással egybekötött központi segélyeknek az állomás üresen-állta idejére való kiutalását, oly célból, hogy ezen összegek is a törvényszerű megosztás alá essenek. Minthogy azonban a központi segélyek az állandó papfizetés jellegével egyáltalában nem bírnak s a segélyezett állomások üresen-állta esetén az eddigi gyakorlat szerint sem szoktak az adminisztrátor pap, egyházközség és egyházmegyei gyámintézet közötti megosztás végett kiadni: nevezett esperes aa. kérése teljesíthető nem volt.

Deési egyházközségünk képviselő testülete kérést, illetve, felelősséget nyújtott be Ig.-Tanácsunk ama határozata ellen, melylyel a Józsa Károly, s. lelkész részére törvénytelenül folyósított rendes papi fizetésnek a díjlevélileg megállapított segéd-papi javadalmon felüli része betiltatott, mely kérés azonban az abban fölhozott állítólagos méltányossági indokok alapján sem volt tekintetbe vehető, csakis a törvény korlátai között lehetővé méltányosságot gyakorolni, hanem az Ig.-Tanács rendelete teljesen föntartatván, a felelősséget kerületi közgyűlés elé fog terjesztetni; azonban, az eddig kiszolgáltató s netán még ezután is kiszolgáltató összegek visszatérítése iránt a keblői tanács vagyoni felelőssége kimondott.

Bethfalvi egyházközségünknek az egyházmegyei tanács pártoló ajánlatával fölérkezett ama kérése, melyben alig 353 frtot tevő csekély papi fizetésének valamely központi alapról leendő fölemelése iránt esedezik, oly fölkéréssel tétetett át a főt. püspök aa.-hoz, hogy a segélyezés módzataira nézve javaslatot tenni sziveskedjék.

M.-n.-zsombori gazdatisztünk, Vajda Károly aa.-nak a közalap tulajdonát képező ottani birtok legelőinek értékesítése céljából, 400 drb. juh bevásárlása iránti javaslata kedvezőnek találtatott s ennél fogva a 400 drb. juh megvásárlására az engedély megadatott.

Maksay János, pénztári ellenőr aa. ama kérésére, melyben a theologiai fakultás elhelyezésére szánt telekből az építkezések által kiszakítandó s így föl nem használható kis telek-résznek megvásárlására tesz ajánlatot, elhatározatott, hogy ezen alig 30 40 négyszög öl telekrész, a theol. fakultás költségvetésében megállapított s a közgyűlés által is elfogadott 800 frt. árban, részére átengedtetik.

Ezek után, a folyó évben tartott főt. egyhker. közgyűlés által a Kolozsvárt felállítandó theol. fakultás tárgyában hozott határozatok végrehajtására vonatkozó fölterjesztések tárgyalattak, melyek egyike az egyetemes konventhez van intézve, másika a közoktatási miniszter urhoz szól s a felállítandó theol. karnak a kolozsvári tudomány-egyetemmel való kapcsolatba hozatalára vonatkozik.

E fölterjesztés rendén, első sorban a theol. fakultás

felállítását elrendelő egyházkerületi közgyűlési és egyetemes zsinati határozatok vannak ismertetve s ezek után az egyetemmel való kapcsolatra vonatkozó kéréseink vannak előadva.

Első sorban azt kérjük az államkormánytól, hogy theol. intézetünk hallgatói a tudomány-egyetem rendes hallgatói sorába léphessenek s ugyanazon jogokkal élhessenek s ugyanazon előnyökben részesülhessenek, mint a tud.-egyetem többi karainak rendes hallgatói; jelesen, hogy az egyetemi előadásokat is hallgathassák s esetleg állami és egyéb ösztöndíjakban is, érdemességük s az azokra nézve fennálló szabályok szerint, részesíttessenek. A tantárgyak hallgatására nézve, a szorosán vett theol. tantárgyakat, mint a hit- és erkölcsant. a bibliai nyelveket, a szentiratok ismeretét és magyarázatát, a gyakorlati lelkészet minden ágát, az egyetemes és protestáns, valamint a magyar egyháztörténelmet és a protestáns különleges egyházjogot saját tanáraiktól s theol. intézetünk tantermeiben hallgatván, a theologiai tanfolyamot kiegészítő egyéb tanulmányokat, jelesen a klasszikai és modern s összehasonlító nyelvészeti, bölcsészeti, történelmi, paedagogiai tantárgyakat s esetleg az egyetemes és különös egyházjogot is a kir. egyetem tanáraitól, mint rendes hallgatók hallgathassák. Kivánatosnak, sőt szükségesnek s állami szempontból is megengedhetőnek hangsúlyozza feliratunk azt is, hogy, mint a theol. karral bíró minden külföldi egyetemen s legközelebről a protestáns theologiai karral kapcsolatban álló bécsi cs. és kir. egyetemen is van, theologiai fakultásunk, kapcsolatban az illető egyetemi karokkal, azoknak hozzájárulásával s tényleges közreműködésével, tudori szigorlatokat tarthasson, az egyetem egyéb karaiban fennálló szigorlati szabályok és módzatok mellett; jelesen, hogy a szigorlat által kidolgozandó tudori értekezés a tisztán theologiai tárgyak mellett, az általa hallgatott más tantárgyak köréből is vétethessék; a szóbeli szigorlaton pedig a theol. tanárok az illető egyetemi tanárokkal együtt vizsgáljanak s a szigorlat eredményét együttesen állapítsák meg s mindezek alapján az egyetemi theol. tudori rangot és képesítést adhasson.

Ezen fölterjesztésnek illetékes helyre való juttatására a főt. egyetemes konvent kéretett föl, hova egyuttal, az idej egyházkerületi közgyűlés határozata értelmében, oly kérés is terjesztett, hogy theol. fakultásunknak megnyitási ünnepélyén részt venni, esetleg az egyetemes konvent ülésének, azon alkalomra, Kolozsvárt leendő megtartását elhatározni, méltóztassék.

Ugyancsak a folyó évben tartott egyházkerületi közgyűlés egyik igen nagy fontosságú határozatának végrehajtása került, ezek után, tárgyalás alá, t. i. a budapesti házépítések ügye. Az építkezésekhez szükséges törlesztő-kölcsön megnyerése iránt ugyanis már előzőleg intézkedések tétettek s miután a kölcsön még a közgyűlés előtt bejelentett módzatoknál is kedvezőbb feltételek mellett helyeztetett kilátásba: az építkezések megkezdése kimondatott, és főt. püspök aa. fölkéretett. hogy Feszty Gyula, budapesti műépítészszel, a budapesti három telkünkre építendő I—I három-három emeletes bérház építési szerződését kösse meg. A műépítész által megállapított s Ig.-Tanácsunk által, némi módosítások-

kal, el is fogadott előleges szerződési pontozatok szerint, a jelzett épületek egységi árak szerint épülnek s teljes elkészültöktől számítandó 5 évre biztos jövedelmeztesítéséről is gondoskodva van az által, hogy a nevezett építész mindhárom palotát bérbe is veszi s az összes javítási, fentartási, adó- és egyéb költségeket hordozza és ezen felül az egyházkerületnek a telekvásárlásba és építésbe befektetett összegek után tiszta 6 százalékos jövedelmet biztosít, miáltal a kölcsön után fizetendő és legmagasabb számítással is négy-háromnegyed százalékra tehető kiadáson felül, egy és egynegyed százalék teljesen tehermentes jövedelem birtokába jut az egyházkerület, eltekintve attól, hogy a törlesztési 50 év lejártával, az említett telkek és házak tiszta nyereségként jutnak a kerület tulajdonába.

Végül, a nagy ajtai és miklósvári tanítói-laképítések engedélyeztettek; a nagy-enyedi Bethlen-kollegium Elöljáróságának kérésére némely fölhajthatatlan követelések törlése engedélyeztetett s még néhány apróbb ügy nyert elintéztést, mire az ülés, déli 1 óra után bezárattott. r. s.

Az országos ev. ref. lelkészi özvegy- árvai gyámintézet alapszabály-tervezete.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

1. A magyarországi református egyetemes egyház 1891—93. évi országos zsinatának 321. szám alatt kelt végzése alapján, az evang. ref. hitvallású lelkészek leendő özvegyeinek és árváinak gyámolítására országos gyámintézet alapítatik, melyből az alábbi paragrafusokban megállapított feltételek korlátai között, az özvegyek állandó év-járadékban, vagy egyszersmindenkorra szóló végkielégítésben, s az árvák növeltetési segélyben részesítenek; a befolyó évi jövedelmek egy részének folytonos tőkésítése által pedig az országos zsinat határozatának megfelelően, oly alap létesíttetik, mely egyfelől az országos gyámintézet állandó fentartását, s fejlesztését biztosítja, s másfelől az országos lelkészi nyugdíj-intézet mielőbbi megalapítását is lehetővé teszi.

2. Az intézet címe: «Országos evang. reform. lelkészi özvegy-árvai gyámintézet.»

3. Az országos gyámintézet tagjai lenni kötelesek:

a) a Magyarország területén levő református egyházközségekben ez idő szerint működő, s az idők rendén szolgálatba lépő rendes lelkipásztorok és állandóan alkalmazott helyettes lelkészek;

b) az összes körlelkészek (misszionáriusok) és

c) a Románia és Horvát-Szlavonországok területén működő ref. lelkipásztorok és misszionáriusok.

4. A 3. §-ban megnevezett, esetleg jövőben szervezendő hasonminőségű állomásokon alkalmazandó lelkészek, helyettes-lelkészek és misszionáriusok is, tekintet nélkül nős, vagy nőtlen állapotukra, a gyámintézet tagjai sorába belépni kötelesek lesznek.

5. Állandó segélyezésnek tekintendő a lelkész özvegyét megillető évjáradék, s a lelkész árváinak növeltetési segélye; ellenben, egyszersmindenkorra szól a végkielégítés és a temetési segély.

6. Állandó segélyezésre, vagy egyszersmindenkorra szóló végkielégítésre igényt nem tarthat azon lelkészi özvegy, vagy árva, kinek néhai férje, illetve, atyja, állásáról önként lemondott, vagy állásából akár polgári, akár egyházi bíróság ítéletével elmozdított.

7. A segélyezés mennyisége a férj, illetve, atya beszámítható szolgálati idejének tartamától függő, és annak kulcsául a szolgálatban, minden mellékjárandóságok nélkül, csupán rendszeresített fizetés címén utóljára élvezett javadalmazás összege szolgál.

8. Beszámítható szolgálati időnek tekintetik az az időtartam, melyet a most élő papi egyének ezen szabályzat életbeléptetésétől, az ez után hivatalba lépők pedig állomásuk elfoglalásától kezdve, Magyarország és társországainak területén, továbbá Romániában és Bukovinában létező, vagy ez után szervezendő, s a magyar egyetemes reform. egyház főhatósága alá tartozó, s tartozandó egyház-községekben mint rendes lelkész, helyettes-lelkész, körlelkész, vagy misszionárius szakadatlanul és egyfolytában tölt el.

9. A szolgálati idő folytonosságának számításánál félbeszakításnak nem tekintetik:

a) az időközben történt nyugalmazás;

b) a telfüggesztett állapotban töltött idő, ha az illető állásába ismét visszahelyeztetett, vagy nyugalmaztatott; és

c) a táborig lelkészi, vagy segédlelkészi minőségben eltöltött katonai szolgálati idő.

A meghatározott díjak azonban, úgy a nyugalmazott, mint felfüggesztett állapotban, nem különben a hadi szolgálat ideje alatt is, pontosan fizetendők.

10. Az egyszersmindenkorra szóló segélyezés, annak megállapítása után, azonnal folyósítandó és kifizetendő; az állandó segélyek és növeltetési költségek, azonban, azon napot követő hó elsejétől folyósítandók és fizetendők ki, évnegyedi előleges részletekben, melyen a jogcím azokra nézve beállott, s azon hónap végével szüntetendők meg, melyben jogcímük elenyészett.

11. Az állandó segélyezésre és végkielégítésre jogosítottak igényük érvényesítését, jogcímük beálltától számítandó egy év alatt, illetékes egyházmegyei főhatóságuk útján, kérelmezni kötelesek. Egy éven túl az egyszerű és mindenkorra szóló segélyezésre való igény egészen elenyészik; az állandó segélyezés pedig, csak a kérelem beadását követő hónaptól kezdve jár.

12. Az állandó segélyezésben részesülők az arról kiállított nyugtákon, az illetékes ref. papi hivatal által igazoltatni kötelesek az életben lételt, özvegyi állapotot és az árváknál a 17. §-ban meghatározott feltételek fennállását.

13. Azon kérdés felett, hogy van-e, s mily mértékben van a folyamodó özvegynek, vagy árvának állandó évjáradékra, s illetve, növeltetési költségre igénye: a gyámintézeti alapot kezelő egyházkerületi alapkezelő bizottság véleményes javaslata alapján, az egyetemes konvent által választott végrehajtó bizottság határoz. (Lásd 30. §.)

II. FEJEZET.

Az özvegyek és árvák ellátásáról.

14. A 3. paragrafusban felsorolt lelkészek özvegyei és árvái, a mennyiben férjük, illetőleg, atyjuk legalább

10 beszámítható szolgálati évvel birt, a férj, illetve, atya elhalálása után, állandó évjáradékra, illetve, növeltetési segélyre tarthatnak igényt.

15. Az özvegyi évjáradék összege, a néhai férj beszámítható szolgálati éveinek, s élvezett fizetésének alapul vétele mellett, de az egyenlőség és testvériség elveire is tekintettel, akkint állapítatik meg, hogy a lelkészi állomások a szerint, a mint azoknak javadalma 700 forintnál kevesebb, vagy több, két csoportba osztatnak be, s ezen belül, a szolgálati évek száma szerint, a következő paragrafusban részletezett különböző arányban kapnak az özvegyek az állandó évjáradékot.

16. I. A 700 frtot meg nem haladó évi fizetéssel birt lelkészek özvegyei: 10—15 évig terjedő szolgálati idő után, évi 100 frt. 15—20-ig 150 frt. 20—25-ig 200 frt. 25—30-ig 250 frt. 30—40-ig 300 frt. 40—50-ig 400 frt.

II A 700 frtot meghaladott fizetéssel birt lelkészek özvegyei pedig: 10—15 évig terjedő szolgálati idő után, évi 150 frt. 15—20-ig 200 frt. 20—25-ig 250 frt. 25—30-ig 300 frt. 30—40-ig 400 frt. 40—50-ig 500 frt. évjáradék élvezetére jogosultak.

17. Az árvák részére folyosítandó neveltetési segély összege, csak atyátlan árváknál, minden egyes árvára külön-külön, az özvegy anya részére meghatározott évjáradék egyhatodában állapítatik meg; a szülők nélküli árvák pedig az anyát megilletetett évjáradék egynegyed összegét nyerik neveltetési segély címen. A neveltetési segély összege azonban, atyátlan árváknál az özvegy anya járulékának fele összegét, szülőtlén árváknál az anyát megilletetett évjáradék háromnegyed összegét felül nem haladhatja.

18. Az évjáradék kiszolgáltatása megszűnik:

ha az özvegy újból férjhez megy, vagy meghal; a neveltetési segély kiszolgáltatása pedig akkor, ha:

1. a fiárvák a 20 évet, a nőárvák pedig a 18 évet betöltötték, vagy ez utóbbiak azt megelőzőleg férjhez mentek;

ha az árvák oly egyházi, vagy iskolai segélyben részesülnek, melynek összege a neveltetési segély összegét meghaladja és végül

3. ha elhalnak.

19. Az atya nélküli árvák, anyjuk elhalálása esetén, a szülőtlén árvák magasabb neveltetési segélyének élvezetébe jutnak.

20. Azon lelkész, helyettes-lelkész, körlelkész, vagy misszionárius özvegye, kinek néhai férje a gyámintézetnek tagja 10 évig nem volt, csak végkielégítésre tarthat igényt, mely az özvegyekre nézve a 15. §-ban körvonalazott elvek szerint következő összegben állapítatik meg:

I. A 700 frtot meg nem haladott fizetéssel birt lelkészek özvegyei részére: 1—5 évig terjedő szolgálati idő után 200 frtban. 5—10-ig 300 frtban.

II. A 700 frtot meghaladott fizetéssel birt lelkészek özvegyei részére: 1—5 évig terjedő szolgálati idő után, 300 frtban. 5—10-ig 500 frtban.

A 10 évi beszámítható szolgálati idővel nem bíró lelkészek elmaradt árvái pedig a 17. -ban meghatározott életkor eléréséig, az alap állásához képest, s a netán más alapokból részükre juttatott segélyek összegé-

nek tekintetbe vételével, évről-évre külön megállapítandó nevelési segélyben részesíttetnek.

21. Állandó gyámolításra, vagy egyszersmindenkorra szóló végkielégítésre azonban, a fentebb jelzett előfeltételek megléte esetén is, csak az az özvegy tarthat igényt, ki néhai férjével a tényleges szolgálat ideje alatt, vagy azt megelőzőleg kelt össze, annak haláláig vele együtt élt és erkölcsös életet folytat.

Állandó, vagy egyszersmindenkori segélyre pedig csak azon árvák bírnak igényjogosultsággal, kik az elhalt lelkész édes gyermekei.

22. Az előbbieken megkívánt általános kellékeken kívül, az alábbi pontokban felsorolt esetekre, még a következő rendelkezések állapítatnak meg.

a) Azon özvegyek, kik néhai férjükkal, ennek 60 éves kora után keltek egybe, valamint az ezen házasságból származott gyermekek állandó ellátásra igényvel egyáltalán nem bírnak s végkielégítésben is csak akkor részesíthetők, ha néhai férjükkal legalább 5 évig együtt éltek.

b) Amaz özvegy pedig, ki 50 évesnél idősebb lelkészhez ment volt férjhez s az ezen házasságból származott gyermekek, állandó évjáradékra, illetőleg nevelési segélypénzre csak ugy tarthatnak igényt, ha férjük, illetve, atyjuk a házasság megkötése után legalább 10 évig élt s a gyámintézet tagja volt.

Az árvák részére azonban a 19. § ban biztosított kedvezmény ez esetben is fentartatik.

c) Azon özvegy, ki néhai férjével nem élt együtt, vagy attól törvényesen elvált, a férj után semminemű segélyre nem tarthat igényt, gyermekei azonban, ha a feltételek különben megvannak, segélyre igényvel bírnak és szülők nélküli árváknak tekintendők.

d) Az az özvegy, ki erkölcstelen életet folytat, vagy valamely büntett, vagy vétség miatt a polgári bíróság által elítéltetett, évjáradék, vagy végkielégítése iránti igényét nem érvényesítheti s a netán már megszerzett állandó segélyt elveszti; gyermekei azonban, ha a feltételek különben megvannak, segélyre igényvel bírnak, s szülők nélküli árváknak tekintendők.

23. Tekintet nélkül a fennebb elősorolt kizárási okokra, a gyámintézet kötelékébe tartozó minden oly lelkésznek, helyettes-lelkésznek, körlelkésznek és misszionáriusnak, ki a gyám-intézetnek legalább 3 évig tagja volt, halála esetén hátra maradó özvegye, árvái, vagy ilyenek nem létében, egyéb hozzátartozói, kik tisztesség eltemetéséről gondoskodnak, az elhunyt beszámítható fizetésének 10 százalékát nyerik a gyámintézeti alaptól temetési segély címen, mely összeg a gyámintézeti alapot kezelő egyházkerületi hatóság által, a haláleset szabályszerű úton történt bejelentése után haladéktalanul kifizettetik.

Azon özvegyek, vagy árvák azonban, kiknek férjük, illetőleg, atyjuk a gyámintézetnek 3 évnél rövidebb ideig volt tagja, a befizetett fölvételi díjak összegét kapják temetési segélyül.

III FEJEZET.

A gyámalap és annak kezelése.

24. Az országos ref. lelkészi özvegy-árvai gyámintézet alapja áll:

1. A gyámintézeti tagok által fizetendő s évi fizetésük tiz százalékban megállapított belépési járulékból;

2. A gyámintézeti tagok által fizetendő és évi fizetésük két és fél százalékban megállapított állandó évi járulékból;

3. A lelkészi állomásokat fentartó ev. ref. egyház-községek által, minden lelkészi állomás után fizetendő s a papi fizetések egy százalékában megállapított fentartói illetékből;

4. Az országos ev. ref. egyházi közalap jövedelméből fedezendő s az összes papi fizetések egy és fél százalékában megállapított hozzájárulási összegből;

5. Az országos ref. egyházi közalap jövedelméből e célra időnkint az előbbi pontban meghatározott rendszeres járulékon felül is netán kiszakítható összegekből;

6. A lelkész elhalálása által megüresedett papi állomások javadalmának a halált követő első félévi részletéből, mindazon esetben, midőn kegyjavadalom élvezetére jogosított özvegy, vagy árvák nincsenek;

7. E célra teendő alapítványokból vagy, egyszerűsmindenkorri adományokból.

25. Az 1. pont alatt jelzett járulékok a gyámintézetbe való belépést követő 3 éven át, évi egyenlő részletekben fizetendők be, illetékes úton, az intézet pénztárába, míg a 2. 3. és 4. pont alatt foglalt állandó évi járulékok félévi utólagos részletekben szolgáltatandók be.

26. A leendő lelkészek fizetés-kötelezettsége a szolgálatba lépéssel, a már szolgálatban levőkre nézve pedig a jelen szabályzat életbeléptetése idejével veszi kezdetét.

27. A gyámintézetbe beszolgáltatott járulékok visszafizetésének helye nem lehet.

28. A 24. §-ban meghatározott jövedelmek 25 százaléka, kamatos kamataival együtt, minden évben a megalkotandó országos ev. ref. papi nyugdíj-alap javára tőkésítettik és csak a fennmaradó 75 százalék fordítható az esedékessé válандó évjáradékok, nevelési segélyek, egyszerűsmindenkorra szóló végkielégítések és temetési segélyek fedezésére.

Az évenként esedékessé válандó járulékok kiegyenlítése után mutatkozó pénztármaradékokból pedig minden év végén 10 százalék lesz tőkésítendő egy gyámintézeti állandó alap szerzése céljából, mely alapnak kamatai azonban a megnyilандó újabb segély-igények kielégítésére felhasználhatók.

29. A gyámintézet ügyeinek harmadfoku s legfőbb intézése s a gyámintézeti alap és egyéb kezelési ügyek ellenőrzése, az egyetemes Konvent hatáskörébe tartozik, mely az évi tagsági díjak s másnemű járulékok fő-összegét megállapítja, a papi fizetéseknek 5 évről 5 évre eszközzendő revisiója folytán helyesbítetteti s a végrehajtó bizottságnak az esedékessé vált évjáradékok és nevelési segélyek kiszolgáltatására vonatkozó előterjesztései fölött véglegesen határoz.

30. A gyámintézetet, mint az egyetemes egyház közvagyonát érdeklő minden ügyben való másodfoku határozathozatallal az országos közalapi végrehajtó-bizottság bizatik meg, mely az egyházkerületi intéző bizottság által előkészített ügyekben határoz, illetve, az állandó

segélyek folyósítása s az állandó segélyre igényt nem tartható árvák nevelési segélyének megállapítása s más fontosabb ügyek tekintetében egész évi működésének kimerítő ismertetésével kapcsolatban, az egyetemes Konventhez évenként előterjesztést intéz s javaslatokat tesz.

31. Az országos közalapi végrehajtó bizottság, mely a megelőző szakaszban jelzett minőségében »Az országos ev. ref. lelkészi gyámintézet végrehajtó bizottsága« nevet viseli, lehetőleg a közalapi ügyekben összehivandó ülésekkel egyidejűleg, de a szükséghez képest évenként máskor és többször is, Budapest fő és székvárosában tartja üléseit.

32. A gyámintézeti alapot a Konvent által ezzel megbízott — — egyházkerület, a kebeléből alakítandó intéző bizottság utján, felelősség terhe alatt, kezeli, illetőleg, kezelteti. Az intéző bizottság elnökei a kerület püspöke és főgondnoka; tagjai az előadó, a kerület pénztárnoka, ellenőre, számvevője s az egyházkerület által választott egy világi s egy egyházi tanácsbíró. Ez intéző bizottság az alap bevételeiről, kiadásairól, állásáról rendszeres könyvelést, nyilvántartást és számadást vezet s eljárása eredményéről, a megvizsgált számadások csatolása mellett, a végrehajtó bizottság elé kimerítő jelentést terjeszt.

A gyámintézeti alapba beszolgáltatandó mindenemű járulékok, belépési díjak és adományok az intéző bizottsághoz küldendők s ugyane hatóság veszi át és nyugtázza az országos közalap évi járulékát is a 25. illetve, 37. §§-ban meghatározott határidőkben.

33. A gyámintézet vagyona magyar állampapírokba, vagy záloglevelekbe fektetve, vagy kettős értékű jelzálogi biztosítékkal kölcsön kiadva, kezelendő, ily elhelyezhetőség pedig takarékpénztárilag gyümölcsöztetendő.

Ha azonban a gyámialap növekedtével, az ingatlanokba való befektetés célszerűnek mutatkoznék, a teendő intézkedések iránt a végrehajtó bizottság a Konvent elé ily irányú javaslatokat terjeszthet.

34. A segélyezés iránti igények megállapítása s egyéb a gyámintézeti alapot érintő kérdések eldöntése tekintetében az adatokat összegyűjteni s azokat a teendő intézkedések iránti javaslattal a végrehajtó bizottság elé terjeszteni, az alapot kezelő egyházkerületi intéző bizottság kötelessége.

35. Az évjáradék, neveltetési segély, végkielégítés, temetési segély s ezen szabályzat alapján támasztható egyéb igények érvényesítését célzó folyamodványok az illetékes esperesi hivatalok utján s azok véleményes javaslatával ellátva, a megszabott határidőkön belül, az alapkezelő egyházkerületi intéző bizottsághoz nyújtandó be, mely is a hatásköréhez tartozó ügyekben intézkedik a végrehajtó-bizottságnak, illetve, Konventnek fentartott ügyek elintézésére nézve pedig véleményes jelentését megteszi.

36. A lelkészek és egyházak által fizetendő évi járulékoknak, a lelkészek belépési járulékanak s a 24.

b) pontja értelmében beszolgáltatandó időközi papi javadalmaknak beszédésével s a kezelő egyházkerületi hatóságához félévi részletekben való juttatásával, az egyház-

megyei esperesek bizatnak meg, kiknek e szabályzat rendjén azon jog is megadatik, hogy a félév végéig be nem folyt járulékok befizetésére nézve 3 hónapig terjedhető haladékok adhassanak, 5 százalék késedelmi kamatok fizetésének kötelezettsége mellett s a mennyiben a járulékok ezen idő alatt sem folynának be, a késedelmes lelkészek, vagy egyházakon e követeléseket egyházi közigazgatási úton felhajthassák.

IV. FEJEZET.

Átmeneti intézkedések.

37. A jelen szabályzattal szervezett országos ev. ref. lelkészi özvegy-árvai gyámintézet életbeléptetésétől kezdve választandó, vagy kinevezendő lelkészek, helyettes-lelkészek, körlelkészek, illetőleg, misszionariusok, az illetékes egyházmegye hasoncélú intézetébe be nem léphetnek.

38. A jelen szabályzat életbeléptetési idején már alkalmazásban levő lelkészek, helyettes-lelkészek és misszionariusok azonban eddigelé szerzett jogaik fentartása végett, az egyházmegyei gyámintézetek kötelekében is megmaradhatnak s alapszabályszerűleg megállapított díjaikat pontosan fizetvén, özvegyeik és árváik segélyezés iránti igényüket, tekintet nélkül az országos gyámintézettől nyerhető állandó, vagy egyszersmindenkori segélyezésre, az egyházmegyei gyámintézettel szemben is akadálytalanul érvényesíthetik.

39. Mindazon ev. ref. egyházközségek, melyek az illetékes egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézet alapjá-

hoz való évi rendszeres hozzájárulásra kötelezve vannak, e kötelezettségük alól a jelen szabályzattal fölmentetnek, s az országos gyámintézet életbeléptetésétől kezdve, az illető egyházközségektől az ezen intézet javára kirovott s a papi fizetések egy százalékában megállapított fentartói illetékeken kívül hasoncélú intézmények javára semmi nemű járulék nem szedhető.

40. Az egyházmegyei özvegy-árvai intézetek alapjaiból jövőre csak a már megnyitott s a jelenleg alkalmazásban levő s intézeti tagság jogával bíró lelkészek özvegyeinek és árváinak ezután megnyilando segélyezés iránti igényei elégittetnek ki, mihelyt pedig ily jogosultak nem lesznek, az illető alapok jövedelmei az egyházmegyék által megállapítandó szabályzat értelmében, az illető egyházmegye kötelekébe tartozó lelkészek országos gyámpénztári járandóságainak részben, vagy egészben való fedezésére fordíthatók.

41. Arra nézve, hogy a segélyezésre jogosított özvegyek és árvák folytonos apadására tekintettel a segélyezési kulcs fentartandó, vagy megváltoztatandó lesz-e, az egyházmegyék belkörüleg intézkednek, de az e tekintetben alkotandó szabályrendeletek az egyházkerületek jóváhagyása előtt életbe nem léptethetők.

42. Jelen szabályzat az 1895. évi január hó 1-én lép életbe és 10 évenként revizio tárgyát képezi.

A végrehajtás iránti intézkedések a konventi elnökség útján teendők meg.

(Folytatása következik.)

TÁRCA.

Epigon imádságírás.

(Vigasz a siralom völgyében; vasárnapi, ünnepi, alkalmi imádságok *Hetesi Viktor*, drávafoki ev. ref. lelkész. Köznapi imák, templomi használatra. *Gyöngyösi Sámuel*, néh. tiszánánai ev. ref. pap.)
(Vége.)

És ha már e szempontból nézzük e két imádságos könyvet, alig mondhatnók, hogy kívánalmainknak megfelelőnek. Ezekről az imádságokról alig mondhatjuk el, hogy azokat igazán imádkozó pap írta. A századok öröksége egy-egy imádság, melyben a szív hangjait találja el egy imádkozó, mert átszáll a nemzedékeken át szájról-szájra, szívről szívre; ezt láthatjuk ugyan Gyöngyösinél, de csak azért, mert ott a Révész Bálint imádságai csendülnek meg folytonosan, még csak nem is egyszer-másszor; ám, Hetesi Viktornál nem, mert tulajdonképpen nem is tudjuk, hogy ez imádságok azok-e valójában, s nem inkább csak formái-e az imádságoknak? Gyöngyösi és Hetesi nem tanulmányozták önállóan soha sem az emberi szívet, az emberi szív szükségait, azokat a vágyakat, melyek ugyanazok maradnak az évezredekken át, habár tárgyuk meg-megváltozik. A ki imádkozik, az a szívet akarja áthatni, mert ez az a szent hid, mely összeköti a földet az éggel, az embert a menyországgal. Gyöngyösi és Hetesi megírták imádságaikat a nélkül, hogy ügyet is vetettek volna azokra, kik bámulatosan ismerték a szív járásának és lüktetésének módjait, sajátos természetének kifejezéseit; hogy lebecsátkoztak volna abba a mélységbe, a hol egy-egy Sophokles, Shakespeare, Lessing, Göthe, ezek a nagy szív-

ismerők jártak. Holott, a szív ismerete egy része az isten bölcsességének, és imádkozni csak úgy lehet, ha ez után a bölcsesség után vágyakozunk. Még Gyöngyösinél van ebből valami, ha imádságait úgy vesszük, a mint vannak; tehát megnyugszunk rajta, hogy utánzatok, hiszen, Révész Bálintot utánozza, ki nagyon is tudta, nagyon is érezte, hol keresse azt a hatást, mely az imádságot a szeretet legszentebb kánonává, az irgalomnak legigazibb képviselőjévé teszi. Kevésbé áll, azonban, ez Hetesinél, a ki csak mesterkedik, a helyett, hogy igazán keresné azt a tartalmat, mely egy-egy imádság után életet, reményt, hitet önt belénk, hogy mikor visszatér lelkünk az istentől, erősebbeknek érezzük magunkat a szifnszek bazaltjainál, vagy a sziklák gránit köveinél. Mily kevés igazi költészet van ez imádságokban: Gyöngyösinél az egyéniség hiánya miatt, Hetesinél, mert csak szavakat rakosgat egymás mellé. Így nem szabad tenni egy imádkozó papnak. Hiszen, a papnak eléggé lélekismerőnek kell lenni arra, hogy önálló legyen; elég pszichologusnak arra, hogy lássa, mit formálnak belőlünk az érzelmek, a mint az indulatok árjában vergődik a lélek, vívódik önmagában, hogy e harcokban meggyőzze magát, kibéküljen a világgal, átélje mindazt az örömet és bánatot, mely az emberiség életét teszi, hogy végtére is megpihenjen, elnyugodjék, és a béke áldásai, szelid virágai fakadjanak fel benne.

Természetes, hogy így az egyéniséget is ki kellene mutatni, rá kellene nyomni a sajátos bélyeget tán még a legutolsó mondatra is, holott ez oly nagy fáradságba kerülne.

Mindegy. Annál igazabb, annál szebb, közvetlenebb és megkapóbb lenne az az imádság, a mely így származnék. Nagy a hatalma az egyéniségnek, ki tagadná? Csak azt kell jól megválasztani, hogy melyik egyéniség az, melyet ki kell fejeznünk? Mert hogy ez nem mellékes, az kétségen kívül való. Mit érdekelhet bárkit is az egyén legapróbb sajátsága; mi köze van bárkinek ahhoz, mikint járják át annak lelkét az egyes indulatok; ezek helyett az egyedi sajátságok egyetemessítése szükséges, az az imponáló erő, mely hatását nem téveszti el soha, az a kivonata, hogy úgy mondjuk, a léleknek, melyben mindenki megtalálja, habár nem azon az erőfokon, saját lelki életét is; annak az egyéniségnek felmutatása szükséges, ki többet, és jobban érezt, mint mi. Azt szükséges kimutatni az egyéniségben, hogy mennyiben rázzák meg lelkét azok az érzelmek, melyeket elárul, s a hatások igazak lehetnek-e arra, hogy mindenkiben ugyan azt a hangot üssék meg, s így mintegy a köztudatba átmelessenek? Vagyis, azt, mely csak jelenségeiben változatos, de általánosságban ugyan az, a mint például a madár-dal is, mely mind különféle, mégis ugyan az, mert mind a természet szava. Ilyen egyediséget követelünk meg az u. n. világi költészetben is, ez az, a mire törekednünk kell az imádságoknál is, mely a legvalószínűbb költészet, mert oda szárnyal, hol az a világ tárul fel előttünk, a mely fenségesebb, mint az élet harmóniája, s a melynek igazságai az örök isten mélyeséges gondolatai.

Ezt az egyediséget nem lehet feltalálni sem Gyöngyösönél, sem Hetesinél. Gyöngyösönél elvész ez a pazarul szórt frázisokban, virágokban, mindazokban a segítségekben, melyeket csak az elokució előteremtene képes; Hetesinél pedig az unós-untan használt egymás után rakott pontokban, ki ha valamit akar mondani, mindig pontokkal igyekszik azokat kipótolni.

Olyan simák ez imádságok, méltóságosan hömpölygők, mintha íróik ebben keresnék minden egyéb helyett az előnyt, a kiválóságot. Pedig, nem hiszem, hogy ez elég lenne, hogy az ilyen sajátság általában véve, kárpótolni tudna mindent. Én, például, szívesen megengedném az imádságoknak akár a dythirambikus színezetet is, hiszen, még gondolkodni sem a logika szigorúan megállapított szabályai szerint, hanem csak psykologice gondolkozunk, és mennyivel inkább áll az érzélem-világnál, a szívénél, melyet még eddig meghatározni, senki sem tudott. Csak azt az egyet nem tudnám megbocsátani, hogy ne lássam azt, a ki leginkább érdekel, az egyént, vagyis a lelki életnek azt a konkrét megnyilatkozását, melyben mindazok a vonások első látásra kidomborodnak, melyek által ezt meghatározni lehet, hiszen csak ez a jobban érezni tudó egyén kötelezhet el mindnyájunkat. És éppen ezért nem tarthatom sem Gyöngyösit, sem Hetesit olyan elsőrendű imádságíróknak, kik valami újabb hangokat ütnének meg, s ne mindig csak azt a régi, tán nem is az ő sajátságaiknak megfelelő hangot; kiket valószínűleg számba vehetnénk jobban, mint most, midőn megengednek, ha nem ők, hanem inkább mestereik mellett maradunk, s azokhoz járunk iskolába, mert a bölcsességet mindig az elsőrangú szellemektől, és nem azoknak kommentátoraitól lehet eltanulni. S ha még valaki mást, nem Révész Bálintot, nem Borsodit, nem a zsolttáros könyv költőit, újabb mestert választottak volna ez imádság-írók! Mondjuk, például Hugó Viktor magasztos ódái hangulatát, a mint ez keresi az istent fent az égen, vagy itt alant látásunk száz körében;

érzi őt, tudja, hogy van, «mert dajka-dalt susog alvó gyermek felett az anya; mert szívünk titokban megre meg, a bűn kegyelmet esdekel, és lelkünk virradásra vár az örök nagy éj után». Választhaták volna, és pedig sokkal inkább az evangyéliumok hitteljes világának imádságát, midőn az örök istennel szemben állunk, mint szegény porok, a szent istennel, mint bűnök rabjai, és még sem reszketünk, hogy szentségének fénye megemészt, de sőt hittel közelgetünk felé, s atyai arcában gyönyörködünk, hiszen, örök szeretettel karol át minket, bűnös anyáknak bűnös gyermekeit.

Adtak ők, igen, valami újat, de ezt a magam részéről én talán elengedtem volna, ha ennél valami jobbat, valami tartalmasabbat adnak vala. Gyöngyösi is, Hetesi is nagyon tetszelegnek maguknak, hogy ők az évszaki (tavaszi, nyári, stb.) hangulatoknak megfelelőleg imádkozzanak. Meglehet, hogy teljesen egyedül állok nézetemmel, de én nem vagyok nagy barátja annak, ha úgy vadásszuk a hatást, hogy ezért az évszakokat, s az ezek által felkeltett érzelmeket keressük fel, mint az imádkozás elengedhetetlen módjait. Hiszen, utóvégre a természetben sem maga a természet a fő, vagyis, nem a benne gyönyörködés ragadja meg egész érdeklődésünket, és foglalja el egész valónkat, hanem mindig a morális elem, mindig maga az ember. Az ránk nézve döntő, a mit meg tudunk érezni, el tudunk képzelni, a mi megdobogtatja szívünket. Szép a természet, de ha csak ezt magát visszük be imádságainkba, illetve, ha ennek bevitelét főcélunknak tartjuk, az még nagyon kevés fog lenni. Hiszen, a költészet sem tudja jól megvetni lábait, ha csak az erdő zúgását akarja dicsőíteni, ha csak az alkony pirját, csak a hajnal rózsá-újjait, és így tovább festi le. Mindez keveset ér, ha nincs ott az ember; nincs ott ő, a ki emlékezik arra, ha a természet ifjusága, gyöngédsége előtte feltárul, hogy élet előtte is mosolyoghat, az utakat az ő szeméi is virulóknak tekinthetik, az ő számára is felnyílik tán az az idő, midőn az égbolt tiszta kék, s a levegő éltető és üdítő fog lenni. Nem a természetben, szívünkben kell keresni érzelmeinket; csak akkor, ha ezekből adunk kölcsön, tudjuk a sziveket megragadni. A természetben hasztalan keresünk érzelmeket, hasztalan keresünk imádkozó hangulatot. Igaz, a természet iránt vágyat érzünk, hogy zavartalan fenségével szóba álljunk, lássuk üde friss színét, illatát, hangját, melyet nem zavar meg a fáradtság, az idegesség; keressük, szeretjük keresni itt azt a gyöngédséget, nyugalmat, mely benne honol, de ne feledjük soha, hogy mindez csak a keret, az érező szív az ilyenkor is, a mely megdobban, a mely vágyakozik. S ha az imádság érzelmeink legjava, bánataink és örömeink ekvivalense; ha a keresztyén hit abban a mélységben imádkozik, honnan, az irás szerint, az életnek cselekedetei származnak: miért tartsa akkor első rendű feladatának az imádság, hogy sablon szerint váltakozzék, ha ezt mindjárt a természet határozza is meg? A keresztyén hit a megváltott embert ismeri, kit az ő istenével láthatatlan, de nagyon is érzhető kapcsok fűznek egybe: miért érdekeli ezt nagyon a természet változásai, hisz hulló lombon, hervadó virágon egy tanulságot olvas: olyan a nép, mint a fű, elhullunk mi is, mint a fák levelei, tehát igyekezzék, minél előbb meghalni e világnak, hogy élhessen az istennek. Az imádság azt a kapcsolatot keresi, mely van isten és az ember között, itt a természet és annak minden jelensége csak másodrendű, mert az imádkozó ember jobban megtalálja istent

önmagában, mint az egész nagyvilágban. Ezt kell kidomborítani, azután az évszakok, s az ezekkel való bibelődés bátran elmaradhat.

Ennyiben végezhetnék is, mert ennyiben állanak ellenében az én elméleti meghatározásaim az imádságírók teoriáival. Azonban, nem teszem. Nem jó bírálat az, mely csak a saját szemüvegén keresztül néz, és nem tiszteli másoknak a meggyőződéseit is. Foglalkozom tehát azzal is, mennyiben tudták keresztül vinni az imádságírók saját álláspontjukon saját meggyőződéseiket.

Ezt tekintve, Gyöngyösi sokkal előbb áll, mint Hetesi, mert legalább tudja, hogy mit akar. Ő követője Révész Bálintnak. És utánzása oly meglepő, ebben annyi siker van, hogy az bátran kibékíthet, mert egy nagy imádságírónak, az egyszerűség, és keresetlenség legvalószínűbb mesterének sok-sok előnyét mutatja fel és tovább nyújtja életét annak a hangnak, melyet soha sem szabad elfeledni a magyar papoknak, a míg imádkozni akarnak. Hetesi imádságai kevésbé sikerült produktumok. Nagy bajuk, hogy mintha ólmos eső este volna be szárnyukat, nem tudnak emelkedni és alig lendülnek fel a középszerű mértékig. De, azért használható imádságok ezek is. Ne kicsinyeljük. A természet sem volna szép, ha csak óriás hegyek lennének mindenütt, s nem volnának mosolygó rétek, tavaszokint megújuló virágok, melyekre kedvtelve néz a szem.

Végezzünk. Zárjuk be azzal bírálatunkat, a mivel kezdtük. Ha látjuk azt az erőlködést, melyet a lélek akkor tesz, midőn alkotni akar, ennek megbecsülhetetlen haszna van ránk nézve, mert öntudatos alkotásokra tesz képesekké és készekké. Az utánzás, a minták lerajzolása arra jó, hogy figyelmessé tesz mindenre, s felmutat nekünk minden legkisebb vonást, s így képző hatása kétségszövegbevonhatatlan. Tanulmányozzuk tehát azokat is, kik mert mindenben mesterek után indulnak, ezek utódjainak nevezhetők. A szóban forgó könyvek erre a munkára, ilyen tapasztalatok gyűjtésére igen alkalmas produktumoknak nevezhetők. E célból tehát nevezett könyveket ajánljuk olvasóink figyelmébe, jóakarataiba, és üdvös felhasználásába. Nem egy ember fog belőlük megtanulni imádkozni.

Különbefélék.

== **E számunk utolsó levén é hónapban,** felkérjük olvasóinkat, hogy áprilisben közölt pályacikkeinkre és pedig

1. Protestáns egyetemek.

Ultramontán hazafiság és

3. Epigon imádság-írás.

szavazatukat május 10-ig beküldeni sziveskedjenek.

== **Hegedüs János, n-enyedi theol. tanár,** folyó hó 24-én, életének 73-ik, tanári pályájának 46-ik évében meghalt. Őszinte részvétellel és igaz bánattal írjuk le e szomorú hírt, mely egész egyházkerületünket meg fogja döbenteni váratlanságával. Kevés pap van ma az egyházkerületben, ha ugyan van vagy egy, ki ne részesült volna a Hegedüs nemes irányu oktatásában. A szakfőfiakra bizzuk, hogy tudományos munkálkodásának értékét, irányát meghatározzák; alkotott-e iskolát, vagy nem: de, azt el merjük mondani, hogy Hegedüs-nél egyszerűbb, követelés nélkül valóbb, tisztább jellemű, puritánabb embert keveset ismertünk. Ha semmivel a világon, de már csak ezzel a jellemmel is kétségen kívül erős, és még sokáig maradandó hatást gyakorolt

arra a nemzedékre, mely ma férfikorát éli, és arra, a mely még sokáig bele nyúlik a jövőbe. Halála annál megdöbbentőbb, mert senki rá elkészülve nem volt; és mert a theol. fakultást oly súlyosan érinti, hogy csak a még ott működő theol. tanárok önfeláldozó munkásságától várjuk és reméljük, hogy a folytonosság fentartható lesz. Egy majdnem ötven éves tanári pálya méltán reméli, várja az elismerést, a kegyeletet: és mi azt hisszük, hogy az egész egyházkerület nevében fejezzük ki a veszteség feletti fájdalomunkat, midőn koszorunkat letesszük arra a ravatalra, melyen a ki nyugszik, sokaknak volt kedves, sokaknak volt drága, és mindnyájunk előtt a legmélyebb tiszteletnek és szeretetnek tárgya. Emléke legyen áldott, nyugalma csendes!

== **A nagy-enyedi Bethlen-kollegiumban** a főgimnázium VIII-ik osztályának nyilvános évfáradó vizsgalatai május 17—19. napjain fognak lefolyni.

== **Az angol-biblia terjesztő társaságnak** évek hosszú sora óta fiók-raktára volt Kolozsvárrt, mely egy bizonyos Rottmayer J. ur vezetése alatt állott, kinek, vidéki kirándulásai alkalmával, magunk is igen sokszor adtunk ajánló leveleket pap-társainkhoz. Ezt sokszor megbántuk. Ez a Rottmayer ur ugyan be nem bizonyított, de mindenki által megerősített gyanu alatt állott és áll, hogy fanatikus hive és terjesztője az anabaptizmusnak Kolozsvárrt és vidékén. Nős hát, ez a fiók-raktár feloszlatott, áthelyeztetett Budapestre, és így a mi jámbor népünk tán megszabadul Rottmayer urtól, ettől a vallásos demagogiában utazó álprofétától. Biblia-megrendeléseket lehet tenni: Budapest, IV. Deák-tér, 4. sz.

== **Meghívás.** A bekecsalyi papi értekezletnek, mint fiók-körnek, rendes és pártoló tagjait, van szerencsém, meghívni a Szent-Gerlicén május 21-én délelőtt 9 órakor kezdődő értekezletre. Tárgysorozat: Templomban isten-tisztelet, hol könyörgést tart alólírott elnök, egyházi beszédet Kövendi Kálmán aa. Az értekezlet megnyitása az iskola-házban. Mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása. Egyháztörténelmi felolvasás, Szász Károly aa. által. Felolvasás Nagy Mózes aa. által. Vallás-erkölcsi irányu költeményt olvas Vászárhelyi St. Mátyás aa. Indítványok, és a jövő gyűlés helyének meghatározása. Csikfalva, 1894. április 18-án. Lőrinci Lajos, fiók-köri elnök.

== **A tiszáninneri ev. ref. egyházkerület** miskolci felsőbb leány-növelő intézetének felügyelő bizottsága értesíti azokat a szülőket, a kik gyermekeiket az intézet internátusába beadni óhajtják, hogy kérvényüket, kereszt-levéllel és himlő-oltási bizonyítvánnyal felszerelve, június 20 ig főtisztelendő, méltóságos Kun Bertalan püspök úrhoz, Miskolcra beküldeni, sziveskedjenek, hogy a főlvételre nézve a felügyelő bizottság kellő időben intézkedjék. Az iskolai bizonyítványt utólagosan beküldhetik a szülők az intézet igazgatójához, ki levélben bővebb felvilágosítással szivesen szolgál.

== **Kossuth-gimnázium.** Cegléd város törvényhatósága egy közelebről tartott közgyűlésében elhatározta, hogy Kossuth Lajos emlékére gimnáziumot alapít, a mely a Kossuth nevet viseli. A gimnáziumra százezer forintot szavazott meg. Az alapítvány céljára ezen kívül Hartváni Imre 1000 forinttal, Takács József, evang. ref. lelkész, Lender Mihály, Gombos Vilmos, Fabianek Vilmos egyenkint 500—500 forinttal járultak. Ehhez az összeghez hozzá csatolják majd Dobos János mérnöknek 75,000 forintos alapítványát is, a melynek célja szintén a Kossuth-gimnázium felállítására volt. Összesen tehát 178,500 forint áll a város rendelkezésére. A közgyűlés ezen kívül az országos Kossuth-szoborra is megszavazott 1000 koronát, s a városban egy Kossuth-emlék felállítását is elhatározta.

== **Fáncsik János, ev. ref. misszionárius** lelkész, felhívást bocsátott ki «A prot. egyháznak és misszióinak ismertetése, s jelen állása az egész földön, különös tekintettel a magyar prot. egyházra és ennek misszióira Magyar, Erdély, Horváth-Slavon, Bosnyák, Oláh-Moldva-országokban és a magyar tenger-melléken» cím alatt megjelenendő munkájára, mely 30—40 ívet tenne ki. A szerző munkájában felüleri

azt az ezer-féle vallású népet, mely 3364 nyelven imádja istenét, és a kik között 5000 misszionárius, 3000 bensülöttel és 30,000 kisegítővel hirdeti az isteni kegyelmet. Tizenhárom év óta dolgozik művén a szerző és valóban megérdemli már csak ezért is, hogy a legszeleesebb körü pártolásban részesíttessék. Előfizetési ára 2 frt. mely Nemeskislaludra küldendő. Utolsó posta: Böhönye, Somogyvármegye.

= **A Magyar Mese- és Mondavilág**-ból, Benedek Elek nagy mesevállalatából, megjelent a 6-ik füzet. Nem csoda, ha a szaklapok, nevezetesen a tanügyi és pedagógiai lapok is osztatlan elismeréssel nyilatkoznak Benedek e nagy nemzeti művéről, mely a magyar nép eredeti meseköltését van hivatva bemutatni az ezer éves ünnep alkalmából. Benedek irodalmi formába öntött népies nyelve, mesemondó hangja ellenállhatatlanul ragadja magával az olvasót s abban a formában, a mint ő megírja a nép meséit, öregek és ifjak egyforma élvezettel olvashatják. Hogy gyermekes ház, hogy iskola nem nélkülözheti ezt a nagy nemzeti kincset, az előttünk is kétségtelen, ha nem győznének is meg erről a szaklapok, melyek teljes elismeréssel adóznak Benedek kiváló mesemondó tehetségének. A Mese- és Mondavilág most megjelent füzetének legérdekesebb darabja: A hadak útja (a hun mondanak utolsó fejezete), melyet ragyogó tollal írt meg Benedek. Van benne aztán több szép mese, nevezetesen: Megölő Istefán, mely inkább legenda; a legszebbek közül való továbbá: A molnár leánya, Mi van a ládikában? Üssed, üssed, botocskám, stb. Az illusztrációk is igen sikerültek. A szülők s általában a nagy közönség figyelmébe nem ajánlhatjuk eléggé e vállalatot. Egy füzet ára 25 kr. 10 füzet előfizetési ára 2 frt 50 kr. Az egész mű 50 füzetre van tervezve. Megrendelhető a kiadó Athenaeum-nál és minden könyvkereskedőnél.

= **Hálás köszönet.** Hidvégi gróf Nemes Jánosné, szület. bethleni gróf Bethlen Polixena ó nagysága; a b. e. Nemes Franciska (Béldi Istvánné) grófnő, végohajtása szerint, mint jogutód, a hidvégi ev. ref. egyház számára hagyott és rendelt 500 frtot, megpótolva még sajátjából is, kiszolgáltatta, illetőleg, felépítette a templomba járó meredek hegy szabályozására és szilárd, szakértőleg készített nagyszerű lépcsőzet és sodrony-kerítésre, miert mind egyházközségünk, mind sepsi egyházmegyénk közgyűlése hála köszönetét nyilvánította. A jó példa vonz. A tett nem csak magában, hanem következményében is áldásossá vált. Akadtak kegyes utánpótlók, a kik szép templomunk belterének veres téglá padlását, szintén betoniroztatták, sorsukhoz képest szép áldozattal. Rusz János, hétfalusi körjegyző és neje hidvégi születésű, Szabó Eszter hozták ez áldozatot. Ámbár a szeretet fejedelmé mondja,

hogy: «mikor pedig osztogatsz alamizsnát, ne tudja balkced, mit cselekszik jobb kezed.» Krisztusi szellemben, tehát titokban kellene jól tenni. De ezen elvvel szemben mellőzni, vagy mulasztani lehet-e a jótévköz irányában hálás elismerésünk kifejezését? Teljességgel nem! A legmélyebb hálával és tisztelettel adózunk tehát a nyilvánosság előtt is a főrangú buzgó és több áldozataival lekötözött grófné ó nagyságának; szintén őszinte köszönetünket nyilvánítjuk a jó példát követő kegyes, (fennevezett) adakozókkal szemben. Ha »a jókedvű adakozót az apostol szerint szereti az Isten«: mi mély és őszinte tisztelettel jegyezzük föl neveiket a jelen és jövő nemzedékeknek buzdításul. Hidvég, 1894. ápril 18. Egyházközlő tanácsunk és a magam nevében: Nagy Sándor, ev. ref. lelkész.

= **A dévai ev. ref. templom és torony restaurálási költségeire újabb adakoztak:** Az ev. ref. egyházak közül: Cuna 50 kr. Tisza-Füred 4 frt. 60 kr. Kassa 1 frt. Csokonya 1 frt. Békés 2 frt. Nagy-Sáp 1 frt 50 kr. Abauj-Vajkó 1 frt. 30 kr. Krassó 1 frt. Dancsháza 30 kr. Alsó-Vadász 1 frt. Iványi 50 kr. Bethlen 9 frt. 50 kr. Bucs 2 frt. Losonc 2 frt. Szászváros 5 frt 10 kr. Imola 1 frt. Nagy-Kun-Madaras 3 frt. Maros-Vásárhely 7 frt. Siklód 6 frt. 30 kr. Nyír 50 kr. Hosdát 1 frt. Debrecen 10 frt. Dráva-Szabolcs 2 frt. Regmec 50 kr. Császló 1 frt 12 kr. Hajdu-Nánás 5 frt. Tisza-Ugh 1 frt. Borsod-Keresztes 50 kr. Belényes-Ujlak 50 kr. Nyék-Ládháza 1 frt. Száraz-Ajta 2 frt. Sövényfalva 1 frt. Sárkeresztur 50 kr. Nagy-Kálló 1 frt. Csomonya 1 frt. 20 kr. Szádellő és Aj együtt 1 frt. Összesen 79 frt 12 kr. Az ágostai evang. egyházak közül: Göllnibánya 2 frt. Az unitárius egyházak közül: Hunyadmegyei unitárius leányegyház 10 frt. Az ev. ref. gimnáziumok közül: Székely-Udvarhely 3 frt. 80 kr. Miskolc 2 frt. Összesen 5 frt. 80 kr. Az »Evang-Glocke« szerkesztősége 2 frt. Együtt 98 frt. 92 kr. Mai napig begyűlt az ev. ref. egyházak és iskolák köréből 452 frt. 60 kr.; az ágostai evang. egyházak és iskolák adományaiból 67 frt. 45 kr.; az unitárius egyházak és iskolák köréből 28 frt. 30 kr.; az izraelita hitközségektől 22 frt. Együtt 570 frt. 35 kr. Az állami, megyei, városi és községi hivataloktól, társadalmi egyesületektől és egyesektől begyűlt összesen 7479 frt. 83 kr. A mai napig befolyt kegyes adományok összessége 8050 frt. 18 kr. Fogadják úgy a szíves gyűjtők, mint a kegyes adakozók egyen-egyen gyülekeztem nevében nyilvánított forró köszönetemet. Egyuttal bátor vagyok, a nagytiszteletű lelkész és főiskolai igazgató urakat, kiiktől gyűjtőiveink még nem érkeztek vissza, mély tisztelettel fölkérni. Kegyeskedjenek a kezeiknél levő »Esdő Szózat«-ot folyó évi május hó 15-ig bármily csekély adománnyal, vagy esetleg a nélkül is, hozzám vissza juttatni. Déva, 1894. ápril. 20-án Szóts Sándor, ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

1060—1894.

FELHÍVÁS.

Valamennyi tisztt. Lelkész atyánkfiahoz.

Illetékes helyről vett értesítésekből tapasztalván Igazgató-Tanácsunk azt, hogy egyes lelkészeink a népmozgalmi statisztikai adatok összeállításánál nem a kellő pontossággal járnak el s így a statisztikai adatok hasznavehetőségét kétségessé teszik

Ezennel fölhívjuk összes tisztt. lelkész atyánkfiait, hogy jövőre a statisztikai adatok összeállításánál a legnagyobb pontossággal járjanak el s a hozzájuk, pótlás végett, esetleg visszaküldendő adatok kijavítását haladéktalanul eszközöljék.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. ápril 20.

Márkus János,
titkár.

Domokos Antal,
ig.-tanácsos.

478—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sepsi egyházmegyébe kebelezett oltszemi egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: tisztességes lakáson és kert-illetményen kívül, 490 frt. 87 kr. értékű kepe és kanonika porció hasznélvezete.

A megválasztott köteles a Rikán belőli négy egyházmegye papi özvegy-árvai gyámintézetének és a sepsi egyházmegye papi könyvtárának, az alapszabályokban kifejezett kötelezettségekkel, tagja lenni

Pályázati határnap: május 20. Folyamodványok nt. Zágoni Pál, esperes aához, Nagy-Borosnyóra küldendők.

Kolozsvártt, 1894. ápril. 21. Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

481—1894.

PÁLYÁZAT.

A szilágy-szolnoki egyházmegyében a diószadi kántortanítói állomás másodizben körözttetik, az újonnan szervezett fizetés alapján, mely szerint javadalma a tisztességes szálláson és kertilletményen kívül, részben terményekben, részben kanonika-porció hasznélvezetében, részben pedig tandíjban 821 forint, 51 krajcár, ez összegből 100 frt. a nyugalmozott kántortanítót illeti, a míg él.

Kötelessége a választandó kántor-tanítónak, a kántori teendőkön kívül, dalár-egylet szervezése és annak vezetése.

Pályázati határidő: május 20. a mely határidőig a felszerelt pályázati kérvények nt. Viski Pál, esperes aához küldendők, Zoványra.

Kolozsvártt, 1894. ápril 21.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

482—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sepsi egyházmegyébe kebelezett bodolai egyház énekvezéri állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: tisztességes lakáson és kerten kívül, egyházhatalósági becslés szerint, 120 forint, 89 kr. értékű kepe és kanonika-porció hasznélvezete.

Pályázati határnap: május 20. Folyamodványok nt. Zágoni Pál, esperes aához, Nagy-Borosnyóra küldendők.

Kolozsvártt, 1894. ápril 21.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.

Mai számunkhoz egy negyed iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert könyvnyomdájában. Kolozsvártt.